

دانشگاه شاهرود
دانشکده معماری و شهرسازی

رساله برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته مهندسی معماری
گرایش معماری

عنوان

طراحی مجموعه تفریحی - توریستی
واقع در روستای پالنگان (با رویکرد اکوتوریسم و معماری پایدار)

استاد راهنما
دکتر سعید خاقانی

نگارنده
بهروز مالک

شهریور ۱۳۹۳

این پژوهش و تمام وجودم

تقدیم به خواهرم که

خدای

مجسم من بود.....

در تکمیل این پژوهش، خود را وامدار

زحمات بی دریغ استاد گرانقدر **دکتر سعید خاقانی**

پدر و مادرم، تمامی اساتید و عزیزانی که بنده را یاری رساندند،

می‌دانم.

تعهد نامه

اینجانب بهروز مالک دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته معماری دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه صنعتی شاهرود نویسنده پایان نامه طراحی مجموعه تفریحی - توریستی واقع در روستای پالنگان (با رویکرد اکوتوریسم و معماری پایدار) تحت راهنمایی دکتر سعید خاقانی متعهد می شوم.

- تحقیقات در این پایان نامه توسط اینجانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است.
- در استفاده از نتایج پژوهشهای محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است.
- مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است.
- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می باشد و مقالات مستخرج با نام «دانشگاه صنعتی شاهرود» و یا «Shahrood University of Technology» به چاپ خواهد رسید.
- حقوق معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اصلی پایان نامه تأثیرگذار بوده اند در مقالات مستخرج از پایان نامه رعایت می گردد.
- در کلیه مراحل انجام این پایان نامه، در مواردی که از موجود زنده (یا بافتهای آنها) استفاده شده است ضوابط و اصول اخلاقی رعایت شده است.
- در کلیه مراحل انجام این پایان نامه، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است اصل رازداری، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است.

تاریخ

امضای دانشجو

مالکیت نتایج و حق نشر

- کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج، کتاب، برنامه های رایانه ای، نرم افزارها و تجهیزات ساخته شده است) متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می باشد. این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود.
- استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی باشد.

* متن این صفحه نیز باید در ابتدای نسخه های تکثیر شده پایان نامه وجود داشته باشد.

چکیده

امروزه در کشورهای در حال توسعه با گسترش روبه رشد مناطق شهرنشینی و افزایش جمعیت و آلودگی های زندگی شهری و پایین آمدن کیفیت زندگی و روند روبه کاهش منابع طبیعی بایستی به فکر راه حل های مناسبی در جهت مقابله با این مشکلات و معضلات به وجود آمده بود. یکی از این مشکلات کمتر شدن آرامش روحی و روانی و اوقات فراغت و ماشینی و مکانیزه شدن زندگی افراد جامعه است لذا باید با برنامه ریزی مناسب و ایجاد زیر ساخت های فکر شده، راهکارهای برای رفع این گونه مشکلات در نظر گرفت. در کشورهایی که از پتانسیل های طبیعی و فرهنگی و تاریخی بالایی برخوردار می باشند بایستی با پیدا کردن پتانسیل های بالقوه و بالفعل کردن آنها بیشترین استفاده لازم را در جهت بهبود و پیشرفت وضعیت رفاهی و معیشتی آنها ببرند.

یکی از این پتانسیل ها وجود انواع جاذبه های توریستی برای جذب توریست و رونق بخشیدن به این صنعت پر درآمد می باشد. اما اگر این جذب توریسم و گردشگر بدون برنامه و هدف گذاری باشد، دقیقا بازخورد های منفی را با خود به همراه خواهد داشت و فقط به صورت موقت موجب کسب درآمد و مابقی مزایای آن می شود و خسارت های جبران ناپذیری به منابع فرهنگی و طبیعی میزبان وارد می گردد. از این رو یک نوع توریسم برای حل این مشکل که مسافرت در آن مسئولانه و هدفمند می باشد، با عنوان اکوتوریسم شکل گرفته است. این نوع از توریسم بیشتر به مسافرت هایی مربوط می شود که گردشگران طبیعت با اهداف گوناگون را شامل می شود اگر این نوع توریسم به صورت درست عملی شود نه تنها منابع طبیعی و فرهنگی میزبان حفظ می شود بلکه در رشد و ارتقای آن نیز می تواند بسیار موثر واقع شود. یکی از موضوع های که مربوط به اکوتوریسم می شود گردشگری روستایی می باشد که در ایران بخاطر وجود اقلیم های متفاوت این مسئله می تواند بسیار ارزشمند باشد. یکی از این روستاها، روستای پالنگان در نزدیکی شهرستان کامیاران در استان کردستان می باشد که بخاطر وجود موهبت های طبیعی و فرهنگ کهن و معماری فوق العاده آن در فصول مناسب میزبان تعداد بسیاری از مسافران می شود.

اما متأسفانه در این روستا هیچ گونه برنامه خاصی برای سازمان دهی به این پتانسیل ارزشمند صورت نگرفته است و مردم روستا فقط با مهمان نوازی و امکانات محدود خود پذیرای مسافران می باشند. لذا در این پایان نامه درصدد برآمده ایم که با طراحی مجموعه تفریحی و توریستی با رویکرد ذکر شده در این روستا، موجب سازمان یافتن و حل مشکلات پیش آمده و پیش روی مسافران و اهالی روستا و منابع طبیعی آنها شود.

کلمات کلیدی: فراغت، اکوتوریسم، توسعه پایدار، روستای پالنگان،

۱	فصل اول: شناخت موضوع و اهمیت آن
۲	۱-۱ مقدمه
۳	۲-۱ بیان مسأله
۴	۳-۱ ضرورت موضوع
۵	۴-۱ اهمیت رویکرد موضوع
۶	۵-۱ اهداف تحقیق
۷	۶-۱ روش تحقیق
۹	فصل دوم: ادبیات موضوع و چارچوب نظری
۱۰	۱-۲ فراغت
۱۰	۲-۱-۱ مفهوم اوقات فراغت و کارکردهای آن
۱۲	۲-۱-۲ جایگاه کار و فراغت در زندگی بشر
۱۲	۲-۲ جهانگردی
۱۳	۲-۲-۱ تعاریف و مفاهیم جهانگردی
۱۴	۲-۲-۲ تعریف جهانگرد
۱۷	۳-۲ اشکال عمده جهانگردی یا توریسم
۱۷	۲-۳-۱ توریسم تفریحی و استفاده از تعطیلات
۱۸	۲-۳-۲ توریسم درمانی
۱۸	۳-۳-۲ توریسم فرهنگی و آموزشی
۱۸	۴-۳-۲ توریسم اجتماعی
۱۸	۵-۳-۲ توریسم ورزشی
۱۹	۶-۳-۲ توریسم مذهبی و زیارتی
۱۹	۷-۳-۲ توریسم بازرگانی و تجاری
۱۹	۸-۳-۲ توریسم سیاسی
۱۹	۴-۲ طبقات مختلف جهانگردان
۲۰	۱-۴-۲ جهانگردان متمول
۲۰	۲-۴-۲ جهانگردان متوسط

۲۰ جهانگردان عادی ۳-۴-۲
۲۰ جهانگردان فقیر ۴-۴-۲
۲۰ ارکان صنعت جهانگردی ۵-۲
۲۱ منابع طبیعی ۱-۵-۲
۲۱ عوامل زیربنائی ۲-۵-۲
۲۱ تجهیزات حمل و نقل ۳-۵-۲
۲۱ منابع فرهنگی و روحیه مهمان نوازی ۴-۵-۲
۲۱ اثرات و عوارض جهانگردی ۶-۲
۲۲ صنعت توریسم و آلودگیهای محیط طبیعی ۱-۶-۲
۲۲ صنعت توریسم و آلودگیهای محیط انسانی ۲-۶-۲
۲۳ صنعت توریسم و اثرات نامطلوب فرهنگی و اجتماعی ۳-۶-۲
۲۴ جهانگردی داخلی ۷-۲
۲۴ جاذبه های جهانگردی ایران ۸-۲
۲۵ بخش اول ۱-۸-۲
۲۵ بخش دوم ۲-۸-۲
۲۶ ارزش ها و اثرات صنعت توریسم ۹-۲
۲۷ توریسم و تبادل فرهنگ ها ۱-۹-۲
۲۷ توریسم و سیاست ۲-۹-۲
۲۸ توریسم به عنوان یک صنعت ۳-۹-۲
۲۹ توریسم به عنوان عامل درمانی ۴-۹-۲
۲۹ توریسم و ارزش های اقتصادی ۵-۹-۲
۲۹ توریسم و امر اشتغال ۶-۹-۲
۳۰ توریسم و امر توسعه ۷-۹-۲
۳۰ تنگناها و مشکلات توسعه در ایران ۱۰-۲
۳۲ توسعه پایدار ۱۱-۲
۳۳ توسعه پایدار و اکوتوریسم ۱-۱۱-۲
۳۵ اکوتوریسم ۱۲-۲
۳۶ اصول اکوتوریسم ۱-۱۲-۲

۳۷ اکوتوریسم و چالش‌های پیش‌روی
۳۸ برخی از پیشنهادات و راهبردها
۳۹ گردشگری ایران و کردستان
۴۰ مفهوم گردشگری روستایی
۴۰ گردشگری روستایی
۴۲ ابعاد و تاثیرات گردشگری روستایی بر توسعه روستایی و توسعه روستایی پایدار
۴۵ جاذبه‌های استان کردستان
۵۳ تحلیل یافته‌ها براساس مدل SWOT
۵۴ استراتژی‌های (SO) (Maxi-Max)
۵۴ استراتژی‌های ST
۵۵ استراتژی‌های (wo) (Mini-Max)
۵۶ استراتژی‌های (WT) (Mini-Min)
۵۶ مدیریت و برنامه ریزی در توسعه گردشگری
۵۸ جمع بندی و ارائه راهکارهای توسعه گردشگری
۶۱ نتیجه گیری
۶۳ فصل سوم: مطالعات زمینه
۶۴ معرفی شهرستان کامیاران
۶۵ مهمترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان کامیاران
۶۵ روستای شگفت‌انگیز پالنگان
۶۶ کتیبه و نقش برجسته تنگی‌ور
۶۶ زیارتگاه حضرت عکاشه
۶۷ زیستگاه شاهو
۶۸ دریاچه سد گاوشان
۶۸ رودخانه سیروان
۶۹ معرفی اجمالی روستای پالنگان
۶۹ موقعیت جغرافیائی روستای پالنگان
۶۹ وضعیت توپوگرافی، شیب و دفع آب‌های سطحی
۷۰ وضعیت اقلیمی روستا

۷۰	۴-۳-۳ پتانسیل های طبیعی، چشم انداز های مناسب و محوطه های تاریخی
۷۱	۴-۳ مطالعات اجتماعی-فرهنگی
۷۱	۱-۴-۳ ویژگی های انسانی و جمعیت شناختی
۷۱	۲-۴-۳ ویژگی های فرهنگی
۷۲	۳-۴-۳ ویژگی های تاریخی و سیاسی
۷۳	۵-۳ مطالعات اقتصادی
۷۳	۱-۵-۳ تولید و درآمد در بخش کشاورزی
۷۵	۲-۵-۳ تولید و درآمد در بخش صنایع
۷۵	۶-۳ مطالعات کالبدی-فضائی
۷۵	۱-۶-۳ مسکن
۷۶	۲-۶-۳ فضاها و موارد استفاده از آن
۷۷	۷-۳ ویژگی های کالبدی روستای پالنگان
۷۷	۱-۷-۳ بافت
۷۸	۲-۷-۳ نوع مصالح

۸۱ فصل چهارم: تحلیل و آنالیز سایت

۸۲	۱-۴ مقدمه
۸۲	۲-۴ موقعیت مکانی سایت در شهرستان کامیاران
۸۳	۳-۴ چگونگی انتخاب سایت
۸۴	۴-۴ شیب و توپوگرافی سایت
۸۵	۵-۴ دید و منظر
۸۶	۶-۴ دسترسی ها
۸۷	۷-۴ نورگیری
۸۸	۷-۴ باد

۸۹ فصل پنجم: مبانی نظری و روند شکل گیری طرح

۹۰	۱-۵ نقش معماری در گردشگری
۹۰	۱-۱-۵ معماری به عنوان یک لازمه
۹۴	۲-۱-۵ معماری به عنوان یک جاذبه
۹۵	۲-۵ احکام طراحی

۹۵.....	۱-۲-۵ اصل یک: استفاده از فرهنگ بومی.....
۹۵.....	۲-۲-۵ اصل دوم: طبیعت گرایی.....
۹۸.....	۳-۵ ایده های طراحی.....
۹۹.....	۱-۳-۵ پلکانی بودن.....
۱۰۰.....	۲-۳-۵ وجود آب و پل های متعدد.....
۱۰۰.....	۳-۳-۵ تیپولوژی احجام.....
۱۰۱.....	۴-۳-۵ استفاده از موتیف های سقف.....
۱۰۲.....	۵-۳-۵ سایر ایده ها.....
۱۰۲.....	۴-۵ برنامه فیزیکی.....
۱۰۴.....	۵-۵ شرح و نحوه طراحی فضاها.....
۱۰۴.....	۱-۵-۵ لابی.....
۱۰۴.....	۲-۵-۵ بخش اداری.....
۱۰۵.....	۳-۵-۵ سویت ها.....
۱۰۵.....	۴-۵-۵ سویت های ویژه.....
۱۰۶.....	۵-۵-۵ رستوران.....
۱۰۶.....	۶-۵-۵ بخش فرهنگی.....
۱۰۷.....	۷-۵-۵ فضای فروشگاه.....
۱۰۸.....	۸-۵-۵ کمپ ها.....
۱۰۸.....	۹-۵-۵ فضای جمعی.....
۱۰۸.....	۱۰-۵-۵ پارکینگ.....
۱۰۹.....	۶-۵ ترندهای طراحی.....
۱۰۹.....	۱-۶-۵ نحوه نورگیری واحد ها.....
۱۱۰.....	۲-۶-۵ جهت گیری نسبت به بادها.....
۱۱۲.....	۷-۵ مدارک طراحی.....
۱۱۶.....	منابع و مأخذ.....

شکل ۱-۲: توسعه پایدار و تعریف آن	۳۳
شکل ۱-۳: روستای پالنگان	۶۵
شکل ۲-۳: کتیبه تنگی ور	۶۶
شکل ۳-۳: روستای اورامان تخت	۶۷
شکل ۴-۳: سد گاوشان	۶۸
شکل ۵-۳: رودخانه سیروان	۶۸
شکل ۶-۳: رقص کردی	۷۲
شکل ۷-۳: کلاش بافی جزء صنایع دستی روستاییان	۷۵
شکل ۸-۳: پلان مسکونی خانه روستایی	۷۶
شکل ۸-۳: معابر باریک روستا پالنگان	۷۷
شکل ۱-۴: نقشه تقسیمات جغرافیایی ایران و استان کردستان	۸۲
شکل ۲-۴: نقشه مکان یابی روستا نسبت به شهرستان	۸۲
شکل ۳-۴: نقشه قرارگیری روستا در منطقه	۸۲
شکل ۴-۴: انتخاب و معرفی سایت	۸۳
شکل ۵-۴: شیب و توپوگرافی سایت	۸۴
شکل ۶-۴: دید از سایت به اطراف	۸۵
شکل ۷-۴: دسترسی های سایت	۸۶
شکل ۸-۴: مسیر حرکت آفتاب نسبت به سایت	۸۷
شکل ۹-۴: مسیر حرکت بادهای نسبت به سایت	۸۸
شکل ۱-۵: الهام از پلکانی بودن	۹۹
شکل ۲-۵: الهام از پل در طراحی	۱۰۰
شکل ۳-۵: الهام از تیپولوژی احجام	۱۰۰
شکل ۴-۵: الهام از موتیف های سقف	۱۰۱
شکل ۵-۵: نحوه دریافت نور جنوب سویت ها	۱۰۹
شکل ۶-۵: نحوه جهت گیری ورودی تراز های اقامتی عادی نسبت به باد نامطلوب شرقی	۱۱۰
شکل ۷-۵: نحوه دریافت باد مطلوب در سویت ها	۱۱۱
شکل ۸-۵: پلان بخش لابی، اداری، فرهنگی، رستوران	۱۱۲
شکل ۹-۵: پلان تراز اول بخش اقامتی عادی	۱۱۳
شکل ۱۰-۵: پلان تراز دوم بخش اقامتی عادی	۱۱۳
شکل ۱۱-۵: پلان تراز سوم بخش اقامتی عادی	۱۱۴
شکل ۱۲-۵: برش عرضی از مجموعه	۱۱۴
شکل ۱۳-۵: برش عرضی از مجموعه	۱۱۴
شکل ۱۴-۵: پرسپکتیو ها	۱۱۵

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۴۸	جدول ۱-۲: ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژی ها.
۴۸	جدول ۲-۲: ماتریس نگرش ها، اهداف و پیامدها.
۵۰	جدول ۳-۲: ماتریس عوامل داخلی موثر بر گردشگری ناحیه مطالعه شده.
۵۲	جدول ۴-۲: ماتریس عوامل خارجی موثر بر گردشگری در ناحیه مطالعاتی.
۷۴	جدول ۱-۳: تعداد دام های موجود در سال اخیر. منبع سازمان گردشگری استان کردستان.
۹۱	جدول ۱-۵: زیر ساخت های گردشگری مرتبط با معماری.
۹۳	جدول ۲-۵: اصول پیشنهادی هماهنگ سازی معماری با گردشگری.
۱۰۳	جدول ۳-۵: برنامه فیزیکی.

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
۴۶	نمودار ۱-۲: طبقه بندی اماکن گردشگری استان کردستان.
۴۶	نمودار ۲-۲: توزیع چشم اندازهای گردشگری برحسب شهرستان در استان کردستان.

فصل اول

❖ شناخت موضوع و اهمیت آن

۱-۱ مقدمه

انسان همواره از مشاهده طبیعت لذت می برده و سفر به نواحی بکر و دست نخورده و دیدار از جذابیت های طبیعی برای ارضای نیازهای روحی و روانی و پاسخی به کنجکاوی های بشر موضوع جدیدی نبوده و نیست. اما در دهه های اخیر به علت افزایش میزان خسارات و صدمات وارد آمده بر طبیعت، حساسیت به ابعاد اکولوژیکی سفر و ارتباط توریسم با محیط زیست بیشتر مد نظر حامیان طبیعت و صاحب نظران توسعه پایدار قرار گرفته است. (زاهدی، ۱۳۸۵، ۸۹) در این راستا با گسترش مراکز شهری و رشد پدیده شهر نشینی اشتیاق به سیاحت و سیر و سفر روز افزون شده به طوری که مشتاقان این امر به عنوان جهانگرد در اقصی نقاط کره خاک و در برخی مناطق به دور از محدودیت های سیاسی، جغرافیایی، اوقات فراغت را تکامل بخشیدند. (شفیعی، ۱۳۷۵، ۴)

گردشگری امروزه در اغلب کشورهای جهان کلید توسعه محسوب می گردد. به طوریکه این کشورها گردشگری را بیش از سایر برنامه های توسعه در اولویت قرار داده اند. لذا گردشگری به عنوان یک گزینه می تواند این منظور را تا حد زیادی برآورده سازد شاید یکی از عرصه های تنوع بخشی به اقتصاد کشور ایران با توجه به گوناگونی محیطی و مزیت های نسبی موجود آن گردشگری باشد. (لی، ج، ۱۳۷۸)

بر اساس آمار ارائه شده توسط سازمان جهانی توریسم (WTO¹) قسمت عمده ای از معضل اشتغال در کشورهای در حال توسعه نیروی انسانی فراوان و سرمایه محدود است، لذا گسترش صنعت گردشگری در این کشورها مثمرتر واقع خواهد شد. این صنعت منجر به تأثیرات مختلف اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست محیطی در جامعه میزبان می شود. بدون شک شناخت و دانش نسبت به اثرات این صنعت به برنامه ریزان و مدیران در امر گردشگری در گزینش یک راهبرد مناسب جهت توسعه همه جانبه منطقه کمک خواهد نمود. بر اساس داده های سازمان جهانی گردشگری در سال ۲۰۰۳، بیش از ۶۹۴ میلیون نفر گردشگر بین المللی در سطح جهان به گردشگری پرداخته و بیش

¹ World Tourism Organization

از ۶۰۰ میلیارد دلار درآمد ایجاد کرده‌اند که پیش بینی می‌شود تا سال ۲۰۱۰ به دو برابر برسد. با وجود مشکلات فراوان در راه توسعه روستاهای ایران و کمبود بعضی پتانسیل‌های لازم جهت توسعه بخش کشاورزی و صنعت، گردشگری می‌تواند نقش موثری در رونق بخشیدن به اقتصاد روستایی و گام مؤثری در جهت توسعه آن باشد. (مرادی نژاد، نظری ۶۷ - ۶۱، ۱۳۸۲).

۲-۱ بیان مسأله

روستای پالنگان در نزدیکی شهرستان کامیاران در استان کردستان با دارا بودن جاذبه‌های طبیعی فراوان و منابع کافی، امکانات مناسب برای این بعد توسعه در گردشگری را داراست اما متأسفانه به علت مشکلات مختلف از جمله عدم آشنایی با صنعت گردشگری، مشکلات اقامتی مشکلات مربوط به رفت و آمد و کمبود سرمایه برای توسعه و تجهیز امکانات و اجرای پروژه‌های ارزشمند سازی جاذبه‌ها، تعداد مراکز تصمیم‌گیری در استان و عدم توجه به تبلیغات و در نتیجه عدم شناخت مراکز سیاحتی و توریستی تاکنون این جاذبه‌ها ی طبیعی نتوانسته آن طور که باید در امر توسعه اکوتوریسم و در نتیجه توسعه منطقه ای مؤثر واقع شود. شناسایی و معرفی این جاذبه‌های طبیعی و گردشگری در ناحیه گامی در جهت توسعه اکوتوریسم و در نهایت دستیابی به توسعه پایدار خواهد بود.

منطقه مورد مطالعه دارای طبیعتی کم نظیر در غرب کشور و مناظر بسیار زیبایی است و همچنین با جا دادن چند پل، قلعه تاریخی پالنگان و معماری منحصر به فرد خود، موقعیت ممتازی در سطح استان به خود اختصاص داده است که می‌تواند در جهت جذب گردشگر در زمینه‌های اکوتوریستی و نیازهای اوقات فراغت و افت روحی و روانی و انس با طبیعت برای ساکنان منطقه و گردشگران در فصولی از سال مؤثر باشد؛ بنابراین پژوهش حاضر تلاش می‌کند پتانسیل‌ها و توانمندی‌های اکوتوریستی روستای پالنگان از جنبه‌های متفاوت محیطی - اکولوژیکی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی مورد بررسی قرار داده و عوامل تأثیرگذار بر آن تجزیه و تحلیل نموده و در واقع راهبردهایی

در جهت ارتقاء و بهبود اکوتوریسم ناحیه ارائه نماید وبا طراحی یک مجموعه تفریحی توریستی به رفع نیاز های اقامتی و تفریحی مسافران و بهبود کیفیت زندگی مردم منطقه بپردازد.

۱-۳ ضرورت موضوع

روستای پالنگان به عنوان یکی از پرگردشگرترین روستاهای ایران برای بسیاری از دوستداران طبیعت شناخته شده است. این روستا با وجود هیچ گونه سرمایه‌گذاری در تاسیسات زیر ساختی از سوی ارگان های دولتی یا خصوصی و تنها با تکیه بر سرمایه‌های طبیعی و خدادادی و هنرمندی و مهمان نوازی افراد محلی توانسته جایگاه خاصی را در بین مسافران و گردشگران به دست بیاورد. به نحوی که در ماه هایی از سال که شرایط فراهم است برای مسافرت ، روزانه میزبان چند هزار نفر مسافر می‌باشد. این مسافران اقشار مختلف جامعه را در بر می‌گیرد اما اکثرا افرادی هستند که برای گذراندن اوقات فراغت و تفریحاتی از قبیل کوه نوردی ماهیگیری و غیره.. و دوری از تنش ها و آلودگی های شهر ها به اینجا پناه آورده اند. با وجود تمامی این پتانسیل‌های ذاتی طبیعی و فرهنگی مردم ، متاسفانه در این روستا تا حالا از طرف هیچ ارگانی بخاطر بی مسئولیتی مدیران اقداماتی در جهت ارتقای این صنعت رو به رشد در این منطقه انجام نگرفته است و مسافران بدون هیچ برنامه‌ریزی خاصی برای ماندن و تفریح در آنجا به صورت نابسامان در آنجا اتراق کرده و از طبیعت آنجا به صورت نادرست استفاده می‌کنند، که این کار باعث از بین رفتن آرامش روستاییان و به وجود آمدن مشکلات خاصی می‌شود و در نهایت به فرهنگ و ارزش های اهالی روستا و اکولوژی شکننده آنجا صدمات جبران ناپذیری وارد خواهد کرد. نبود هیچ گونه فضای اقامتی مناسب و فضای تفریحی طراحی شده در این منطقه موجب موقتی شدن گردشگری گشته است و مسافران حداکثر فقط برای یک روز و یا چند ساعتی می‌توانند در آنجا اقامت داشته باشند. لذا با توجه به تمامی پتانسیل های جذب گردشگری و مشکلات ذکر شده ، در این منطقه بایستی مجموعه‌ای از عملکرد ها طراحی شود تا به تمامی این آشفتگی‌ها سروسامان ببخشد. البته این کار مستلزم برنامه‌ریزی های ویژه و مطالعات چند جانبه می‌باشد و گرنه باعث به وجود آمدن معضلات و گره های کوری می‌شود که تاوان آن را فقط روستا و اهالی روستا باید بپردازند.

در سال های اخیر ملاحظات اکولوژیکی و زیست محیطی موجب گردید تا اکوتوریسم به عنوان سازگارترین نوع گردشگری بیش از سایر اشکال گردشگری مورد توجه قرار گیرد. در واقع این نوع گردشگری جهت پیشرفت اقتصادی هر کشور، مردم بومی منطقه و حفظ ارزش های طبیعی، زیست محیطی و فرهنگی مناطق گردشگری مناسب تشخیص داده شده است. از این رو توسعه این بخش جزء اهداف اصلی صنعت گردشگری در نظر گرفته می شود (حسینی، ۱۳۸۴: ۱۰۴)

توسعه فعالیت های گردشگری می تواند مشاغل متعددی را در بازار کار عرضه کند و با اشتغال مستقیم و غیر مستقیم موجب تولید زنجیره ای از فعالیت ها شود. اشتغال در هتل ها، رستوران ها، آژانس های مسافرتی، شرکت های حمل و نقل، تأسیسات ورزشی همچون قایقرانی و ... به طور مستقیم و تقویت بازار صنایع دستی و تولیدات محلی و به طور کلی اشتغال کلیه کسانی که به شکلی از اشکال گردشگری منتهی می گردد، جملگی توان اشتغال زایی را نشان می دهد، ضمن آن که به موازات بهبود فضای اشتغال و درآمد، اثرات اجتماعی و روان شناختی مهمی را در منطقه ایجاد می کند (مختاری، ۱۳۸۲: ۷)

با توجه به این که بهره برداری از توان های توریستی در هر منطقه می تواند زمینه ای پویا و فعال برای توسعه آن در پی داشته باشد. ناحیه پالنگان با داشتن توان ها و جاذبه های اکوتوریستی بسیار غنی بویژه شرایط آب و هوایی و طبیعی پاک، نقش مهمی در توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی ناحیه ایفا می نماید.

۱-۴ اهمیت رویکرد موضوع

از اواسط دهه ۱۹۸۰، طبیعت گردی ستون اصلی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را تشکیل می دهد (ای فنل، ۱۳۸۵). به همین دلیل سال ۲۰۰۲ میلادی به سال بین المللی اکوتوریسم معرفی گردیده است که این نام گویای اهمیت جهانی اکوتوریسم در ابعاد زیست محیطی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است. اتخاذ این تصمیم از سوی سازمان ملل متحد حاکی از اهمیتی است که این سازمان به توسعه توریسم به عنوان یک نیروی اجتماعی، اقتصادی و ضرورت حفاظت از محیط

طبیعی در سطح جهان قایل است (نیازمند، ۸، ۱۳۸۱) همچنین کشور ایران که می توان آن را کشور چهار فصل نامید، جزو ده کشور برتر جهان در زمینه جاذبه های گردشگری می باشد. (ای فنل، ۲، ۱۳۸۵.)

ایران از نظر جاذبه های اکوتوریستی و تنوع اقلیمی جز پنج کشور برتر دنیاست (حاجی پروانه، ۱۷، ۱۳۸۷) در عمران منطقه ای، به وجود آوردن قطب های سیاحتی در مناطقی که دارای جاذبه و منابع کافی می باشند، کمک بزرگی به توسعه می نماید. ارزشمند کردن نواحی مستعد گردشگری که از نظر اقتصادی در حال رکود می باشد، با ایجاد مشاغل جدید و منابع تکمیلی و ثانوی درآمد، این امکان را می دهد که مهاجرت های روستایی کاهش یابد.

۱-۵ اهداف تحقیق

بر خلاف برخی از موضوعات عام، مثل طراحی مجتمع هایی مسکونی و یا طراحی مجموعه های فرهنگی و تفریحی و غیره که می توانند چندین گزینه برای انتخاب آن وجود داشته باشد، موضوع رساله موجود موضوعی خاص بوده. از طرفی، روستای پالنگان، که سایت مورد نظر طراحی در آن قرار دارد نیز، منطقه ای است با پتانسیل ها و استعداد های عالی بالقوه و فرصت های خاص خود که با بالفعل نمودن این استعداد ها می توان این منطقه را به یک مکان درآمد زا و قطب مهم اکو توریسم منطقه تبدیل نمود که علاوه بر درآمد زایی و اشتغال زایی برای ساکنان در شناساندن فرهنگ و طبیعت منطقه نقش بسزایی داشته باشد. که می توان اهداف کلی طراحی این مجموعه را در چند پارامتر خلاصه کرد:

۱- افزایش رونق اقتصادی و ایجاد اشتغال در منطقه

۲- پرورش پتانسیل های منطقه در راستای اکوتوریسم

۳- احیا، حفظ و ترویج معماری و فرهنگ منطقه

۴- رفع مشکلات اقامتی مسافران و سروسامان بخشیدن به آنها

۱-۶ روش تحقیق

طرح تحقیق برنامه‌ای عملی است که مسیر حرکت تحقیق را از مبدا به مقصد روشن می‌کند. که در آن مبدا، شرح پرسش یا سوال‌های تحقیق و مقصد، شرح نتایج آن است. برای تعیین اقلیم و یک طراحی اقلیمی در یک منطقه چند روش علمی موجود است. در طراحی مجتمع تفریحی توریستی پالنگان نیز برای تعیین مشخصه‌های اقلیمی منطقه از روش گیونی که یکی از روش‌های علمی و معتبر در سطح جهانی است بهره گرفته خواهد شد. برای مشخص نمودن فضاهای مورد نیاز یک مجموعه از عملکردها با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و تجربه کارهای گذشته به صورت اجمالی استفاده می‌شود که متأسفانه پیرامون این چنین موضوعی با این سایت بخصوص، آنچنان که باید و شاید کار نشده است. با استفاده از مطالعات میدانی و بررسی چند جانبه سایت، محدودیت‌ها و پتانسیل‌های سایت که متاثر از کالبد فیزیکی منطقه است، شناخته شده و از آنها در طراحی حداکثر بهره گرفته خواهد شد.

فصل دوم

❖ ادبیات موضوع و چارچوب نظری

۲-۱ فراغت

فراغت یک نیاز همگانی است از این جهت یکی از مسائل اساسی عصر حاضر می‌باشد. تلاش برای شناخت فراغت گفتگو را به مسئله کار می‌کشاند کار و فراغت دو جنبه از یک واقعیت است. این سخن بدان معناست که فراغت را نمی‌توانیم جدا از مسئله کار بررسی نمائیم. اقتضای زندگی حکم می‌کند که این دو مسئله را هم در کنار هم و هم جدای از یکدیگر بررسی کنیم و برای هر کدام چاره‌ای بیابیم. گروهی کار و فراغت را چنان می‌نگرند که به مشقت و لذت، ولی جامعه‌شناسی جدید این را نمی‌پذیرد. یک زندگی سالم و یک جامعه سالم به کار و فراغت در کنار هم نیاز دارد. بیشترین پیشرفت و بهره‌گیری در هر دو زمینه مستلزم آن است که این دو مکمل یکدیگر باشند. کسانی که کارشان را با عشق و لذت انجام می‌دهند برایشان کار و فراغت از هم جدا نیست ولی گروهی چنین نیستند و فراغت برایشان یک مسئله اساسی است. (رضوانی، ۳۱، ۱۳۹۰)

برای بیشتر مردم فراغت به معنای زمان است زمانی که در متن آن احساس آزادی عمل دارند در نتیجه چنین تصویری ممکن است پدید آید که جامعه حق ندارد برای اوقات فراغت افراد برنامه‌ریزی کند. البته هر کس می‌تواند آزادانه برای جلوگیری از زمان فراغت خود راهی بیندیشد. ولی در این اندیشه چندان هم آزاد نیست زیرا باید از میان امکان‌های فراغت یکی را انتخاب کند. فراغت مانند ورزش روانی و عصبی باید روح اندوهگین و یاس و ناامیدی را به نشاط و امید برساند. (صدوقی، ۲۱، ۱۳۷۲)

۲-۱-۱ مفهوم اوقات فراغت و کارکردهای آن

برداشت‌هایی که از دیدگاه‌های علوم انسانی از اوقات فراغت میشود بسیار متنوع هستند و روی این اصل تاکنون تعاریف متفاوتی از جنبه‌های گوناگون برای اوقات فراغت ارائه شده است. اوقات فراغت عبارت است از زمان بیداری که انسان در طول آن از کار و اشتغال و وظایف اجتماعی روزمره فارغ

گشته و میتواند بطور دلخواه آنرا در نواحی مختلف صرف کند. بطور کلی مجموع اوقاتی که انسان در اختیار دارد به صورت زیر می‌شود.

- اوقاتی که صرف کار برای امرار معاش میشوند.
 - اوقاتی که برای تعادل حیات صرف می‌گردد.
 - اوقاتی که انسان در طی آن فارغ از کار و خواب بوده و می‌تواند آنرا به دلخواه بگذارد.
- فراغت نتیجه‌گزینش آزادانه است و شامل رهایی از نوع معینی از وظایف است. با این توصیف که فراغت شامل رهایی از وظایف اساسی است می‌توان گفت در صورتی که یک فعالیت فراغتی بخشی از شغل فرد می‌شود از نظر جامعه‌شناسی دچار تغییر شده و مفهوم فراغتی ندارد.
- فراغت دارای کارکردهای متفاوتی است که به طور خلاصه هر یک از آنها مورد بررسی قرار می‌گردد:
- به آدمی فرصت می‌دهد که خستگی کار را از تن خود بیرون کند زیرا این خستگی بر وجود انسان تحمیل شده و نمی‌توان آن را از انسان جدا دانست و تنها توسط فراغت است که جسم و روح را می‌توان از خستگی رها کنید.
 - فراغت از آنگونه که جامعه آن را مجاز یا ممنوع بداند در برابر آدمی دنیایی تازه و چه خیالی می‌گشاید که آدمی می‌تواند به سوی آنها روی آورد و ساعتی از کار خود را به دور از هیاهوی دنیای ماشینی و مادی بگذراند و یا تنوع و سرگرمی روحا ارضاء گردد.
 - فراغت به انسان امکان می‌دهد که به خلاقیت پردازد و یا با به کارگیری توانمندی‌های خود و ابتکار و نوپردازی استعداد خود را شکوفا سازد و منجر به کشف و اختراع پدیده‌های نو گردد.

بطور کلی فراغت از زمانی معنی و مفهوم پیدا می‌کند که زمان کار از زمان بیکاری جدا می‌شود و انسان بر اساس یک تقویم زمانی روزانه به کار بپردازد و بدین جهت وقتی در تاریخ می‌نگریم محلی برای فراغت به شکل و مفهوم امروزی آن نمی‌یابیم (رهنمایی، ۱، ۱۳۸۴)

۲-۱-۲ جایگاه کار و فراغت در زندگی بشر

در بیست و چهار ساعت شبانه‌روز هر فرد ساعت‌هایی را به کار اشتغال دارد ساعت‌هایی هم می‌خواهد چند ساعتی را نیز به مسائل شخصی بهداشتی، خورد و خوراک و کار می‌پردازد باقیمانده‌ای هم اگر وجود داشته باشد ساعتی است که جزء اوقات فراغت محسوب می‌شود در این ساعات فرد دغدغه معاش ندارد و بر اثر استراحت شستشو و خوردن غذا به اندازه کافی آمادگی پرداختن به فعالیت دیگری غیر از کار پیدا کرده است. این فعالیت‌ها معمولاً در رشته‌های گوناگون مهندسی هنری، علمی و فنی صورت گرفته است و لذا با ذوق و علاقه هر فرد انطباق دارد و ممکن است هیچگونه نفع مادی برای فرد در پی نداشته باشد. در اواسط قرن نوزدهم در اروپا میزان کار در کارخانه تقریباً ۷۵ ساعت در هفته یعنی در هر هفته ۶ روز و در هر روز ۱۲/۵ ساعت بود اما در شرایط کنونی میزان کار حدود ۴۵ ساعت در هفته یعنی هر هفته ۵ روز و هر روز تقریباً ۹ ساعت شده است. البته همه ساعات فراغت از کار لزوماً صرف فعالیت‌های تفریحی نمی‌شود. اما مهم این است که اوقات فراغت فرق بیشتری با گذشته پیدا کرده است.

۲-۲ جهانگردی

جهانگردی در سال‌های کنونی توجه بسیاری از شاخه‌های علوم را به خود جذب کرده است. علم اقتصاد، اقتصاد جهانگردی را تا آن حد ارج نهاده که بر آن صادرات نامرئی نام گذاشته است. علوم اجتماعی از ابعاد مختلف مسائل رفتاری، فعل و انفعالات فرهنگی، روابط اجتماعی و حتی ضایعات پاتولوژیک جهانگردی را مورد بررسی قرار می‌دهد علم روانشناسی سیرو سیاحت و حرکت جمعی را

یکی از راه‌های دستیابی به تعادل روانی جامعه دانست و تغییر محیط یکنواخت زندگی و کار را به صورت یک الزام حیاتی توصیه می‌کند. دانش شهر سازی می‌کوشد که طرح‌های شهری را به صورتی انجام دهد که جذابیت‌های شهری در زمره جاذبه‌های سیاحتی درآید. صاحب‌نظران با تاکید به شکل رابطه‌ای که میان انسان و محیط از طریق سیاحت برقرار می‌شود و اثرات فضایی ناشی از آن، جهانگردی را مهمترین عامل دگرگونی چشم اندازه‌های معیشتی در عصر حاضر تلقی می‌کنند. (رهنمایی، ۱۳۸۴)، بدون تحول در اجرای فیزیکی جهانگردی، نمی‌توان جهانگردی داخلی و خارجی پایداری را به راه انداخت و ادامه داد. بدون صنعت حمل و نقل گسترده و بدون تاسیسات اقامتی مناسب، بدون معماری محیط یا زیبا سازی سرزمین و بلاخره بدون سایر عوامل و اجرای فعال در امر جهانگردی در سطح فیزیکی سخن گفتن از جهانگردی صحیح نیست. تحقیق، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی منطقاً باید جهانگردی را در دو سطح زیر بیان کرد: اول، مشروط کنندگان کلی یا کلان جامعه و دوم امکانات بالقوه و بالفعل موجود را در زمینه‌های مختلف تقویت نماید.

۲-۲-۱ تعاریف و مفاهیم جهانگردی

دانش جهانگردی به عنوان یکی از علوم وابسته و نزدیک به علوم اقتصاد از اوایل دهه دوم قرن بیستم در کشورهای ایتالیا، سوئیس، آلمان بوجود آمد که وظیفه مطالعات و تحقیقات علمی را درباره جهانگردی به عهده گرفت. امروزه جهانگردی به عنوان یکی از پدیده‌های مهم منتج از نقش انسان از دیدگاه علوم مختلف نظیر اقتصاد، جامعه شناسی و جغرافیا مورد بررسی قرار می‌گیرد به همین دلیل تاکنون تعاریف متعددی از جهانگردی با توجه به موضع دیدگاهی هر یک از شاخه‌های علوم نامبرده صورت گرفته که برخی از آنها به شرح زیر است:

- آرتور بورمن^۲ (۱۹۳۱) جهانگردی را چنین تعریف کرده است: جهانگردی مجموع مسافرت‌هایی را در برمی‌گیرد که به منظور استراحت و تفریح و تجارت یا دیگر فعالیت-

² Artur Bormann

های دیگرشغلی و یا اینکه به منظور شرکت در مراسم خاص انجام می‌گیرد. و غیبت جهانگرد از محل سکونت خود را در طی این مسافرت موقتی و گذرا می‌باشد.

- جهانگردی از دیدگاه جامعه‌شناسی عبارت است از مجموعه روابطی است که شخص جهانگرد در محل اقامت موقت خود با انسان‌های ساکن در آن محل به وجود می‌آورد. انتقادی که برخی از صاحب نظران بر این تعریف می‌کنند این است که فقط از دریچه دیدگاه جامعه‌شناسی به روابط بین انسان‌ها توجه می‌کنند و از روابط و تاثیرات ناشی از جریان جهانگردی بر محیط صحبتی به میان نمی‌آورد.

- در مسابقاتی که اتحادیه بین‌المللی جهانگردی برای بدست آوردن یک تعریف جامع از جهانگردی گذاشته بود تعریف زیر از میان تعاریف بدست آمده برگزیده شده، بر طبق این تعریف جهانگردی عبارت است از مجموعه تغییرات مکانی انسان‌ها و فعالیت‌هایی است که از آن منتج می‌شوند. این تغییرات خود ناشی از به واقعیت پیوستن خواسته‌ایی است که انسان را به جابجایی وادار می‌کند و بالقوه در هر شخصی با شدت و ضعف متفاوت وجود دارد. (رهنمایی، ۴۰، ۱۳۶۹)

۲-۲-۲ تعریف جهانگرد

اصلاح توریست (جهانگرد) از قرن نوزدهم معمول شد در آن زمان اشراف زادگان فرانسه می‌بایست برای تکمیل تحصیلات و کسب تجربه‌های لازم زندگی، اقدام به مسافرت نمایند. این افراد در آن زمان توریست نامیده می‌شدند. بعداً در فرانسه این اصطلاح در مورد کسانی بکار می‌رفت که برای سرگرمی و وقت‌گذرانی و گردش به فرانسه سفر می‌کردند و بعداً به کسانی اطلاق می‌شد که اصولاً به این منظور به سفر می‌رفتند. کم‌کم کلمه توریست به بعضی زبان‌های دیگر نیز وارد شد و از آن واژه توریسم به وجود آمد. از همان زمان توریسم و توریست به بعضی از مسافرت‌ها و مسافرینی گفته میشود که هدف آنها استراحت و گردش و سرگرمی و آشنای با مردم بوده و نه کسب درآمد و اشتغال

به کار. در زبان فارسی کلمه سیاح در گذشته به کسانی گفته می‌شود که با هدف و منظور شخصی دست به سفر می‌زدند، مانند ناصر خسرو و سعدی، و این واژه در زبان فارسی تا نیمه اول قرن بیستم در معنی فوق‌بکار می‌رفت تا آنکه دو واژه جهانگرد و جهانگردی جای آن را گرفت. اما در اروپا گرچه در قرن هفدهم احتیاج به چاپ کتاب راهنمای جهان گردی احساس می‌شد ولی تعداد کسانی که قادر بودند برای سرگرمی و استراحت اقدام به سفر به یک کشور خارجی نمایند بسیار کم و محدود بود و این عدم امکان و محدودیت تا قرن نوزدهم ادامه داشت. زیرا مسافرت‌ها اغلب طولانی و ناراحت کننده بودند و وسائل حمل و نقل سریع و راحت وجود نداشت و مخارج حمل و نقل نیز گران تمام می‌شد (رضوانی، ۱۶، ۱۳۹۰)

در سال ۱۹۲۵ کمیته مخصوص آمارگیری مجمع ملل افراد زیر را جهانگرد شناخت:

- ۱- کسانی که برای دلایل شخصی یا مقاصد پزشکی و درمانی سفر می‌کنند.
 - ۲- کسانی که برای شرکت در کنفرانس‌ها، نمایشگاه‌ها، مراسم مذهبی، مسابقات ورزشی و از این قبیل به کشورهای دیگر سفر می‌رفتند.
 - ۳- کسانی که به منظور بازاریابی و امور بازرگانی مسافرت می‌کنند.
 - ۴- افرادی که با کشتی مسافرت می‌کنند و در بندری در مسیر راه تا ۲۴ ساعت اقامت می‌نمایند.
- تعریفی که در سال ۱۹۶۳ از طرف سازمان ملل و براساس پیشنهاد کنفرانس بین‌المللی ترانسپورت و جهانگردی آن سازمان در روم به تصویب رسیده به شرح زیر است:

توریست یا بازدید کننده موقت کسی است که به منظور تفریح، استراحت، گذراندن تعطیلات، بازدید از نقاط دیدنی انجام امور پزشکی، درمانی و معالجه، تجارت ورزشی، زیارت، دیدار از خانواده، ماموریت، شرکت در کنفرانس‌ها، به کشور دیگر سفر می‌کند. مشروط بر اینکه حداقل مدت اقامت او از ۲۴ ساعت کمتر و از سه ماه بیشتر نباشد و کسب شغل و پیشه هم مد نظر نباشد. این تعریف از دو

نظر مهم است، یکی اینکه نظرات کسانی را که به مساله جهانگردی به عنوان یک ضرورت و پدیده اجتماعی می‌نگرد تامین می‌نماید و دوم اینکه نظرات اقتصاددانان را برآورده می‌سازد.

دکتر پ. برنکر^۳ عضو انستیتوی بررسی جهانگردی، وین در تعریف توریست می‌نویسد:

هنگامی که تعدادی از افراد یک کشور به طور ممتد محل اقامت خویش را ترک نموده، به منظور گذراندن ایام تعطیل بازدید از آثار تاریخی شرکت در مسابقات و کنفرانس‌ها، دیدن اقوام و خویشان از نقطه‌ای به نقطه‌ی دیگر بروند، جهانگردی آغاز می‌شود.

گیلوی^۴ یکی از کارشناسان برجسته اقتصادی اروپا، در تعریف توریست می‌گوید:

تمام افرادی که کشور خود را به مقصد کشوری دیگر ترک و کمتر از یک سال در خارج اقامت نموده و برای هزینه اقامت خود هیچ گونه درآمدی در کشور مورد بازدید نداشته باشد توریست شناخته می‌شوند.

بنا به تعریف دیگر عامل توریستی یا جهانگردی کسی است که عمل جهانگردی را انجام می‌دهد و به سه دسته تقسیم می‌شود:

۱- توریست‌هایی که از خارج وارد کشور می‌شوند .

۲- توریست‌هایی که از کشور خود به کشور دیگری مسافرت می‌کنند.

۳- توریست‌هایی که مقیم کشور خود هستند و در داخل کشور خود مسافرت می‌کنند. انگیزه این گونه افراد از مسافرت، تفریح، معالجه، تجارت، تحقیق، زیارت، ماموریت و نظایر آن است. (رضوانی، علی اصغر،

۱۷، ۱۳۹۰)

³ P.Berneker

⁴ Giliwie

۲-۳ اشکال عمده جهانگردی یا توریسم

با توجه به طول مدت مسافرت، نوع تاسیساتی که به خدمت گرفته می‌شود، فصل و چگونگی سازماندهی مسافرت، همچنین انگیزه‌های گوناگون که موجب پیدایش یک جریان توریستی می‌شود. می‌توان اشکل مختلفی از جهانگردی را از یکدیگر تمییز داد. تا قبل از جنگ جهانی اول، امکان به تفکیک اشکال جهانگردی با توجه به طبقات اجتماعی وجود نداشت در حالی که امروزه باید عواملی را مورد استفاده قرار داد که این عوامل شامل، عامل زمان مکان، انگیزه و هدف است. با توجه به طول مدت مسافرت می‌توان از جهانگردی کوتاه مدت و جهانگردی دراز مدت صحبت نمود و آنها را از یکدیگر تفکیک نماید. فصول سال نیز می‌تواند دو نوع از جهانگردی را که شامل توریسم زمستانی (از آبان تا فروردین) و توریسم تابستانی (از اردیبهشت تا مهر ماه) است مشخص نماید. مکان مسافرت و یا محل اقامتی که توریست انتخاب می‌کند نیز، شکل معینی را عرضه می‌دارد. اقامت ممکن است در هتل، ویلا، شخصی، کمپینگ و یا خانه‌های اجاره‌ای باشد. انجام مسافرت‌ها معمولاً توسط وسایل حمل و نقل زمینی، هوایی و یا دریایی صورت می‌گیرد که این عامل نیز خود می‌تواند شکل خاصی از جهانگردی را به نام جهانگردی زمینی، هوایی و یا دریایی بوجود آورد. انگیزه و هدف نیز می‌تواند عاملی برای جهانگردی و مسافرت باشد. مجموعه چنین عواملی در کنار سایر خواسته‌ها نیازها و اهداف انسان اشکال متنوعی از مسافرت‌های توریستی را بوجود می‌آورد که هر یک از آنها مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۲-۳-۱ توریسم تفریحی و استفاده از تعطیلات

این نوع جهانگردی شامل افراد یا گروه‌ها است که جهت استفاده از تعطیلات، تفریح استراحت، استفاده از آب و هوای گرم‌تر یا خنک‌تر از محل اقامت خود به مسافرت می‌روند. میزان هزینه و مقصد غالباً از طرف سرپرست خانواده تعیین می‌شود. نیاز به مسافرت برای تفریح و استفاده از مرخصی‌های سالیانه و تعطیلات معمولاً با میزان درآمد، سطوح آموزش میزان جمعیت، درصد شهر نشینی طول

مدت تعطیلات و اقامت فراغت در رابطه است. جهانگردی تفریحی توسط آژانس‌های مسافرتی، توریستی هر کشور صورت می‌گیرد. بلیط چنین مسافرت‌هایی دارای حداقل و حداکثر اعتبار می‌باشد.

۲-۳-۲ توریسم درمانی

این نوع شامل افراد و گروه‌هایی هستند که برای استفاده از تغییر آب و هوا (یا هدف پزشکی درمانی) و استفاده از آب‌های معدنی، گذران دوران نقاهت و نظایر آن اقدام به مسافرت می‌کنند.

۲-۳-۲ توریسم فرهنگی و آموزشی

این نوع جهانگردی، برای آشنایی با آثار فرهنگی و هنری، آداب و رسوم، بناها و آثار تاریخی با هدف-های آموزشی تحقیقاتی و پژوهشی صورت می‌گیرد توریست‌هایی که در این گروه قرار دارند، توریست و جهانگرد کاوشگر نامیده می‌شوند.

۲-۳-۴ توریسم اجتماعی

در این نوع جهانگردی، عمدتاً هدف‌های اجتماعی، مردم‌شناسی و امثال آن مورد نظر است. دیدار دوستان، آشنایان و خویشاوندان نیز از نوع جهانگردی اجتماعی به شمار می‌آید. (رضوانی، ۱۸، ۱۳۹۰)

۲-۳-۵ توریسم ورزشی

هر نوع مسافرتی که به منظور فعالیت‌های ورزشی باشد، جهانگردی ورزشی نامیده می‌شود. مانند اسکی، پیاده روی، کوهپیمایی، کوهنوردی و ... این گونه مسافرت‌ها ممکن است به صورت انفرادی و یا دسته جمعی صورت گیرد. بسیاری از کشورها با تاسیس مجموعه‌های ورزشی مجهز و ایجاد تسهیلات در امر ورزش (شکار و ...) جهانگرد راغب به این رشته جذب می‌کنند.

۲-۳-۶ توریسم مذهبی و زیارتی

این نوع از جهانگردی یکی از رایج ترین اشکال جهانگردی در سراسر جهان است. جاذبه‌های مذهبی، زیارتگاه‌ها و اماکن مقدس هر ساله تعداد زیادی از جهانگردی را به سوی خود جلب می‌کنند. تاسیسات اقامتی و پذیرایی این نوع از جهانگردی مانند مسافرخانه‌ها و زائرسراها با توجه به بافت اجتماعی و فرهنگی و عقیدتی جهانگردان دارای ویژگی‌های خاص خود است که در هر کشوری از تنوع بسیار زیادی برخوردار است.

۲-۳-۷ توریسم بازرگانی و تجاری

مهمترین مسافرت‌هایی که تحت این عنوان صورت می‌گیرد، عبارتند از سفرهایی که افراد برای شرکت در بازارها و نمایشگاه‌های کالا و صنایع و یا سرکشی و بازدید از تاسیسات کارخانه‌ها و نظایر آن است و با درآمد خانواده‌ها در رابطه است افزایش جهانگردی تجاری و بازرگانی تحت تاثیر کاهش کرایه حمل و نقل کالا نیز قرار می‌گیرد و سهولت جابجایی و تردید از عوامل دیگری است که به آن رونق می‌بخشد.

۲-۳-۸ توریسم سیاسی

مسافرت به منظور شرکت در اجلاس و مجامع بین المللی، کنگره‌ها و سمینارهای سیاسی، جشن‌های مذهبی و ملی، مراسم ویژه سیاسی مانند تدفین رهبران و شخصیت‌های سیاسی، پیروزی رهبران و احزاب و به حکومت رسیدن آنها و نظایر آن جهانگردی سیاسی خوانده می‌شود. (رضوانی، ۲۰، ۱۳۹۰)

۲-۴ طبقات مختلف جهانگردی

جهانگردان را از نظر قدرت مالی به چهار دسته می‌توان تقسیم نمود:

۲-۴-۱ جهانگردان متمول

طبقه‌ای از جهانگردان هستند که از هتل‌های لوکس استفاده نموده و از وسایل مسافرتی سریع و مرفه استفاده می‌نمایند (هواپیما، کشتی، اتومبیل شخصی)

۲-۴-۲ جهانگردان متوسط

طبقه‌ای از جهانگردان هستند که از هتل‌های درجه اول و دوم استفاده می‌نمایند. و اغلب استفاده از وسایل مسافرتی درجه اول در تمام طول برنامه بازدید برای آنان مقدور نیست.

۲-۴-۳ جهانگردان عادی

جهانگردانی هستند که در حداقل هزینه و رفاه مسافرت می‌نمایند و اغلب از وسایل مسافرتی و اقامتی عادی و ارزان استفاده می‌کنند. هتل‌های درجه سه و وسایل ارتباطی ارزان مانند اتوبوس، قطار، کشتی و ... برنامه‌های بازدید این جهانگردان محدودتر و خلاصه‌تر از برنامه‌های طبقات قبلی است و منحصر به عرصه‌های اصلی جهانگردی یک حوزه می‌باشد.

۲-۴-۴ جهانگردان فقیر

این طبقه را دانشجویان و افرادی که قصد مسافرت‌های طولانی را دارند تشکیل می‌دهند و توجه خاص به نوع محل اقامت و یا محل اقامت و یا وسیله مسافرت ندارند. این طبقه جهانگردان از مناسبت‌های تنظیم برنامه‌های بازدید جهانگردی خارج هستند. (بهبویان، جلال، ۱۳۹۰)

۲-۵ ارکان صنعت جهانگردی

ارکان صنعت جهانگردی را می‌توان در چهارگروه اصلی زیر دسته بندی کرد:

۲-۵-۱ منابع طبیعی

که شامل منابع طبیعی موجود در دنیا همچون آب و هوا، جنگل‌ها و سواحل دریاها و حیوانات خاص و ... که می‌تواند نظر جهانگردان را جلب نماید.

۲-۵-۲ عوامل زیربنائی

شامل شاهراه‌ها، فرودگاه، خطوط راه آهن، جاده‌ها، پارکینگ‌ها، پارک‌ها، امکانات روشنایی، تسهیلات دریایی و بندری، اتوبوس، ایستگاه راه آهن، هتل‌ها، متل‌ها، رستوران‌ها، مراکز خرید، اماکن تفریحی، موزه‌ها و مغازه‌ها و همچنین سیستم‌های تصفیه آب، سوخت رسانی، ارتباطی، بهداشتی است که از عوامل مهم جذب جهانگرد بشمار آید.

۲-۵-۳ تجهیزات حمل و نقل

شامل کشتی‌ها، هواپیماها، قطارها، اتوبوس‌ها، خودروهای سواری، تاکسی‌ها و تسهیلات مشابه است.

۲-۵-۴ منابع فرهنگی و روحیه مهمان نوازی

منابع فرهنگی هر منطقه شامل هنرها، ادبیات و تاریخ، موسیقی، هنرهای نمایشی رقص، ورزش‌ها و سایر فعالیت‌های فرهنگی می‌شود. به عنوان مثال وقایع و مسابقات ورزشی، جشنواره‌های ملی و سنتی، بازی‌ها و مسابقات در زمره این ترکیبات فرهنگی می‌باشد و پر واضح است که در این جا نحوه خوش آمدگویی یک سازمان، علاقه‌مند بودن، مودب بودن و صمیمی بودن آنها و تمایل به ارائه خدمت قابل قبول و سایر رفتارهای گرم و دوستانه از سوی آنان در جلب نظر جهانگردان موثر است.

۲-۶ اثرات و عوارض جهانگردی

وابستگی روزافزون دولت‌ها و جوامع، به صنعت توریسم به طور مداوم، تغییرات و دگرگونی‌هایی در زمینه‌های مختلف انسانی و محیط زیست به وجود می‌آورد. گر چه فعالیت‌های جهانگردی و نتایج

حاصل از آن به همراه جاذبه‌ها و چشم اندازهای طبیعی و آنچه که ساخته انسان است، برای ایفای نقش فراغتی، تفریحی و فرهنگی است و وجود آنها برای جوامع کشورهای مختلف یک امر ضروری است و نبودن به عنوان یک نقیضه محسوب می‌شود. لذا تمرکز شدید این گونه فعالیت‌ها در یک منطقه جغرافیایی و عدم توزیع آن در مناطق مختلف از یک سو و بهره برداری بیش از حد از منابع و امکانات توریستی و انتخاب کارکردهای نامطلوب آن و عدم برنامه‌ریزی‌های اصولی و متکی بر عدالت اجتماعی در روابط انسان با انسان و انسان با محیط، اثرات زیان بخش و جبران ناپذیر را به بار می‌آورد خسارات ناشی از توسعه توریسم و اثرات زیان بار آن را به حداقل ممکن کاهش دهند. (رضوانی، ۱۷۸، ۱۳۹۰)

۲-۶-۱ صنعت توریسم و آلودگی‌های محیط طبیعی

اثرات زیانبار صنعت توریسم در محیط زندگی از بهره‌برداری بیش از حد توریست‌ها از محیط‌های طبیعی ناشی می‌گردد. نابودی تدریجی سواحل، آلودگی دریاها، از بین رفتن زمین‌های کشاورزی جهت ایجاد فرودگاه‌ها و یا اردوگاه‌های توریستی، نمونه‌هایی از چنین اثرات نامطلوب است. توسعه ناموزون و بی‌رویه توریسم نه تنها در کشورهای توریستی جهان نیز اثرات نامطلوب خود را در این رابطه بر جای نهاده است، لذا به منظور جلوگیری از چنین روندی سیاست‌های توسعه صنعت توریسم بایستی در جهت حفظ منابع طبیعی و بهره‌گیری عادلانه از آنها باشد. (رضوانی، ۱۷۹، ۱۳۹۰)

۲-۶-۲ صنعت توریسم و آلودگی‌های محیط انسانی

صنعت توریسم با درگیری‌های ناحیه‌ای، ناآرامی مرزها، وجود جنگل‌ها، آشفستگی‌های شهری و نابودی تدریجی بناهای تاریخی ناتوان می‌شود، بازدید مکرر میلیون‌ها توریست از آثار و ابنیه تاریخی به سائیده شدن و فرسایش این یادمان‌ها می‌انجامد. تماس آرنج‌ها و شانه‌ها و دست زدن‌ها به اشیای بناها و در برخی موارد بالا رفتن انبوه جمعیت از پله‌ها نیز بی‌گمان به آنها آسیب می‌رساند. همچنین در شهرها، تاسیسات و تجهیزات توریستی مناطق حساس را اشغال می‌کند. فضاهایی که به زباله‌های هتل‌ها

اختصاص دادند نمونه‌هایی از چنین اماکنی هستند که علاوه بر ایجاد آلودگی در مناطق شهری، تخلیه آنها در نقاط دیگر خطرات زیست محیطی به بار می‌آورند. در بعضی موارد، سازمان‌ها و تجهیزات توریستی شرکت‌های خارجی با افراد غیر بومی اداره می‌شود. این سازمان‌ها جهت کسب منافع مالی حفره‌های فعالیتی خود را گسترش داده و در برابر ویرانی محیط زیست شهری هیچ گونه تعهدی را برای خود قایل نمی‌شوند. و بهترین نقاط شهر و زیباترین بخش سواحل را برای خود انتخاب می‌کنند و بعد از مدتی در نتیجه عدم توجه، همه امکانات طبیعی و زیبایی‌های شهری نابود می‌شوند به طریقی که حتی اقدامات بعدی دولت‌ها نیز قادر به احیای آنها نبوده و بر مشکلات شهری افزوده می‌گردد. از این روکشورهایی که دارای جاذبه‌های بالقوه توریستی هستند و تصمیم به توسعه فعالیت‌های توریستی خود دارند. و در زمینه سرمایه‌گذاری خارجیان در این صنعت بایستی با احتیاط عمل کنند و با توجه به قوانین و ضوابط خاص که منجر به نابودی مناطق جغرافیایی و شهرها و روستاهای آنان نگردد، اقدام نمایند.

۲-۶-۳ صنعت توریسم و اثرات نامطلوب فرهنگی و اجتماعی

رونق و توسعه فعالیت‌های توریستی و انبوه مسافرائی که در نقاط مختلف جهان برای بازدید از جاذبه‌های توریستی با ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی آن جابجا می‌شوند، گرچه اثرات مثبت و ارزشمندی را داراست، لذا ناگواری‌هایی را نیز به همراه دارد. به طور مثال هنگامی که انبوه توریست‌ها از کشورهای صنعتی به کشورهایی با فرهنگ سنتی سرازیر می‌شوند و به همراه خود شیوه‌های رفتاری و لباس پوشیدن و غذا خوردن و نوشیدنی‌های خاص خود را به جامعه میزبان عرضه می‌کنند، در حقیقت، نه داد و ستد فرهنگی، بلکه هجوم فرهنگی در کار است. زیرا آنگاه که دروازه‌های یک کشور بر روی توریست‌ها باز می‌شود، امکان و احتمال بسیار است که صدها هزار توریست خارجی هر سال به کشور سنتی وارد شوند. ورود میلیون‌ها بیگانه با رفتارهای غیر عادی برای فرهنگ‌های سنتی و اصیل، می‌تواند اساس نظم جامعه میزبان را مختل سازد. بدون شک در میان توریست‌ها افراد بی

بندو بار هم هستند، ورود این گونه افراد در درون یک جامعه آرام، چنان است که یک الگوی بد آموزی در جامعه میزبان رها شده است. (رضوانی، ۱۸۱-۱۷۹، ۱۳۹۰)

۲-۷ جهانگردی داخلی

توریسم داخلی به کلیه مسافرت‌هایی اطلاق می‌شود که در چهار چوب تعریف جهانگرد در داخل کشور صورت می‌گیرد و به عبارت دیگر فعالیت‌های مربوط به توریسم داخلی دارای حدود جغرافیایی مشخصی است، در حالیکه جهانگردی بین‌المللی از نقطه نظر جغرافیایی هیچ گونه محدودیتی را نمی‌شناسد. در هر حال آنچه که به عنوان توریسم داخلی نامیده می‌شود عبارت است از سفرهایی که با اهداف و انگیزه‌های متفاوت در داخل محدوده کشور خودی صورت می‌گیرد در سازمان جهانگردی، سازمان ملل (WTO) برای جهانگردی داخلی تعریفی ارائه نموده است: جهانگرد داخلی کسی است که از محل اقامت خود ۵۰ مایل دور و برای هدفی از قبیل امور کاری، تفریح، امور شخصی و یا استراحت در محلی اقامت‌گزیند، مدت اقامت او می‌تواند کمتر از یک شبانه روز باشد. جهانگردی خارجی بدون توأم یافتن سیاحت داخلی پیشرفت محسوس نخواهد کرد چون آنجاییکه مردم یک مرز و بوم، از وضع و آثار و نحوه زندگی مردمان خود آگاهی نداشته باشد، چطور می‌توان انتظار داشت که بتواند کشور خود را به خارجی‌ان بشناساند و موجب نشر و ترویج فرهنگ سرزمین خود شود. سیاست تشویق سفرهای داخلی دارای دو جنبه اساسی است، نخست جلوگیری از خروج ارز و ایجاد تواضع در تراز پرداخت‌های کلی و پرداخت‌های توریستی، و دوم ایجاد ارتباط فرهنگی در سطح ملی برای تامین وحدت و یکپارچگی ملی و میهنی. (رضوانی، ۱۹۳، ۱۳۹۰)

۲-۸ جاذبه‌های جهانگردی ایران

کشور ایران به دلیل قدمت تاریخی و تکاپوی مستمر اجتماعی و فرهنگی خود جاذبه‌های متنوعی را داراست که می‌تواند طیف وسیعی از توقعات و نظرات جهانگردان را تامین نماید. هر جهانگردی با هر انگیزه‌ای که به ایران سفر می‌کند می‌تواند مطابق با اهداف قبلی برنامه خود در ایران، دیدنی‌های مورد

نظر خود را باز یابد. نباید فراموش کرد که بهترین راه شناخت سرزمین و مردم هر کشور آشنایی با مردم کوجه و بازار و برقراری ارتباط مستقیم با خود آنان است. با توجه به انگیزه‌های مختلفی که مسافرت به ایران می‌تواند داشته باشد، می‌توان جاذبه‌های جانگردی ایران را به دو بخش تقسیم کرد:

بخش اول جاذبه‌های طبیعی،

بخش دوم جاذبه‌های فرهنگی، اجتماعی، تاریخی

۲-۸-۱ بخش اول

اصولا جاذبه‌های طبیعی، زیباترین و قشنگ‌ترین دست آوردهای یک کشور می‌باشند و در کشور ما اینگونه جاذبه‌ها بصورت متنوعی دیده می‌شوند، که هر یک از آنها به تنهایی پتانسیل جذب جهانگردان و ایرانگردان را با هر نوع سلیقه‌ای داشته و از نکات برجسته و قابل تامل نسبی ایران محسوب می‌گردد به حدی که در کمتر کشوری بدین صورت با چنین ویژگی مشاهده می‌شوند. این جاذبه‌ها عبارتند از:

۱- تنوع جغرافیایی.. ۲- تنوع آب و هوایی. ۳- آب‌های زیر زمینی و سطحی (ساکن و روان). ۴- محیط‌های جنگلی و جانوری. ۵- موقعیت جغرافیایی

۲-۸-۲ بخش دوم

یکی از بارزترین ویژگی‌های ایران اسلامی تعدد و تنوع و قدمت آثار فرهنگی، اجتماعی و تاریخی است و از این لحاظ بسیار غنی و مستعد در امر جهانگردی و ایرانگردی بوده و در مقایسه با بسیاری از کشورهای منطقه و جهان از اعتبار خاصی برخوردار است. جاذبه‌های فرهنگی و اجتماعی شکوفاترین اعمال پر بار پدران ماست. در واقع معجونی است از میراث چند هزار ساله با هویت ملی فرهنگی، اجتماعی، تاریخی و هنری. کشورمان همواره نه تنها برای ایرانیان بلکه برای جهانیان نیز بسیار جالب

بوده است. این هویت ملی که تلفیقی از دور نمای مختلف با ویژگی‌های منحصر به فرد می‌باشد یکی از کهن‌ترین گنجینه‌های تاریخی، فرهنگی نو اجتماعی ایرانیان به شمار می‌رود و شایستگی آن را دارد که به عنوان برتریت نسبی در منطقه و در سطح بین الملل معرفی شود. به لحاظ تنوع جاذبه‌ها تقسیم بندی قراردادی انجام شده و به سه دسته

۱- عوامل مادی فرهنگی

۲- عوامل غیر مادی فرهنگی

۳- عوامل مادی و غیر مادی فرهنگی

تقسیم شده که هر کدام از این عوامل شامل زیر شاخه‌های زیر می‌باشد:

الف- عوامل مادی فرهنگی شامل: ۱- چشم اندازهای فرهنگی ۲- هنرهای سنتی ۳- مقابر شخصیت-ها و شعرای صاحب‌نام جهان و آثار فرهنگی آن ۴- جاذبه‌های اسلامی و اماکن متبرکه

ب- عوامل غیر مادی فرهنگی : جاذبه‌های فرهنگی، اجتماعی در غالب بخش‌های مردم شناسی، موسیقی، نمایشنامه‌ها و تئاترهای اصیل، رقص‌های محلی و آداب و رسوم، طرز زیست مردم، آئین-های سنتی، مراسم تعزیه خوانی، مذهبی ریال و ارزش‌های باستانی و ... همه و همه از جمله عوامل غیر مادی، فرهنگی ایران زمین می‌باشد.

ج- عوامل مادی و غیر مادی فرهنگی: انقلاب اسلامی ایران و دستاوردهای آن. (پنر، ریچارد، ۱۹۹۵)

۲-۹ ارزش‌ها و اثرات صنعت توریسم

توریسم یکی از اموری است که اخیراً مورد توجه قرار گرفته و توجه به آن روز به روز بیشتر می‌شود. در دنیای امروز توریسم بزرگ‌ترین منبع تجارت بین المللی محسوب می‌شود و از نظر اقتصادی بسیار مهم و پر ارزش است. توریسم به عنوان یک صنعت دارای مزایایی است که توسعه آن در یک کشور مستعد، به نفع افزایش کار و درآمد ملی و هم به صورت ارز خارجی و هم به صورت سرعت گردش

پول، قابل توجه است. برای روشن شدن هر چه بهتر روابط و اثرات ناشی از آن به بررسی آنها می-پردازیم:

۲-۹-۱ توریسم و تبادل فرهنگ ها

برای توسعه توریسم به مسئله فرهنگ توجه خاصی مبذول می‌شود. آثار باستانی و کهن هر کشوری معرف فرهنگ خاص همان کشور و دارای ارزش های در خور توجه همان سرزمین و ویژگی های مردم همان مرزو بوم است. این اثار دارای ارزش های معنوی بسیار زیاد برای آن قوم به طور اخص و جاذبه هایی برای دیگران به طور اعم می‌باشد که در نتیجه باعث جلب و جذب دیگران جهت بازدید و شناخت آن جاذبه ها و آثار می‌گردد. منظور از فرهنگ پدیده های معنوی، هنری و علمی می‌باشد که شناخت آنها در پیشرفت اقوام و اجتماعات مختلف نقش بسزایی داشته و در عین حال وسیله ای است بسیار موثر برای جلب توجه جهانگردانی که علاقه‌مندند این آثار و فرهنگ قومی را از نزدیک مشاهده نمایند. تنها از راه آشنا کردن فرهنگ‌ها با یکدیگر است که دشمنی ها به دوستی تبدیل می‌شود. این هنر بزرگ از توریسم یعنی از مسافرت به دست می‌آید. انسان ها نمایندگان فرهنگ های گوناگون‌اند و تماس و رودروی این نمایندگان، تماس رودرویی فرهنگ هاست و ازین تماس رودرو است که غنای فرهنگی و به دنبال آن برکت پدید می‌آید. تماس‌های رودرو باید همه گروه‌ها را در برگیرد. از دانشمندان بزرگ، دانشجویان و تا کارگران بی مهارت، و از اینجاست که توریسم همگانی به صورت یک دست آورد و یک ضرورت جلوه می‌کند.

۲-۹-۲ توریسم و سیاست

توریسم با پدید آوردن تفاهم متقابل میان ملت‌ها به پیشبرد و استواری صلح جهانی کمک های شایسته‌ای می‌کند. امروزه ارزش سیاسی جهانگردی به صورت اصلی مسلم درآمده و اعتباری جهانی به خود گرفته است. جهانگردی و سیاست چنان با هم تلفیق یافته‌اند که باید در صحنه سیاست جهانی هم

آن را به حساب آورده اثرات ناشی از این دو پدیده نیز اقتضا می‌کند که به این صنعت توجهی بیشتر و دقیق‌تر شود و باید نظم و انتظامی به آن داده شود که بتواند به گونه ابزاری موثر، تفاهم متقابل ملتها را فراهم نماید و ازین راه به استواری صلح جهانی کمک کند. در صحنه روابط بین‌المللی، جهانگردی قادر به ابتکار عمل نیست، ابتکار عمل در این مورد در دست نیروهای سیاسی است، ولی اگر نیروهای سیاسی بخواهند در طریق صلح و دوستی گام بردارند، جهانگردی در این رابطه کمک موثری خواهد نمود. (رضوانی، ۵۳، ۱۳۹۰)

۲-۹-۳ توریسم به عنوان یک صنعت

بدون تردید مساله حمل و نقل در صدر رابطه تکنولوژی و جهانگردی قرار دارد و بدین لحاظ تاریخ جهانگردی رابطه بسیار نزدیکی با تاریخ راه آهن خواهد داشت، به وجود آمدن وسایل حمل و نقل و راحتی و اطمینان آن و از طرفی فراوانی و متنوع بودن اینگونه وسایل باعث پیدایش یک موج وسیع جهانگردی در عصر حاضر گردید و گسترش روز افزون خطوط راه آهن در این میان یکی از مهمترین علل پیدایش این موج وسیع به شمار می‌رود. رابطه جهانگردی و تکنولوژی و صنعت تنها به زمینه وسایل حمل و نقل محدود نگردیده و شامل تمام تاسیسات و تسهیلاتی می‌گردد که لازمه آسایش مسافران است. مسایل هتلداری و هتل‌سازی، روش‌های جدید، خدمات جدید مسافرتی و به کارگیری از تکنولوژی جدید و کامپیوتر، و بخش اطلاعات و اخبار و نظایر آن در ارتباط با تکنولوژی قرار دارد و هر چه این خدمات و وسایل کامل‌تر شود، حرکت تازه‌ای به مسافرت و صنعت توریسم می‌بخشد و این حرکت جدید به نوبه خود نیازهای تازه‌ای را پیش می‌آورد که تکنولوژی و صنعت به جوابگوی آن برمی‌خیزد. (رضوانی، ۵۷، ۱۳۹۰)

۲-۹-۴ توریسم به عنوان عامل درمانی

یکی از شاخه های جهانگردی بین المللی بهره برداری از منابع طبیعی برای بازیافتن سلامت و آماده ساختن اینگونه منابع برای جهانگردان می باشد. این منابع طبیعی بیشتر شامل آب هوای سالم و نوع خاصی از چشمه های معدنی می باشد. چشمه های آب معدنی گرچه موجب بازیافتن سلامتی توریست ها می گردد ولی بعضا ممکن است بهداشتی نبوده و مشکلات بیشتری را برای جهانگردان ایجاد نمایند و سلامتی آنان را به خطر اندازند.

۲-۹-۵ توریسم و ارزش های اقتصادی

توریسم به عنوان یک عامل اقتصادی عمده و بسیار موثر در سال های اخیر مورد توجه فراوان قرار گرفته است. از جمله مزایایی که جهانگردی از نقطه نظر اقتصادی دارد، گستردگی زمینه اشتغال در آن است به گونه ای که کارگران ساده هم بدون مهارت و هم صاحبان مهارت های گوناگون می توانند در این رشته شاغل شوند. برای اشتغال در رشته های مختلف صنعت توریسم میتوان با آموزش های ضربتی کوتاه مدت و میان مدت اشخاص صاحب ذوق سلیم ولایق در امر مدیریت را آماده کار نمود. توریسم پول و جمعیت را از مراکز تمرکز و ثقل صنعتی به سوی روستاها و نقاط طبیعی می کشاند، معمولا جهانگردی را در اصطلاح اقتصادی "صادرات نامرئی محصولات و خدمات" می نامند.

۲-۹-۶ توریسم و امر اشتغال

صنعت توریسم مشاغل گوناگونی را ایجاد می کند که هرچند برآورد آن به آسانی میسر نیست ولی تعداد آن در کشور های صنعتی با اقتصاد باز، مانند کشورهای اروپایی به صدها هزار شغل می رسد. با توسعه فعالیت های مربوط به توریسم فرصت های مستقیمی برای اشتغال در هتل ها و سایر انواع خدمات درجه دو آن، مانند کارهای ساختمانی و صنایع ساخت مقاله های مکانیکی و دیگر صنایع از جمله، صنایع ساخت کشتی های تفریحی و ساخت کاروان ها و انواع ملزومات خاص کمپینگ، فعالیت

مربوط به امور آژانس های مسافرتی و دفاتر خدماتی، صدور بلیط، راهنمایان جهانگردی، امور مربوط به صدور گذرنامه های توریستی، ویزا، گمرک، تهیه بروشورها و نقشه های توریستی و نظایر آنها به طور مستقیم نیز فرصت های شغلی دیگری در صنعت توریسم وجود دارند که شامل اشتغال در بخش های کشاورزی و تولید فراورده های غذایی تولید صنایع دستی و فروشگاه های عرضه کننده آن و دیگر مشاغل عدیده ای که ذکر آنها، بحث جداگانه ای را می طلبد.

۲-۹-۷ توسعه و امر توریسم

امروزه در اکثر کشورهای جهان به ویژه کشورهای در حال توسعه، علیرغم اشتباهات گذشته و اجرای سیاست های نادرست در صنعت توریسم که منجر به هزینه های اجتماعی و محیطی هنگفتی گردیده، به توسعه و رونق آن توجه زیادی می شود و به منظور تدارک تورهای ارزان درون قاره ای که متقاضیان زیادی دارد آموزش و استراتژی های جدیدی آغاز شده است. آمار یونسکو در سال ۱۹۸۸ نشان می دهد که در کشورهای جهان سوم، جهانگردی با درآمدی معادل ۵۵ میلیارد دلار آمریکایی بالاترین منبع درآمد پس از درآمد های نفتی محسوب می شود. (رضوانی، ۱۳۹۰، ۶۵). بدون شک صنعت توریسم تنها راه توسعه نمی باشد ولی می تواند موجب توسعه اقتصادی برخی از کشورهای در حال توسعه بشود و همراه با ادامه توسعه این صنعت، امکان رشد بالقوه ای در این کشورها به وجود آورد. نهایتاً تنها راه برای بسیاری از این کشورها انتخاب نوعی استراتژی است که با صنعت توریسم سازگاری داشته باشد. (معدن کن، ۱۳، ۱۳۶۸)

۲-۱۰ تنگناها و مشکلات توسعه در ایران

مشکلات و تنگناهای صنعت توریسم کشور را نمی توان، تنها ناشی از نارسائی های موجود در سازمان ها و تشکیلات ارگانی متوالی آن دانست بلکه مشکلات اساسی این صنعت در ایران به دلیل عدم تطابق فرهنگی بین جامعه اسلامی ایران با پاره ای از کشورهای جهان می باشد. با وجود این مشکلات،

تنگناهای متعدد دیگری نیز در راه رشد و توسعه صنعت توریسم و حصول به اهداف و آرمان‌های آن وجود دارد که ذیلاً به اعم آن‌ها اشاره می‌شود.

- مشخص و مصوب نبودن اهداف و سیاست‌های جهانگردی و ایرانگردی به نحوی که راهگشای ادامه فعالیت‌ها در این زمینه باشد.
- عدم تطبیق و هماهنگی فرهنگ جهانگردان برخی کشورهای خارجی با فرهنگ اسلامی در روابط و برخورد های اجتماعی
- اختصاص ندادن امکانات مالی برای توسعه و تجهیز تاسیسات مورد نیاز صنعت توریسم کشور
- عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی که در بهبود وضع جهانگردی موثرند (مانند وزارت امور خارجه، وزارت راه و ترابری، استانداری ها، فرمانداری‌ها، شهرداری‌ها، سازمان های تبلیغاتی، گمرکات و نظایر آن‌ها)
- عدم ثبات قیمت ها و وجود تورم شدید و چندگانگی قیمت ها که موجب فقدان سودآوری در این صنعت می‌گردد.
- ضعف شبکه های ارتباطی و حمل و نقل و محدود بودن تعداد فرودگاه‌های بین المللی
- نارسایی اقامتی و کمبود هتل‌های توریستی و مسافرخانه های مناسب و مجهز که یکی از مهمترین عوامل بازدارنده توسعه توریسم در کشور است.
- گرانی قیمت هتل‌ها و مهمانسراهای موجود نیز نه تنها برای جهانگردان خارجی بلکه برای خانواده های ایرانی و توریست های داخلی نیز مشکل آفرین است.
- عدم کنترل و نظارت دولت بر خانه های اجاره ای در مناطق توریستی و تفریحی و زیارتی و بی ثباتی قیمت در آنها نیز از عواملی است که مسافرت های داخلی را به رکود کشانده است
- کمبود راهنمایان توریستی در اکثر موزه‌ها، بناهای تاریخی و جاذبه های توریستی کشور به منظور معرفی گنجینه های هنری، فرهنگی و باستانی کشور (رضوانی، ۱۹۴-۱۹۵، ۱۳۹۰)

۲-۱۱ توسعه پایدار

از دهه ۱۹۸۰ به بعد، به دلیل بحران‌های شدید زیست محیطی، نظریه توسعه پایدار مورد توجه مجامع جهانی قرار گرفته و تأکید شده است که الگوها و سیاست‌های موجود توسعه، پاسخگوی نیازها، ویژگی‌ها و ضرورت‌های حیات انسان نیست و نگرش جهان درباره رشد و روند توسعه باید تحول یابد. از دیدگاه توسعه پایدار، اگر هدف از توسعه، گسترش امکانات و بهبود شرایط و کیفیت زندگی انسان هاست، این امر نه تنها درباره نسل کنونی بلکه برای نسل‌های آینده نیز می‌بایست مد نظر قرار گیرد. معنای توسعه پایدار، تنها حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی نیست، بلکه برداشتی نو از توسعه و رشد اقتصادی است؛ رشدی که بدون تخریب منابع طبیعی و برهم‌زدن تعادل زیست محیطی، عدالت و امکانات زندگی را برای همه مردم، اعم از شهری، روستایی، و عشایری و نه فقط قشرهایی محدود از جامعه فراهم می‌آورد. (ازکیا و غفاری، ۲۰۲۲، ۱۳۸۴). در تعریفی که سازمان ملل از توسعه پایدار ارائه داد نیز چنین آمده است: توسعه پایدار آن گونه توسعه‌ای است که از نظر اقتصادی پویا و پربازده، از نظر زیست محیطی غیر مدافع و غیر مخرب، از نظر اجتماعی عادلانه و قابل قبول و از نظر فن آوری متناسب و مطلوب باشد (امین زاده، ۱۳۷۸)

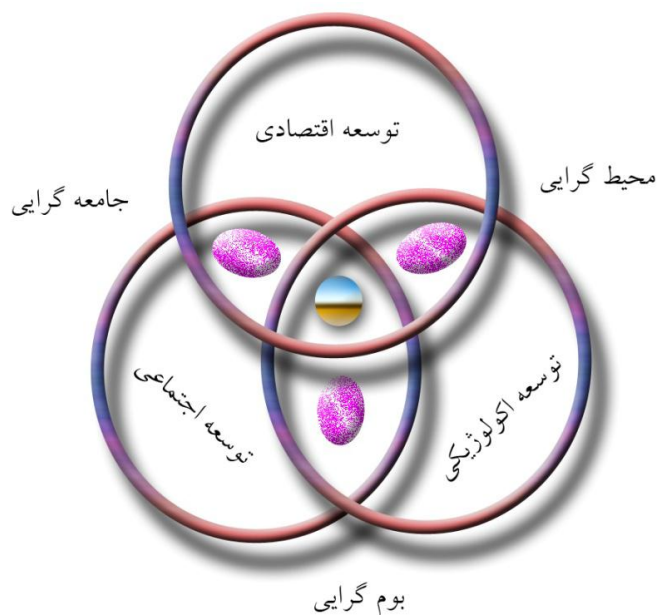
سه عنصر اصلی توسعه پایدار به شرح زیر می‌باشد:

۱- برابری در جامعه (پیشرفت اجتماعی بطوریکه نیازهای هر فرد شناخته شود)

ساماندهی اقتصاد (رشد پایدار، راندمان سرمایه، حفظ ثبات اقتصادی، ماکزیمم کردن سود، توسعه بازارها، برون سپاری هزینه‌ها، حفاظت از سطح و ثبات رشد اقتصادی و کارکنان)

۳- پایداری محیط زیست یا اکولوژی (صرفه جویی در استفاده از منابع طبیعی و حفاظت موثر از محیط زیست)

بنابراین همان طور که در شکل یک نشان داده شده است، توسعه پایدار تعادلی را بین اقتصاد، سلامت جامعه و محیط برقرار می کند. اکوتوریسم نیز می تواند به عنوان شکلی از توسعه پایدار عمل کند، و اگر همه عناصر توسعه پایدار را شامل شود می تواند منفعت هایی را برای نسل حاضر و نسل های آینده به ارمغان آورد. (داوری نژادمقدم و همکاران ۱۳۹۰)

شکل ۱-۲: توسعه پایدار و تعریف آن (داوری نژادمقدم و همکاران ۱۳۹۰)

۱۱-۱-۲ توسعه پایدار و اکوتوریسم

براساس تعریف کمیسیون جهانی سازمان ملل، توسعه پایدار عبارت است از " توسعه ای که پاسخگوی نیازهای فعلی باشد، بدون آنکه توان نسل های آینده در تامین نیازهای خود را تحت تاثیر قرار دهد". بانک جهانی می گوید " توسعه پایدار، توسعه ای است که دوام یابد. عناصر کلیدی توسعه پایدار کارایی اقتصادی، زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی می باشد. توجه به چهار عامل اساسی حصول توسعه پایدار یعنی منابع مالی، فنآوری، نیروی انسانی و توان اکولوژیک ضرورت دارد (مخدوم، ۱۳۷۵). در تعاریف متعددی که از توسعه پایدار شده، محور تمامی آنها توجه به نسل های بعدی، آینده محیط زیست از محیط زیست جهانی بوده است. توجه به فرهنگ، ویژگی های بومی و تجربیات گذشته، بهره گیری از انرژی های تجدیدناپذیر از اصول توسعه پایدار است.

توسعه پایدار گردشگری عبارت است از گسترش صنعت گردشگری و جذب توریست با استفاده از منابع موجود، به گونه‌ای که ضمن پاسخ دادن به نیازهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و ضوابط قانونی جامعه و انتظار گردشگران، بتوان وحدت و یکپارچگی و هویت فرهنگی، سلامت محیط زیست، تعادل اقتصادی و رفاه مردم کشور و میهمانان آنها را، به طور متوازن و پیوسته در حد بهینه تامین کرد. موضوع اکوتوریسم یا طبیعت‌گردی در سطح بین‌المللی توجه بسیار زیادی را به خود معطوف کرده است، زیرا با استفاده از روش‌ها و مدل‌های سود و هزینه می‌تواند برای رسیدن به توسعه پایدار بسیار مفید و سودمند باشد. بلانگی مهتا به نقش مهم احیای اکولوژیکی مناطق در زمینه اکوتوریسم اشاره می‌کند و آن را نگرش مهمی برای برنامه‌ریزی توریسم می‌داند و معتقد است احیای اکولوژیکی مهمترین نقش را در اکوتوریسم دارد که می‌تواند به رشد سریع فعالیت توریسم و توسعه پایدار در ابعاد مختلف آن بیانجامد. (بلانگی مهتا، ۲۰۰۶)

انجمن بین‌المللی اکوتوریسم، اکوتوریسم را مسافرت مسئولانه به مناطق طبیعی با هدف حفظ محیط زیست و ارتقای تندرستی مردم محلی تعریف می‌کند. توسعه پایدار بر اساس نیازهای انسانی و متناسب با ظرفیت‌های محیطی در بعد زمان اتفاق می‌افتد و پایداری آن در محکم بودن استخوانبندی نیست، بلکه در انعطاف‌پذیری و سیستماتیک بودن و تلفیق آن با اکوسیستم است که در کنارش باید به اکوسیستم‌های انسانی هم توجه شود در نهایت این هماهنگی‌ها به پایداری درخور بودن و ماندگار بودن خواهد رسید، پس اکوتوریسم دارای ظرفیت است که طبق آن برنامه‌ریزی می‌شود. شروع مباحث گردشگری در جوامع غربی مربوط به سال‌های آغازین ۱۹۷۰ بر می‌گردد. در گردشگری برنامه‌ریزی توسعه و عملیات باید جزئی از استراتژی توسعه و نویدبخش ثبات و پایداری برای یک ناحیه یا یک کشور باشد، برنامه‌ریزی توسعه و فعالیت‌های صنعت گردشگری باید همه جانبه و جامع، دربرگیرنده همه بخش‌ها باشد تا سازمان‌های مختلف دولتی، شرکت‌های خصوصی و افراد بتوانند در آن شرکت کرده و از مزایای آن بهره‌گیرند (منشی زاده، ۱۳۸۴، ۱۵۲).

⁵ Blangy Mehta

۲-۱۲ اکوتوریسم

اکوتوریسم کوتاه شده ی اکولوژیکال توریسم^۶ است که در ادبیات فارسی طبیعت گردی نام گرفته و گرایشی نو و پدیده ای نسبتاً تازه در صنعت جهانگردی است که تنها بخشی از این صنعت را تشکیل می دهد. این گونه از جهانگردی فعالیت های فراغتی انسان را بیشتر در طبیعت امکان پذیر می سازد و مبتنی بر مسافرت های هدفمند همراه با دیدار و برداشت های فرهنگی و معنوی از جاذبه های طبیعی و لذت جویی از پدیده های گوناگون آن است. اکوتوریسم دامنه گسترده ای از گزینه های ویژه دارد که از بازدید علمی تا یک بازدید اتفاقی در یک منطقه طبیعی بعنوان فعالیت آخر هفته یا بخش جنبی از یک مسافرت دراز مدت را شامل می شود. (نویگر، ۱۹۷۵)

اکوتوریسم دربردارنده انواع فعالیت های گردشگری در محیط های طبیعی و فرهنگی است، به گونه ای که در بسترهای جغرافیایی، گردشگران میتوانند به مناطق دارای جاذبه هایی که شامل کوهستان، بیابان، نواحی ساحلی، جزایر و ... است مسافرت کنند و مدتی با ساکنین نواحی گردشگرپذیر زندگی کنند تا با آداب و رسوم و شیوه های زندگی آنها آشنا شوند. برای رسیدن به پایداری در اکوتوریسم درگیر کردن جمعیت های بومی در مدیریت اکوتوریسم و حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی اجتناب ناپذیر است، پس مشارکت محلی برای تضمین توسعه پایدار اکوتوریسم دارای اهمیتی غیرقابل انکار است. علیرغم اینکه جوامع محلی نقش کلیدی در توسعه پایدار اکوتوریسم ایفا می کنند، دخالت بیشتر بازیگران از جمله دولت های محلی، منطقه ای و ملی، گردانندگان تور و موسسات آموزشی و تحقیقاتی نباید از نظر دور نگه داشته شود. (کنفرانس بین المللی اکوتوریسم، ۱۳۸۰)

در صورت برنامه ریزی درست، اکوتوریسم بدون آسیب به محیط زیست زمینه را برای اشتغال مردم شهر فراهم کرده در ضمن درآمدی را عاید منطقه می نماید و منجر به ترقی، رفاه، آسایش و تعالی شهروندان می شود.

^۶ ecological tourism

۲-۱۲-۱ اصول اکوتوریسم

انجمن بین المللی اکوتوریسم اصولی را که نتایج نشست‌ها، کارگاه‌های آموزشی و جلسات برگزار شده از سال ۱۹۹۱ برای ذینفعان اکوتوریسم بوده است را این گونه بیان می‌کند:

- کاهش اثرات منفی بر فرهنگ و طبیعت که می‌تواند به محل مورد نظر آسیب برساند.

- آموزش گردشگران در مورد اهمیت حفاظت

- تاکید بر کار پرمسئولیتی که در همکاری با مردم و صاحب منصبان محلی اداره می‌شود تا نیازهای محلی و منافع حفاظت را نشان دهند.

- درآمدهای مستقیم برای حفاظت و مدیریت مناطق حفاظت شده

- تاکید بر نیاز بخش توریسم منطقه ای برای طراحی برنامه های مدیریت بازدید کننده برای مناطق طبیعی یا مناطقی که به عنوان مقاصد زیست بومی تعیین می‌شوند.

- تاکید بر انجام مطالعاتی که بر موضوعات اجتماعی و زیست محیطی پایه‌ریزی شده اند و استفاده از برنامه های نظارتی بلند مدت برای اینکه اثرات اکوتوریسم بررسی شوند و اثرات منفی آن کاهش یابد.

- تلاش برای اطمینان از اینکه توریسم از تغییر قابل قبول محدودیت‌های اجتماعی و زیست محیطی تعیین شده توسط محققان با همکاری ساکنان محلی، فراتر نمی‌رود.

- کوشش برای افزایش منافع اقتصادی برای کشور میزبان، جوامع محلی به ویژه مردمی که پیرامون مناطق حفاظت شده و مناطق طبیعی زندگی می‌کنند.

- تکیه بر زیرساختی که در تطبیق با محیط زیست، کاهش استفاده از سوخت‌های فسیلی، حفظ گیاهان و حیات وحش محلی و در ترکیب با محیط زیست فرهنگی و طبیعی توسعه یافته است. (ماکلارن تیلر، ۲۰۰۲)

۲-۱۲-۲ اکوتوریسم و چالش‌های پیش‌روی

اکوتوریسم در ۵ سال اخیر از جایگاه مهمی بر خوردار شده ولیکن همچنان چالش‌های زیادی باقی مانده است که مهمترین این چالش‌ها عبارتند از:

- علاقه برای مشاهده مناطق طبیعی و حیات وحش روز به روز در حال افزایش است که این امر موقعیت‌های زیادی را ایجاد کرده، و لیکن فشارهای زیاد و نیاز برای مدیریت صحیح را به وجود آورده است.

- اصطلاح اکوتوریسم بیشتر شناخته شده و به کار می‌رود و لیکن مورد سوء استفاده نیز قرار گرفته و در مفهوم واقعی خود به درستی به کار برده نمی‌شود.

- بیشتر دولت‌ها استراتژی اکوتوریسم را توسعه دادند ولی به نظر می‌رسد که این استراتژی‌ها باید در جهت روند کلی توریسم و سیاست‌های محیط زیستی کامل‌تر شوند و در نهایت در عمل تحقق یابند.

- تعداد پروژه‌هایی که با هدف ایجاد سرمایه‌گذاری‌های اکوتوریسم، در سرتاسر دنیا وجود دارند، در حال افزایش هستند. این پروژه‌ها بیشتر در جوامع محلی اجرا می‌شوند و به عنوان ابزاری برای ایجاد معیشت پایدار و کمک به حفاظت منابع می‌باشند. با این وجود هنوز مشکلات اقتصادی باقی مانده و نیاز به ارتباط بهتر با بازار احساس می‌شود.

- در حال حاضر بسیاری از کشورها دارای جوامعی هستند که اکوتوریسم در آنها اجرا می‌شود و نیاز به حمایت و پشتیبانی در کار خود دارند. با عضویت بیش از ۱۰۰ کشور و بیش از ۴۰ انجمن ناحیه‌ای

⁷ Maclaren Tyler

و ملی (TIES) جامعه بین المللی اکوتوریسم شبکه ارتباطی اکوتوریسم ایجاد کرده است. چالش‌های موجود شامل همسو کردن حفاظت، جوامع بومی و توریسم پایدار از طریق آموزش و حمایت آن‌ها می‌باشد. (داوری نژاد مقدم و همکاران ۱۳۹۰)

۲-۱۲-۳ برخی از پیشنهادات و راهبردها

توجه به ظرفیت تحمل نواحی اکوتوریستی : با وجود جوان بودن اکوتوریسم ، مصادیق فراوانی از سوء مدیریت ، فقدان برنامه ریزی و بی توجهی به ظرفیت تحمل نواحی اکوتوریستی وجود دارد. منظور از ظرفیت تحمل یک منطقه توریستی ، تعداد توریست‌هایی است که آن منطقه می‌تواند در یک ظرف زمانی معین (روز، ماه ، سال) بپذیرد، این ظرفیت به وسعت و توپوگرافی منطقه ، نوع خاک ، نحوه رفتار جانوری ، میزان و کیفیت تسهیلات توریستی موجود در منطقه بستگی دارد.

-مشارکت مردم : مردم باید در مالکیت ، برنامه ریزی ، اجرا و کنترل پروژه‌های اکوتوریسم نقش موثر داشته باشند. در اکوتوریسم پایدار ، مردم بومی نقش تعیین کننده‌ای دارند. نسبت به فشار های وارده بر محیط زیست طبیعی خود حساسند و فعالانه در ساماندهی و اجرای فعالیت های مرتبط به اکوتوریسم مشارکت می‌کنند.

-ضرورت اتخاذ نگرش سیستمی: اگر به داد و ستدهای صنعت توریسم به طور سیستمی نگاه کنیم متوجه می‌شویم که این صنعت و تجارت ، در اغلب موارد ، مالک آنچه می‌فروشد نیست.

-یکپارچه سازی توریسم عادی (توریسم انبوه) با اکوتوریسم: چنانچه توریسم عادی از موضوع های زیست محیطی آگاه‌تر شود آثار مخرب خود را کاهش خواهد داد. باید تلاش شود تا تنوع فرصت های اکوتوریستی افزایش یابد و توریسم عادی و اکوتوریسم با هم تلفیق شوند. به این ترتیب با هم افزایی حاصل مزایای بیشتری عاید مردم محلی و فعالان صنعت توریسم خواهد شد.

-تخصیص اعتبار برای محافظت از طبیعت : بخشی از درآمد های حاصل از اکوتوریسم باید برای حفظ و نگهداری مناطق و نواحی اکوتوریسم اختصاص یابد.

۲-۱۳ گردشگری ایران و کردستان

از نظر توان های محیطی گردشگری، ایران سرزمینی چهارفصل و با تمدنی چند هزار ساله و با بیش از ۶۵ هزار روستا از جاذبه های متنوع و منحصر بفرد تاریخی، مذهبی، فرهنگی و طبیعی برخوردار است . به همین دلیل در رتبه جهانی از نظر برخورداری از جاذبه های گردشگری در ردیف ده کشور برتر دنیا قرار گرفته است . در مقیاس منطقه ای نیز استان کردستان جزو استان های برتر کشور از نظر توان های گردشگری است . اما با این وجود نه کشورمان در مقیاس جهانی و نه استان کردستان در مقیاس منطقه ای، توانسته اند، جایگاه واقعی خود را در سطح جهانی و منطقه ای بدست آورند. استان کردستان بر روی کمربند زاگرس مرتفع واقع شده که بیش از ۸۲ درصد از مساحت آن کوهستانی و کوهپایه ای است . به تبع چنین شرایطی ۷۵ درصد سکونتگاه های روستایی استان کردستان در مناطق کوهستانی و در کوهپایه ها استقرار دارند (سالنامه آماری، ۱۳۸۶: ۶۵). همین ویژگی طبیعی استان کردستان را نسبت به سایر استان های کشور از حیث چشم اندازهای طبیعی متمایز ساخته است. بطوریکه از ۱۵۵۰ آثار گردشگری ثبت شده، بیش از ۵۰ درصد آنها را چشم اندازهای طبیعی شامل می گردد . وجود آب و هوای ملایم و مطلوب استان کردستان زمینه جذب گردشگران سایر استان ها را فراهم آورده، بنا به روایت معاونت گردشگری استان کردستان در سال ۱۳۸۷ و ۱۳۸۶ از حیث جذب گردشگر در رتبه سوم کشور بوده است (گزارش آماری گردشگری استان کردستان، ۱۳۸۸). در این قسمت از رساله به این سوال پاسخ می دهیم که گسترش گردشگری در مناطق روستایی استان کردستان چه اثرات و پیامدهایی در ابعاد زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی در این ناحیه برجای گذاشته و برای توسعه پایدار گردشگری در این ناحیه چه راهکارهایی ضروری می باشند.

۲-۱۴ مفهوم گردشگری روستایی

واژه گردشگری روستایی، از دهه های ۱۹۵۰ میلادی به بعد گسترش یافت و در دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی بیشتر در زمینه اقتصاد گردشگری روستایی برای کشاورزان و جوامع محلی مورد توجه قرار گرفت، و تا به حال برنامه ریزان و صاحب نظران با ارائه راهبردها و راهکارهای مختلف، فعالیت ها و اقدامات گسترده ای در فراهم کردن جذب توریسم، توسعه و گسترش فعالیت های توریستی انجام داده اند (افتخاری: ۸۴، ۱۳۸۵). گردشگری روستایی: به فعالیت ها و گونه های متفاوت گردشگری در محیط های مختلف روستایی و پیرامون آنها که در بردارنده آثاری (مثبت / منفی) برای محیط زیست (انسان / طبیعت) است (سقای، ۴۳، ۱۳۸۲). بدیهی است این چنین برداشتی از گردشگری روستایی می تواند زمینه های مختلف فعالیت های گردشگری چون سکونتگاه ها، رویدادها، جشنواره ها، ورزش ها و تفریحات گوناگون را در برگیرد که در محیط روستا شکل می گیرند. (شارپلی، ۸، ۱۹۹۷، ۶۱)

۲-۱۴-۱ گردشگری روستایی

امروزه گردشگری روستایی به یکی از فعالیت های پیشتاز اقتصادی تبدیل شده است. مطالعات نشان می دهد بین توسعه گردشگری روستایی و جذب گردشگر و افزایش درآمد اقتصادی رابطه مثبتی وجود دارد، گردشگری روستایی می تواند راهکاری مناسب برای توسعه، کسب درآمد و افزایش اشتغال باشد. اهمیت گردشگری و لزوم تحقیق در مورد آن با توجه به نقش های مهم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر هیچ کس پوشیده نیست (مشکی و ملک اخلاق، ۱۳۸۲). ورود گردشگران به هر کشور موجب درآمدزایی و ایجاد فرصت های اقتصادی جدید می شود (مداح، ۱۳۸۶) بسیاری از نظریه پردازان گردشگری را به عنوان صنعتی که ثبات اقتصادی و جمعیتی را برای جوامع روستایی به دنبال دارد می پندارند و توسعه گردشگری را عنصر لازم برای حرکت به سوی توسعه مناطق روستایی می دانند. (منشی زاده و نصیری ۱۳۸۰). آنچه مسلم است گردشگری روستایی به طور فزاینده

⁸ sharply

ای توان اقتصادی و پتانسیل‌های زیستی را در مناطق روستایی بالا برده و محرک حیات سکونتگاه‌ها و نیز بهبود دهنده شرایط زندگی جوامع روستایی به حساب می‌آید (برایدن هان^۹ ۲۰۰۴) این موضوع در بسیاری از مناطق جهان وسیله ای در جهت حمایت از محیط زیست و فرهنگ روستایی می باشد و نقش اساسی در توسعه پایدار و حفظ روستا دارد (شریف زاده، ۱۳۸۱). گردشگری روستایی اگر به نحو مناسبی برنامه‌ریزی و مدیریت شود، منجر به یک فرآیند توسعه یافته برای حصول به پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری جوامع محلی در کلیه ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نیز خود صنعت گردشگری می‌شود. (راین هلد^{۱۰}، ۲۰۰۰) از طرفی گردشگری روستایی فعالیتی بسیار پیچیده است که با بخش‌های دیگر جامعه و اقتصاد وجوه مشترکی دارد؛ در نتیجه دارای آثار و پیامدهای مختلفی می‌باشد که می‌بایستی در فرآیند برنامه ریزی تمامی جوانب آن مورد توجه قرار گیرد تا از اثرات منفی جلوگیری شود و تاثیرات مثبت عوامل اقتصادی، اجتماعی و محیطی مرتبط با آن افزایش پیدا کند. (شارپلی^{۱۱}، ۱۹۹۷) هم اکنون تجربه نشان داده است که هر کجا گردشگری بدون برنامه‌ریزی مشخص توسعه یابد، مشکلات زیست محیطی و اجتماعی متعددی به وجود می‌آورد که در دراز مدت مشکلات گردشگری بیشتر از فوائد آن می‌شود (هولاند^{۱۲}، ۲۰۰۰) با توجه به آنچه گفته شد منظور دستیابی به توسعه پایدار روستایی و حفاظت از چشم‌اندازهای اکولوژیکی و فضایی و نیز ساختار اجتماعی و فرهنگی مناطق روستایی، لزوم توجه و بهره‌گیری از راهبردها و استراتژی‌های مناسب توسعه گردشگری روستایی با توجه به شرایط و ویژگی‌های زیست محیطی و جاذبه‌های اکولوژیکی (طبیعی و انسانی) هر منطقه امری لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

⁹ Briedenhann

¹⁰ Reinholde

¹¹ Sharpley

¹² Holland

۲-۱۴-۲ ابعاد و تاثیرات گردشگری روستایی بر توسعه روستایی و توسعه روستایی پایدار

توسعه روستایی مفهومی کلی است که هدف آن صرفاً تحول وضعیت و شرایط روستاها از نظر اقتصادی نیست، بلکه توسعه متعادل اجتماعی و اقتصادی مناطق روستایی است که همراه با توجه خاص به حداکثر بهره‌برداری از منابع محلی، توزیع عادلانه و گسترده منافع ناشی از توسعه را دنبال می‌کند. بنا بر این توسعه روستایی شامل یک فرآیند عمیق تغییرات در کل جامعه محلی و نقش افراد است. (لانه ۱۳، ۲۰۰۴)

دستیابی به اهداف فوق مستلزم بکارگیری دو استراتژی عمده می‌باشد:

۱- تاکید بر توسعه کشاورزی به عنوان محور اصلی توسعه روستایی

۲- تاکید بر توسعه صنعت در روستاها همگام با توسعه کشاورزی. توسعه صنعتی نیز خود مشتمل است بر؛ صنایع روستایی، صنایع پسین و فرآوری محصولات کشاورزی و صنعت گردشگری. (گودری ۱۴، ۱۹۹۰). گردشگری روستایی به عنوان بخشی از صنایع روستایی مقوله نسبتاً جدیدی در متون توسعه روستایی است که دارای ابعاد و تاثیرات گوناگونی بر توسعه روستایی است. عمدتاً گردشگری روستایی با سهمی که در تحولات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه روستایی دارد متناسب است (منشی زاده، ۱۳۸۰). به طوری که بسیاری از نظریه پردازان گردشگری را حلقه گمشده توسعه روستایی و راه احیاء و بازسازی مناطق روستایی می‌دانند. (رید ۱۵، ۲۰۰۱)

سه دیدگاه عمده در این زمینه عبارتند از:

¹³ Lane

¹⁴ Godrey

¹⁵ Reid

۱- گردشگری روستایی به عنوان راهبردی برای توسعه روستایی:

در این دیدگاه با توجه به روند روز افزون تخریب روستاها و افول کشاورزی سعی در ارائه راهبردهای جدید برای احیاء نواحی روستایی از طریق ایجاد فعالیتهای مکمل و یا متحول کردن این نواحی با توجه به منابع طبیعی و انسانی آنها دارند. و تنها راه احیاء مجدد روستاها را در ارائه برنامه‌ها و استراتژی‌هایی می‌دانند که بتوانند از منابع انسانی و طبیعی آنها بهره ببرند و نیز باعث ایجاد درآمد و افزایش رفاه زندگی ساکنان روستایی شوند (هولاند، ۲۰۰۳)

این استراتژی معمولاً دو رویکرد را دنبال می‌کند:

الف) گردشگری روستایی به عنوان راهبرد توسعه

ب) متحول سازی نواحی روستایی کمتر توسعه یافته

۲- گردشگری روستایی به عنوان سیاست بازساخت سکونتگاه‌های روستایی

در این راهبرد گردشگری به عنوان یک بخش اصلی برای بازساخت روستایی به کار گرفته می‌شود. در این دیدگاه اعتقاد بر این است که باید از اتکای بیش از حد به تولیدات کشاورزی کاست و آنها را در فرصت‌های اقتصادی جدید به کار گرفت. به عنوان مثال، در اروپای شرقی بیشتر بر گردشگری به عنوان ابزاری برای بازسازی مجدد روستاها پس از افول کشاورزی تاکید می‌شود؛ در حالیکه در آفریقا تاکید بیشتر بر گوناگون سازی نواحی روستایی کمتر توسعه یافته است. (آلبالادجو، ۲۰۰۹، ۱۶)

از این رو در این راهبرد معمولاً سه رویکرد زیر دنبال می‌شود:

الف) گردشگری روستایی به عنوان سیاست بازساخت

ب) بازسازی در برابر افول کشاورزی

^{۱۶} Albaladejo

ج) توسعه، بهبود فرآورده ها و محصولات گردشگری

۳- گردشگری روستایی ابزاری برای توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی

سیاست گردشگری پایدار در دنیای امروز، رهیافت جامعی است که خواهان رشد بلند مدت صنعت گردشگری بدون آثار مخرب بر زیست بوم‌های طبیعی است. همچنین بر این نکته تاکید دارد که در قالب توسعه گردشگری، بشر قادر خواهد بود که جوانب خاصی از محیط، در جهت مثبت یا منفی تعدیل یا دستکاری شود. (دیکنسون، ۲۰۰۸، ۱۷)

به همین خاطر در طول چند سال گذشته مفهوم گردشگری پایدار تا حدی پیشرفت کرده و جاافتاده است تا بتواند پاسخگوی تهدیدات گردشگری نابسامان باشد. گردشگری پایدار، گردشگری را در قالب مرزها بررسی کرده و رابطه مثلث‌وار میان جامعه میزبان و سرزمین آن را از یک جهت و جامعه میهمان، یعنی گردشگران را از سویی و با صنعت گردشگری برقرار ساخته است. در گذشته صنعت گردشگری در این رابطه مثلث وار حرف اول را می‌زد. در حال حاضر گردشگری روستایی قصد دارد تا فشار و بحران موجود بین سه ضلع مثلث را تعدیل کرده و در طولانی مدت موازنه را برقرار سازد. همچنین این بخش از گردشگری قصد دارد آسیب‌های فرهنگی و محیطی را نیز به حداقل رسانده، رضایت بازدید کنندگان را فراهم ساخته و در دراز مدت مقدمات رشد اقتصادی ناحیه را فراهم آورد و راهی برای به دست آوردن تعادل و موازنه بین رشد نهایی گردشگری و نیازهای حفاظت و نگهداری منابع طبیعی باشد. (آندرسون، ۲۰۰۷، ۱۸)

به همین منظور این استراتژی‌ها معمولا دو رویکرد زیر را دنبال می کنند:

الف) گردشگری روستایی ابزاری برای توسعه پایدار روستایی؛ گردشگری روستایی با ایجاد اشتغال، افزایش سطح درآمد، متنوع سازی فعالیت‌های اقتصادی، افزایش سطح آگاهی‌های اجتماعی و ایجاد

¹⁷ Dickinson

¹⁸ Anderson

روابط اجتماعی گسترده بین جامعه میزبان و میهمان به حفاظت از میراث فرهنگی و محیط زیست طبیعی کمک کرده و با جلوگیری از مهاجرت بی رویه و بهینه سازی بهره برادری از زمین منجر به توسعه پایدار روستایی می شود. ابعاد مختلف پایداری در این راستا عبارتند از: پایداری اقتصادی؛ که در آن توسعه از چرخه محلی به سمت چرخه بین المللی حرکت می کند. گردشگری روستایی پایدار به فرصت های درآمدی خوبی برای اجتماعات محلی منجر می شود. دومین بعد پایداری اکولوژیکی است که روش آن حرکت از تخریب به سوی حفاظت است. توسعه پایدار به معنای محدود کردن مصرف منابع فرهنگی و طبیعی و به حداقل رساندن آسیب به آنها و در صورت لزوم مصرف سود حاصل از توسعه در جهت بهبود محیط زیست و منابع فرسوده می باشد. بعد سوم به ارزش های فرهنگی و اجتماعی مربوط می شود که به حفظ و یا تغییر وضع موجود منجر می شود. (آرونسون، ۲۰۰۴، ۱۹)

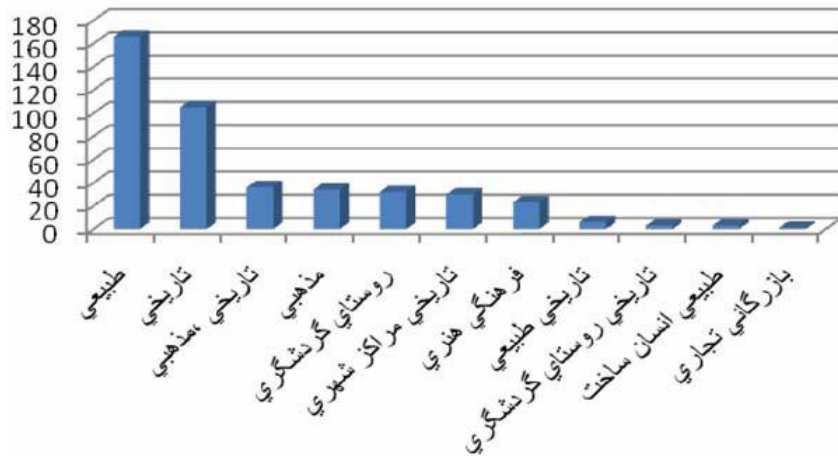
ب) پراکنش و توزیع به منظور محافظت از سرمایه ها و منابع توریستی.

با توجه به دیدگاه ها و نظریه های ارائه شده، می توان گفت که گردشگری روستایی از یک طرف با فراهم آوردن فرصت های جدید برای بسیاری از روستاها به عنوان وسیله ای است که به جوامع روستایی حیات دوباره می دهد، موجب توسعه این نواحی می شود و این سکونتگاه ها را پا بر جا نگه می دارد. از سوی دیگر توسعه بدون مدیریت و برنامه ریزی سبب آسیب های اجتماعی و زیست محیطی در سکونتگاه های روستایی می شود. از این رو با توجه به ویژگی های محیطی و شرایط هر مکان، می بایستی راهبردهای خاص مدیریت و برنامه ریزی متناسب با شرایط منطقه را جستجو کرد.

۲-۱۵ جاذبه های استان کردستان

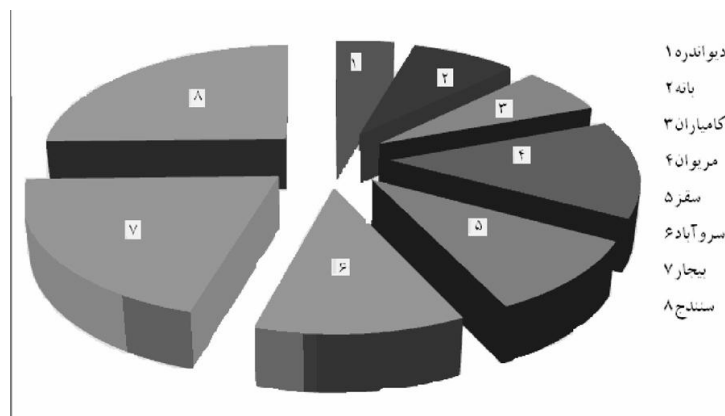
بیش از ۱۵۵۰ آثار طبیعی، تاریخی، مذهبی و .. از سوی برنامه ریزان صنعت گردشگری استان کردستان شناسایی شده اند. از این میان بیشترین تعداد آنها با بیش از ۱۶۰ چشم اندازهای طبیعی، ۱۲۲ آثار تاریخی، ۴۰ آثار مذهبی، همانطوریکه در نمودار شماره (۲-۱) به ترتیب نشان داده شده اند،

¹⁹ Aronsson

وجود دارد تقسیم کرد.

نمودار ۲-۲: توزیع چشم اندازهای گردشگری برحسب شهرستان در استان کردستان، ماخذ: معاونت گردشگری استان کردستان

به منظور جمع‌آوری اطلاعات از روش اسنادی و کتابخانه‌ای، مطالعات میدانی و تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها به شیوه SWOT به ارائه استراتژی راهبرد در جهت توسعه گردشگری در مناطق روستایی استان کردستان پرداخته می‌شود. ماتریس SWOT یکی از مناسب‌ترین فنون برنامه‌ریزی و تجزیه و تحلیل است که امروزه به عنوان ابزاری نوین برای تحلیل عملکردها و وضعیت شکاف، مورد استفاده طراحان و ارزیابان استراتژی قرار می‌گیرد (شریف زاده: ۵، ۱۳۸۱).

SWOT حروف اول چهار کلمه انگلیسی با معادل فارسی قوت (Strength) ضعف (Weakness)

فرصت (Opportunity) و تهدید (Threats) می باشد (زیاری، ۲۳۸، ۱۳۸۳).

تجزیه و تحلیل شناسایی SWOT نظام مند عواملی است که راهبرد باید بهترین سازگاری را با آنها داشته باشد. منطق رویکرد مذکور این است که راهبرد اثر بخش باید قوت ها و فرصت های سیستم را به حداکثر، ضعف ها و تهدیدها را به حداقل برساند. این منطق اگر درست بکار گرفته شود نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثر بخش خواهد داشت. (پیرز و رابینسون، ۱۳۸۳، ۱۵۵). همچنین این مدل یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت ها و تهدیدات برون سیستمی است (هریسون و جان، ۱۳۸۲:۱۹۲). بنابراین نقاط قوت و ضعف و فرصت ها و تهدیدها در چهار حالت کلی، ST، WT، SO، WO پیوند داده می شوند و گزینه های استراتژی از بین آنها انتخاب می شوند و در تقسیمات مربوط به SWOT. تجزیه و تحلیل انتخاب راهبردی مورد استفاده قرار می گیرد. رایج ترین کاربرد آن فراهم کردن یک چهارچوب منطقی برای هدایت نظام مند بحث های سیستم، راهبردهای مختلف و در نهایت انتخاب راهبرد است. آنچه که یک برنامه ریز به عنوان فرصت می بیند، برنامه ریز دیگر ممکن است آن را تهدید تلقی کند. همچنین یک نقطه قوت را احتمال دارد دیگری ضعف ببیند. بدین ترتیب تشخیص های متفاوت ممکن است بازتاب ملاحظات سیاسی قدرت در درون سیستم و یا تفاوت چشم اندازهای واقعی باشد، نقطه کلیدی در این مدل، تجزیه و تحلیل دامنه ای از همه جنبه های موقعیتی سیستم و در نتیجه فراهم کننده چهارچوب مفیدی برای انتخاب راهبرد است.

الف) قوت و فرصت (SO) ناحیه یک، بهترین موقعیت است، سیستم با چند فرصت محیطی روبروست و قوت های بسیاری دارد که استفاده از فرصت ها را ترغیب می نماید. این وضعیت استراتژی های رشد را توصیه می نماید.

ب) قوت و تهدید (ST) در ناحیه دوم، سیستم دارای قوت های کلیدی است لیکن با محیطی تهدیدزا مواجه می باشد. در این وضعیت، استراتژی‌ها از قوت های موجود برای ساختن فرصت‌های بلند مدت در سایر موارد استفاده می‌کنند.

ج) ضعف و فرصت (WO) در ناحیه سوم، سیستم با یک فرصت خوبی روبروست، لیکن از چند ضعف داخلی رنج می‌برد.

د) ضعف و تهدید (WT) در ناحیه چهارم، سیستم نه با فرصت و نه با قوت محیط داخلی مواجه می باشد بلکه از بعد داخلی با ضعف و از نظر بعد خارجی با تهدیدات متعددی مواجه می باشند. در این حالت بهترین استراتژی، استراتژی کاهش خواهد بود. (موسوی، ۱۳۸۵)

جدول ۱-۲: ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژی ها. ماخذ: (موسوی، ۱۳۸۵)

ماتریس SWOT	نقاط قوت S	نقاط ضعف W
فرصت ها O	استراتژی ها SO	استراتژی ها WO
تهدید ها T	استراتژی ها ST	استراتژی ها WT

جدول ۲-۲: ماتریس نگرش ها، اهداف و پیامدها. ماخذ: رکن الدین افتخاری و قادری

نوع نگرش به توسعه گردشگری روستایی	هدف ها	آثار و پیامد ها
گردشگری روستایی به عنوان راهبردی برای	❖ حل توسعه نیافتگی روستایی ❖ کاهش مهاجرت ❖ راه حل نهایی توسعه روستایی ❖ کاهش آثار منفی و بهره برداری از اثر مثبت	❖ ثبات جمعیت ❖ حل معضل بیکاری ❖ افزایش ضریب تکاثری درآمد ❖ بهره برداری از منابع

<p>فاقد ارزش اسنادی</p>	<p>❖ کمک به توسعه سایر بخش های اقتصاد روستایی</p>	<p>توسعه روستایی</p>
<p>❖ کاهش مهاجرت</p> <p>❖ متنوع سازی اقتصاد</p> <p>❖ اهمیت به تولیدات بومی</p> <p>❖ ایجاد اشتغال جایگزین</p> <p>❖ ایجاد اشتغال غیر کشاورزی</p>	<p>❖ ایجاد اقتصاد جایگزین برای کشاورزی</p> <p>❖ متنوع سازی فعالیت های اقتصاد روستا</p> <p>❖ تشویق به سرمایه داری در بخش غیر کشاورزی</p> <p>❖ افزایش تقاضا برای محصولات محلی</p> <p>❖ تقاضا برای بهبود کیفیت زندگی</p> <p>❖ توزیع عادلانه درآمد ها</p> <p>❖ ایجاد اشتغال جایگزین برای سکونتگاه های روستایی که فعالیت اقتصاد آنها تعطیل شده است</p>	<p>گردشگری روستایی به عنوان سیاست باز ساخت</p>
<p>❖ افزایش مشارکت مردمی در گردشگری و توسعه روستایی</p> <p>❖ حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی</p> <p>❖ تبدیل چرخه توسعه از</p>	<p>❖ به حداقل رساندن آسیب های فرهنگ و محیطی</p> <p>❖ افزایش مشارکت مردم</p> <p>❖ جلب رضایت بازدید کنندگان</p> <p>❖ افزایش کیفیت زندگی</p> <p>❖ فراهم آوردن مقدمات دراز مدت</p>	<p>گردشگری روستایی ابزاری برای توسعه پایدار</p>

محلّی به بین المللی	توسعه روستایی	
---------------------	---------------	--

جدول ۱-۲: ماتریس عوامل داخلی موثر بر گردشگری ناحیه مطالعه شده

نقاط ضعف	نقاط قوت	ساختارها
<ul style="list-style-type: none"> ❖ عدم تمایل مردم منطقه جهت سرمایه گذاری در بخش توریسم روستایی ❖ عدم وجود برنامه ریزی و سرمایه گذاری مطالعاتی ❖ کمبود بودجه مالی ❖ افزایش شدید قیمت زمین و مسکن روستایی و شهرهای کوچک 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ محیطی بکر برای سرمایه گذاری توریسم ❖ وجود صنایع دستی ❖ جایگاه مناسب برای پرورش ماهیگیری ❖ محلّی مناسب برای توسعه زنبورداری ❖ امکان توسعه باغداری ❖ امکان بهره برداری از پوشش گیاهی در بخش های مختلف اقتصادی ❖ تنوع بخشیدن به مشاغل خدماتی در مراکز روستایی ❖ افزایش توان مالی روستاییان 	اقتصادی
<ul style="list-style-type: none"> ❖ ناکافی بودن تسهیلات بهداشتی و درمانی ❖ ناکافی بودن اماکن تفریحی، اقامتی و زیارتی 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ وجود حس مشارکت مردم در طرح های توریسم روستایی ❖ وجود آداب و رسوم سنتی و لباس 	

<ul style="list-style-type: none"> ❖ تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران با مردم محلی ❖ نبود تورهای سیاحتی و توریستی ❖ نبود کمپ های گردشگری بین راهی مناسب برای گردشگران ❖ نبود نقشه مکانهای تفریحی، تاریخی فرهنگی 	<ul style="list-style-type: none"> های زیبا و جذاب ❖ وجود موسیقی سنتی ❖ وجود مکانهای زیارتی ❖ وجود حس مهمانوازی مردم منطقه ❖ ترکیب قومی یکسان ❖ پیشینه تاریخی زیاد ❖ بافت سنتی و قدیمی روستا ها ❖ وجود ابنیه های تاریخی و مذهبی ❖ پایداری جمعیت و جلوگیری از مهاجرت 	اجتماعی
<ul style="list-style-type: none"> ❖ نامناسب بودن تاسیسات و تجهیزات ارتباطی و زیرساختی ❖ پایین بودن سطح سواد روستاییان ❖ ناشناخته ماندن بسیاری از جاذبه های گردشگری برای گردشگران خارجی و حتی داخلی 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ وجود رود خانه و آبگیر های طبیعی ❖ امکان فضایی مناسب و آرام برای استراحت و گذران اوقات فراغت ❖ وجود پوشش جنگلی مناسب ❖ برخورداری از منابع آب سالم و معدنی ❖ قابلیت استفاده از ایجاد سایت اسکی ❖ اب و هوای مناسب با میانگین بارش +۵۰۰ میلیمتر 	اکولوژیک

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ محصولات کوهی و جنگلی ❖ بافت قدیمی و پلکانی (خشکه چین) 	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ عدم آشنایی روستاییان و عدم آموزش آنها <p style="text-align: center;">در نحوه ارتباط با توریسم</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ باور مسئولین به صنعت توریسم <p style="text-align: center;">روستایی</p>	نهادی

جدول ۲-۴: ماتریس عوامل خارجی موثر بر گردشگری در ناحیه مطالعاتی

تهدید	فرصت	شاخص
<ul style="list-style-type: none"> ❖ همجواری با عراق ورود کالاهاى قاچاق که به دلیل سودآوری زیاد ممکن است جایگزین فعالیت های گردشگری شوند 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ افزایش توجه دولت به برنامه ریزی و سرمایه گذاری در بخش گردشگری ❖ افزایش توجه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در توریسم روستایی ❖ ایجاد انگیزه کاری در میان روستاییان به منظور جلب توریسم 	اقتصادی
<ul style="list-style-type: none"> ❖ از بین رفتن فرهنگ سنتی روستاییان با ورود ماهواره و گسترش روابط شهر و روستا ❖ ازدیاد آسیب های اجتماعی در محیط روستا با توجه به موقعیت مرزی ❖ گسترش اعتیاد در محیط 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و تفریح ❖ افزایش توان فرهنگی مردم منطقه ❖ توسعه گسترده شهر و روستا در ابعاد مختلف ❖ استفاده از نیروهای متخصص و با تجربه در کادر اداری و پژوهشی توریسم ❖ توسعه بنگاه ها و موسسات مربوط به تورهای روستایی ❖ افزایش روزافزون گردشگران 	اجتماعی

<p>روستا</p> <p>❖ بالا بودن نرخ مهاجرت</p> <p>روستایی</p>	<p>❖ علاقه گردشگران به بازدید از موارث فرهنگی، مذهبی و تاریخی</p> <p>❖ خیزش تفکرات زیست محیطی و فرهنگ گرای</p> <p>❖ افزایش ارتباط ملل و مباحث گفتگوی تمدن ها و فرهنگ ها</p>	
<p>❖ آلودگی منابع آب در اثر ریختن زباله ها</p> <p>❖ غیربهداشتی بودن فضای مسکونی به دلیل عدم شبکه فاضلاب</p>	<p>❖ امکان پرورش ماهیگیری در کنار رودخانه و محیط های ماهیگیری</p> <p>❖ امکان پرورش زنبور عسل</p> <p>❖ امکان بهره برداری از پوشش گیاهی در صنایع دارویی</p> <p>❖ امکان بهره برداری پوشش نباتی و در بخش های مختلف خوراکی، تزئینی، عطریات و علوفه دامی</p>	<p>اکولوژیکی</p>

۱۶-۲ تحلیل یافته ها براساس مدل SWOT

همانطوریکه در جداول بالا نشان داده شد در این منطقه تعداد ۲۸ قوت داخلی در برابر ۱۳ نقطه ضعف داخلی و تعداد ۱۶ فرصت خارجی در برابر ۶ تهدید خارجی شناسایی شده است. به این ترتیب در مجموع تعداد ۴۱ نقطه قوت و فرصت به عنوان مزیت و ۲۳ ضعف و تهدید به عنوان محدودیتها و تنگناهای پیشروی این ناحیه جهت گسترش گردشگری قابل شناسایی است. لذا در یک جمع بندی

و تحلیل ساده می‌توان گفت که آستانه آسیب پذیری ناحیه مطالعاتی بالا بوده و نیازمند بازنگری و ارائه سیاست‌های مناسب در جهت رفع ضعف‌ها و تهدیدها با استفاده از نقاط قوت و فرصت‌ها می‌باشد.

۲-۱۶-۱ استراتژی‌های (SO) (Maxi-Max)

مدیران در این وضعیت با بهرمندی از فرصت‌ها و نقاط قوت می‌توانند شرایط را به شکل مدیریتی کارا اداره نمایند. در این بخش می‌توان به نکات استراتژی‌های این بخش اشاره داشت:

- شناسایی و بهره‌گیری از جاذبه‌ها و فرآورده‌ها و مزیت‌ها توریست در استان کردستان.
- بهره‌گیری بهینه و هدفمند از افزایش انگیزه در بین طبقه شهرنشین و نیز تبلیغات گسترده در این راستا.
- استفاده از نیروهای متخصص و با تجربه به منظور ترویج و آموزش گردشگری از طریق نشست‌ها و جلسات متعدد.
- زمینه‌سازی و بهره‌برداری از حمایت‌های بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری

۲-۱۶-۲ استراتژی‌های ST:

در راهبردهای تنوع بخشی که بر نقاط درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز است راهکارهای زیر به منظور تامین پاره‌ای از نیازمندی‌ها و رفع تهدیدات ارائه می‌گردد:

- تنوع بخشیدن به امکانات و خدمات و فعالیت‌های توریستی به منظور جلب رضایت گردشگران.
- تامین امنیت و تجهیز مسیرهای توریستی و تهیه بروشورهای راهنما برای گردشگران.

- تهیه محل خاص برای اقامت‌های شبانه گردشگرانی که در خارج از فضای هتل و مسافرخانه ها اقامت دارند (ایجاد کمپ‌هایی در فضای آزاد با شرایط امنیتی).
- جذب گردشگران، و از بین بردن ذهنیت عدم امنیت در استان کردستان.
- تلاش مسئولان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری جهت نگهداری اشیاء مکشوفه از سایت‌های باستانشناسی و تأمین امنیت آنها جهت راه اندازی موزه آثار تاریخی در منطقه
- تهیه فلیم های مستند از جاذبه های استان و پخش آن‌ها در بین گردشگران، مدیران تورهایی داخلی و خارجی توسط سازمان های میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی استان و کشور.
- طراحی وب سایت اینترنتی جهت معرفی شهرستان‌ها و جاذبه‌های توریستی آن.

۲-۱۶-۳ استراتژی‌های: (wo) (Mini-Max)

در این راهبرد ضمن تاکید بر رفع آسیب پذیری ناحیه مطالعه شده راهکارهای زیر ارائه می‌گردد:

- برگزاری نشست‌ها و سمینارهای توسعه سرمایه گذاری در صنعت گردشگری.
- آموزش و اطلاع رسانی به مردم در نحوه برخورد با گردشگر به منظور جلوگیری از تعارض بین گردشگران و مردم منطقه.
- زمینه‌سازی و تشویق مردم به مشارکت در جهت توسعه زیر ساخت ها و تجهیزات و تسهیلات توریستی به منظور افزایش درآمد آنها.
- ترغیب و تشویق مردم برای مسافرت به این منطقه از طریق معرفی جنبه های مختلف و جاذبه های گوناگون.
- فراهم ساختن امکانات جهت رونق توریسم درمانی با توجه به وجود چشمه‌هایی طبیعی و گیاهان دارویی.

- توسعه گردشگری روستایی در سطح شهرستان با توجه به بافت سنتی و قدیمی روستاها و پلکانی بودن آنها به تبعیت از مورفولوژی منطقه.
- فراهم ساختن امکانات جهت توسعه اکوتوریسم با توجه به وجود جنگل‌های بلوط، وجود چشمه های آب معدنی و آبشارهای زیبا، میانگین بالای بارندگی و ...
- فراهم ساختن امکانات جهت توسعه توریسم فرهنگی و تاریخی با توجه به وجود قلعه باستانی پالنگان و کتیبه سنگی تنگی ور در منطقه

۲-۱۶-۴ استراتژی‌های (Mini-Min) (WT)

- تهیه نقشه مسیر دسترسی به جاذبه‌های توریستی و انتشار آنها در سطح کشور، استان و شهرستان.
- ایجاد مراکز استراحتگاهی بین راهی.
- جذب دانش آموختگان مدیریت گردشگری و توریسم
- تسطیح و آسفالت کردن مسیرهای دسترسی به جاذبه های توریستی.

۲-۱۷ مدیریت و برنامه ریزی در توسعه گردشگری

مدیریت و برنامه‌ریزی امور گردشگری از مهم‌ترین دلایل رشد صنعت گردشگری است. بی شک برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح و هماهنگ گردشگری روستایی فرآیندی پیچیده و ضروری است. ایجاد موازنه و تعادل میان نیازهای جوامع محلی روستایی، گردشگران و اهداف صنعت گردشگری نیازمند مدیریت هماهنگ، مدبرانه و کارآمد، سیاست‌گذاری، تدوین قوانین و رهنمودهای کاربردی دارد (تاج، ۱۳۸۲). تجربیات زیادی در جهان نشان داده است که هر جا گردشگری بدون مدیریت و برنامه ریزی توسعه یافته، مشکلات زیست محیطی و اجتماعی ظاهر شده و در دراز مدت مشکلات گردشگری بر فواید آن پیشی گرفته‌اند. زیرا توسعه غیر قابل کنترل و فقدان مدیریت گردشگری، جاذبه مقاصد

توریستی را به شدت کاسته و مانع سفر دیگر گردشگران علاقمند به این مکان‌ها شده است که در پی آن، مشکلات جدی اقتصادی و اجتماعی برای جوامع روستایی پدید آمده است. برخی تجربیات در نواحی روستایی ایران با جاذبه‌های توریستی و گردشگری از اثرات مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، فیزیکی و زیست محیطی حکایت می‌کند که گاه بار منفی حضور گردشگران از تاثیرات مثبت آن بیشتر می‌باشد و علت آن را باید در خلاء مدیریت جامع و برنامه‌ریزی درست و بلند مدت جستجو کرد. هدف از برنامه ریزی و مدیریت گردشگری روستایی، ایجاد توازن میان تقاضا و قابلیت‌های آن است تا بدون آنکه منابع روستایی کاهش یابند، از روستا و قابلیت‌های آن نهایت استفاده شود. در ضمن، برنامه‌ریزی به منظور مدیریت گردشگری روستایی باید با هدف‌های توسعه روستایی هماهنگ باشد. در این صورت است که پایداری گردشگری روستایی تحقق خواهد یافت. به شرط توسعه همگام با مدیریت و برنامه ریزی درست می‌توان گفت؛

- - گردشگری روستایی با ایجاد تحرک اقتصادی، عاملی در تجدید حیات مناطق روستایی خواهد بود.
- - گردشگری روستایی یک توجیه و عامل راهگشا در بهبود خدمات عمومی و زیر بنایی و حمل و نقل مناطق روستایی است.
- - به حفظ جمعیت و انگیزه‌های ماندن در روستا به دلیل افزایش جاذبه های اقتصادی و عمرانی کمک می‌نماید.
- - مشارکت جامعه روستایی در فعالیت های تولیدی و عمرانی را به دلیل اثراتی که بر جذب بیشتر گردشگران می‌گذارد، افزایش می‌بخشد.
- - به حفظ ارزش‌های زیستی و چشم اندازهای طبیعی و انسانی که عاملی در جذب گردشگران و تداوم جریان گردشگری است، دست خواهد یافت.

- به منظور توسعه امکانات گردشگری باید در هر یک از نقاط و محل‌هایی که مجتمع‌های گردشگری وجود دارند، سازمان گردشگری محلی تشکیل شود. وجود این سازمان که زیر بنای تشکیلات سازمان‌های گردشگری در سطح ملی و منطقه‌ای است، موجب می‌شود که مدیران و برنامه ریزان بتوانند مسائل و مشکلات گردشگران را با افراد بومی محل با تصمیم‌گیری‌های منطقی و سازگار حل نمایند. سازمان‌های محلی قادر خواهند بود که مشارکت‌های مردمی را جلب و انگیزه‌های لازم برای حمایت از منابع محیط زیستشان را تقویت نمایند. تداوم توسعه گردشگری از طریق روش جامعه محوری (مشارکت مردمی) بسیار حائز اهمیت است. جامعه محوری در مدیریت و برنامه ریزی گردشگری به دو دلیل ضروری است: نخست اینکه، اگر توسعه گردشگری با اهداف و علایق جامعه روستایی سازگار نباشد و تنها منافع افراد خارج از جامعه محلی را برآورده سازد و یا ورود گردشگر و اثرات منفی آن، جامعه روستایی را دچار مشکل سازد، در نهایت به رکود گردشگری می‌انجامد.
- دوم اینکه، ساکنان محلی حق مسلم دارند که در سود و زیان حاصل از برنامه ریزی و توسعه در محل زندگی‌شان بهره‌مند گردند. این امر در گردشگری روستایی مشهود است که مردم محلی یک رابطه همزیستی با محیط زیست شان دارند. بنابراین مشارکت جامعه در گردشگری، جزء ضروری توسعه گردشگری پایدار به ویژه در زمینه گردشگری روستایی است. (تاج، ۱۳۸۲)

۱۸-۲ جمع بندی و ارائه راهکارهای توسعه گردشگری

گردشگری روستایی راهبردی است که آثار اقتصادی مهمی بر جوامع روستایی دارد و به نوعی می‌تواند به کند شدن روند تخلیه سکونتگاه‌های روستایی و کاهش مهاجرت جمعیت روستایی کمک کند. رشد گردشگری به عنوان راهبردی در توسعه روستایی و به خصوص توسعه روستایی پایدار مقوله‌ای است که توجه سیاست‌گذاران محلی و بین‌المللی را به خود جلب کرده است. دیدگاه‌های بسیاری وجود

دارد که گردشگری روستایی راه حل و علاج قطعی اقتصادی برای احیاء و توسعه نواحی روستایی است . از طرف دیگر دیدگاه‌های محتاطانه‌تری وجود دارد که گردشگری را به عنوان فرآیند برنامه‌ریزی یکپارچه که فرصت‌هایی را برای به حداقل رساندن مضرات و به حداکثر رساندن منافع توسعه فراهم می‌سازد معرفی می‌کند. در نگرش دیگر، گردشگری روستایی به عنوان موتور محرکه معرفی شده است. (گریف، ۲۰۱۹) بنابراین ارائه استراتژی‌ها و راهکارهای زیر می‌تواند در رشد و توسعه صنعت گردشگری به عنوان حلقه گمشده توسعه و توسعه روستایی پایدار سازنده و ارزنده باشد:

- - شناسایی و بهره‌گیری از جاذبه‌ها، فرآورده‌ها و دیگر مزیت‌های توریستی مناطق روستایی جهت رقابت با سایر مناطق تفریحی. (روسنت روب ۲۰۰۹، ۲۱)
- - استفاده از نیروهای متخصص و با تجربه به منظور ایجاد تشکلهای مردمی و آموزش و ترویج گردشگری به مردم مناطق روستایی.
- - زمینه سازی و بهره‌برداری از حمایت‌های بخش خصوصی به منظور سرمایه گذاری در صنعت گردشگری از طریق شفاف‌سازی سیاست‌های دولتی و برنامه های محلی و ارائه تسهیلات بانکی ویژه.
- - تمرکز عمده فعالیت‌های توریستی بر بهره برداری از منابع و جاذبه های موجود توریستی همانند؛ چشم اندازها،
- باغات و فضای سبز به منظور کسب درآمد و ایجاد اشتغال و توسعه روستایی . (زانوتی ۲۰۰۸، ۲۲)
- - تنوع بخشی به امکانات، فعالیت‌ها و خدمات توریستی به منظور جلب رضایت گردشگران و افزایش تعداد گردشگران . (کلارک ۲۰۰۷، ۲۳)

²⁰ Greffe

²¹ Rosentraub

²² Zanotti

²³ Clark

- - توسعه و گسترش گردشگری کشاورزی به منظور بهره برداری مناسب از مناظر، مزارع و باغات روستایی در جهت کسب درآمد و نیز جلوگیری از تخریب مزارع و پوشش گیاهی. (سانجی، ۲۰۰۸، ۲۴)
- - تنوع بخشی و توسعه برنامه‌های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه‌های طبیعی و انسانی، خصوصیات بارز فرهنگی،
- معماری و آداب و رسوم روستایی از طریق برنامه‌های تلویزیونی، برپایی در جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و سمینارها.
- - بازنگری به نوع مدیریت، برنامه‌ریزی و حمایت دولتی از نواحی توریستی روستایی با تدوین قوانین و مقررات
- حمایتی در جهت توسعه و تجهیز زیرساخت‌ها، تسهیلات و تجهیزات مختلف توریستی در نواحی روستایی.
- - زمینه سازی و تشویق مردم به مشارکت در جهت توسعه زیرساخت‌ها، تجهیزات و تسهیلات توریستی و کسب درآمد از این طریق و همچنین استفاده از مشارکت بخش خصوصی در زمینه هایی که نیاز به سرمایه گذاریهای کلان دارد. (گائو، ۲۰۰۹، ۲۵)
- - ایجاد کمپینگ‌های مناسب اقامتی در مراکز دیدنی و گردشگری از جمله در پیست‌های اسکی، مراکز تاریخی و باستانی و زیارتی.
- - برنامه‌ریزی، توسعه و مدیریت گردشگری روستایی بر اساس اصول و مبانی توسعه پایدار.
- - راه‌اندازی تورهای گردشگری با قیمت مناسب توسط نهادها و آژانس‌های خصوصی با همکاری سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری.
- - استفاده از تجربیات دیگر کشورها در زمینه جذب گردشگری.

²⁴ Sanjay

²⁵ Gao

- - ایجاد زمینه‌های اشتغال برای جوانان و بیکاران روستایی از طریق توسعه جاذبه‌های گردشگری.

- در یک نتیجه گیری کلی می توان گفت؛ گردشگری روستایی به منظور حرکت در راستای اهداف توسعه و توسعه پایدار روستایی، نیازمند طراحی و ارائه استراتژی‌های متناسب با شرایط منطقه ای و اماکن روستایی، مدیریت محیط زیست، آموزش و توسعه جامعه محوری و استفاده از مشارکت مردمی و نیز برنامه ریزی واقع بینانه می باشد.

۲-۲۰ نتیجه گیری

صنعت توریسم بعنوان یک صنعت فرابخشی، فعالیت های مختلفی را در بر گرفته و با کلیه بخش های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بطور مستقیم و غیرمستقیم تعامل دارد. بنابراین یکی از عوامل اساسی در ایجاد تحول و دگرگونی در بخش توریسم کشور، مطالعه همه جانبه آثار و تبعات مثبت و منفی و نگاه منطقه‌ای به توسعه آن می باشد. یعنی اینکه در قالب فرآیند سیستمی جهت توسعه و رونق‌دهی به آن باید برنامه‌ریزی کرد.

بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه جوامع محلی روستایی در استان کردستان موجب خودکفایی و تقویت اقتصاد منطقه. رونق صنایع دستی محلی ، افزایش کیفیت زندگی و حل معضل بیکاری از مهمترین نقش‌های رونق گردشگری است. هرچند در کنار نقش‌های مثبت گردشگری روستایی، با پیامدهای منفی همچون تخریب پوشش گیاهی، افزایش قیمت زمین و مسکن و پیدایش قیمت‌های کاذب و بورس بازی زمین در مناطق روستایی که دارای توان گردشگری بوده و یا در امتداد مسیر گردشگری می باشند، روبرو بوده است. و یا تضاد اجتماعی بین جامعه میزبان و جامعه میهمان قابل تأمل است. هرچند که در آینده، تضادهای فرهنگی منجر به تعاملات فرهنگی می گردد و در نهایت به رفاه و رفاقت منتهی می گردد .

تحلیل اثرات و پیامدهای گردشگری در نواحی شهری و روستایی استان کردستان نشان می دهد جوانب مثبت مرتبط با گردشگری در این ناحیه اثرات خود را نشان داده و پیامدهای مطلوبی به دنبال داشته است. که از آن جمله می توان به نقش بازارچه های پبله وری در افزایش سطح درآمد روستاییان، رونق باغداری زود و سود بازده، ارتقاء سطح فرهنگی (آشنایی با فرهنگ دیگران و احترام به سایر اقوام بازدیدکننده و همینطور تقویت روحیه مهمانوازی آن ها)، گسترش خدماتی جانبی و ایجاد اشتغال، کاهش مهاجرت های روستا/ شهری. رونق صنایع دستی مانند گیوه بافی و ..، اهتمام بیشتر به فرهنگ سنتی در برگزاری مراسمات و اعیاد ملی، مذهبی و .. در مقابل محدودیت های پیش روی در توسعه این صنعت را می توان به عدم توجه مدیران استانی به نقش درآمدزایی پایدار این صنعت، کمبود بودجه در بخش توسعه این صنعت، ضعف زیرساخت ها چه در زمینه خدمات اقامتی و چه در زمینه شبکه راه- های ارتباطی.

فصل سوم

❖ مطالعات زمینه طراحی

۳-۱ معرفی شهرستان کامیاران

شهرستان کامیاران در جنوب استان کردستان و در فاصله ۷۰ کیلومتری جنوب سنندج و در مرز دو استان کردستان و کرمانشاه و مابین مراکز این دو استان قرار گرفته است ارتفاع این شهر از سطح دریا ۱۴۴۰ متر و دارای مناطق جنگلی و بیلاقی زیادی می‌باشد قسمت اعظم کوه بزرگ و با عظمت شاهو به عنوان مرتفع‌ترین نقطه استان (۳۳۹۰ متر) و رودخانه خروشان سیروان در این شهرستان واقع شده است. این شهرستان به عنوان مدخل جنوبی استان و قرارگیری به راه عبور اصلی و ارتباطی استان‌های جنوبی به منطقه غرب و شمال غرب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هرچند که مدت زیادی از تبدیل شهر کامیاران به شهرستان نمی‌گذرد اما وجود کتیبه‌ها و سنگ‌نوشته‌های موجود در روستای تنگی‌ور واقع در ۴۰ کیلومتری شمال غربی شهر کامیاران مربوط به آشوریان و وجود مساجد عبداللهی در روستای تنگی‌ور و بزوش حاکی از سابقه سکونت در قبل از اسلام و گرویدن مردم شهرستان به دین مبین اسلام، در صدر اسلام است. شهرستان کامیاران از نقاط تفرجگاهی قابل توجه‌ای برخوردار است که اهم آن‌ها رشته کوه شاهو، کوه شیرین سوار، باغ شیخ عمر در پالنگان، دره باشکوه تنگی‌ور، منطقه دیدنی شیلات پالنگان، نقاط زیبای حوالی روستای نیر و تنگی‌ور، نقاط زیبای روستاهای نشور تا دامنه کوه عوالان رودخانه کاوه‌رود و دریاچه سد عظیم گاوشان می‌باشد. همچنین به علت وجود مراتع مناسب در این شهرستان و اهمیت دامداری آن به عنوان مهم‌ترین تولیدکننده خامه قالی در استان محسوب می‌گردد به طوریکه بیشتر استان‌های تولیدکننده فرش دستباف جهت تهیه خامه طبیعی فرش به مراکز تولید و فروش خامه طبیعی در این شهرستان مراجعه می‌نمایند.

۲-۳ مهمترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان کامیاران

۱-۲-۳ روستای شگفت‌انگیز پالنگان

این روستا در ۵۰ کیلومتری شمال غربی شهر کامیاران و در مسیر جاده کامیاران به مریوان قرار گرفته و جاده دسترسی به این روستا آسفالت است. بافت روستا از لحاظ معماری به صورت پلکانی است و

رودخانه تنگی‌ور با زیبایی

خاصی آبادی را به دو قسمت تقسیم نموده است.

در فاصله ۸۰۰ متری جنوب

شرقی روستا چشمه‌های

پرآب شیخ خاتون، شیخ

عمر، شیخ علاءالدین قرار

گرفته‌اند که مجاروت این چشمه‌ها شکل ۱-۳: روستای پالنگان. منبع سازمان گردشگری استان کردستان با

رودخانه تنگی‌ور در کنار کوه‌های سر به فلک کشیده، چشم‌انداز بسیار بدیعی را به وجود آورده.

همچنین وجود قلعه تاریخی پالنگان که آثار آن هنوز بر فراز این چشمه‌ها مانده است از دیگر

جاذبه‌های این روستا است این قلعه به مدت ۴۷۲ سال مرکز حکومت خاندان اردلان بوده است. از

دیگر جاذبه‌های دیدنی پالنگان مجتمع شیلات پرورش ماهی در کنار رودخانه تنگی‌ور است که بیشتر

گردشگران با توجه به تازگی و قیمت ارزان و طبخ ماهی‌ها به روش سنتی، در همان محل غذای خود

را میل می‌نمایند. مردم این روستا حدود ۵ ماه از سال (از ابتدای اردیبهشت تا آخر شهریور ماه) محل

سکونت خود را در روستا به جا گذاشته و در ارتفاعات در محل‌های ییلاقی به نام هوار زندگی می‌کنند.

کوچ موقت روستانشینان پالنگان از لحاظ فرهنگی و اجتماعی بسیار زیبا و قابل تأمل است.

۳-۲-۲ کتیبه و نقش برجسته تنگی‌ور

در ۴۵ کیلومتری شمال غرب شهرستان کامیاران در نزدیکی روستای تنگی‌ور به روی صخره‌ای مرتفع در دره‌ای تنگ کتیبه‌ای با خط میخی و زبان آشوری باستان همراه با نیم‌تنه مردی در داخل تاقچه‌ای در دل صخره کنده‌کاری شده است طبق آخرین مطالعات انجام شده این کتیبه متعلق به سارگن دوم پادشاه آشور است که پس از ستایش خدایان دولت آشور به شرح پیروزی‌های خود می‌پردازد و

احتمالاً نقش نیم‌تنه مرد هم متعلق به شخص سارگن دوم می‌باشد علاوه بر اهمیت این کتیبه از لحاظ تاریخی، منطقه استقرار آن از لحاظ طبیعت‌گردی بسیار مهم است زیرا آبشارهای طبیعی و فراوان

شکل ۳-۲: کتیبه تنگی‌ور، منبع: سازمان گردشگری استان کردستان

دره تنگی‌ور از دیدنی‌ترین نقاط استان است این روستا در کنار روستای پالنگان و زیارتگاه حضرت عکاشه قرار گرفته و بر اهمیت آن می‌افزاید.

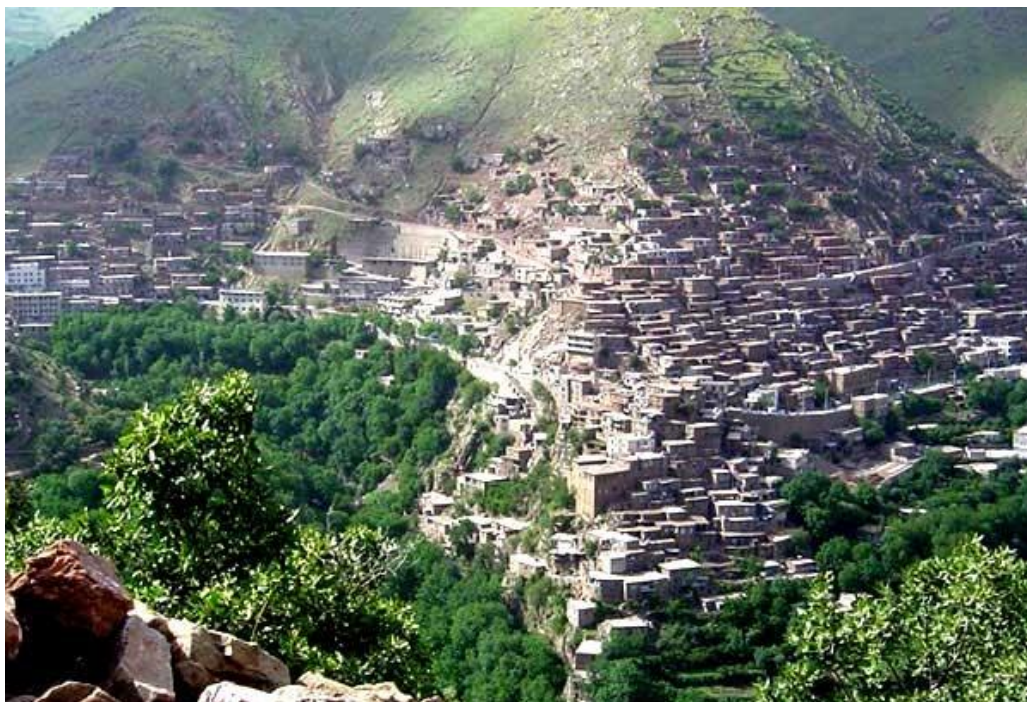
۳-۲-۳ زیارتگاه حضرت عکاشه

در فاصله ۴۵ کیلومتری شمال غرب کامیاران و بر سر راه جاده آسفالته کامیاران به مریوان در نزدیکی روستای کاشتر زیارتگاه یکی از اصحاب پیامبر به نام معین‌الدین روحانی معروف به حضرت عکاشه وجود دارد که بسیار مورد احترام مردم استان است مردم منطقه معتقدند که حضرت عکاشه از سوریه به این محل آمده است. در گذشته افراد بسیاری حتی خارج از کشور به این محل می‌آمدند در کنار این زیارتگاه امکانات رفاهی مانند پارکینگ، سرویس بهداشتی، آب آشامیدنی و سکوه‌های سیمانی

جهت استراحت زوار احداث شده است. فاصله نزدیک این زیارتگاه با روستاهای دیدنی تنگی‌ور و پالنگان بر اهمیت آن افزوده است.

۳-۲-۴: زیستگاه شاهو

کوهستان رفیع و عظیم شاهو با ارتفاع ۳۳۹۰ متر بلندترین نقطه استان محسوب می‌گردد و هر ساله تعداد زیادی کوهنورد از داخل و خارج استان به این کوه زیباصعود می‌نمایند روستاهای بسیاری در دامنه این کوه بزرگ قرار گرفته‌اند که از جمله آن می‌توان به روستای لون سادات، شاهینی و ... اشاره نمود با توجه به ارتفاع، گستردگی و میزان بارندگی حدود ۸۰۰ ملیمتری در سال، زیستگاه مناسبی برای رشد انواع گیاهان و زندگی جانوران فراهم شده است. زیستگاه شاهو از لحاظ تنوع گونه‌ای گیاهی

شکل ۳-۳: روستای اورامان تخت. منبع سازمان گردشگری استان کردستان

و جانوری با ارزش می‌باشد و گونه‌هایی مانند خرس قهوه‌ای ، پلنگ (گونه کمیاب)، سیاه‌گوش، کل و بز، قوچ و میش در آن زیست می‌نمایند.

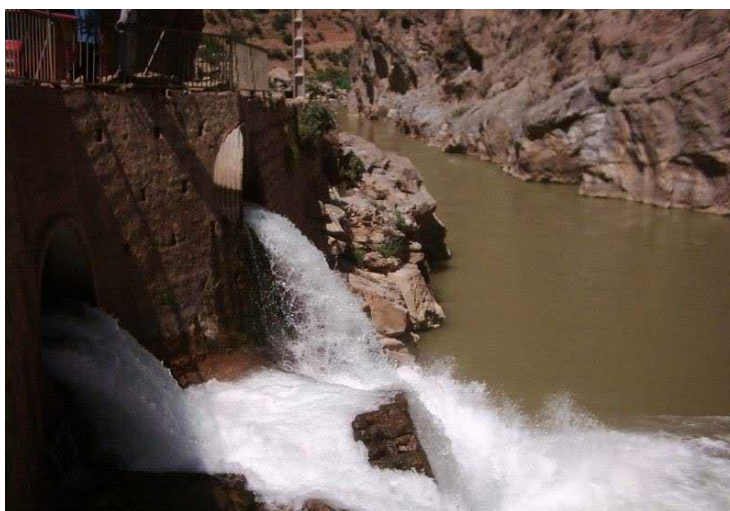
۳-۲-۵ دریاچه سد گاوشان

سد گاوشان در کیلومتر ۴۵ جاده کامیاران به سنندج در نزدیکی روستای گاوشان قرار گرفته و دریاچه زیبای این سد و چشم‌انداز دره و کوه‌های اطراف محیط بسیار خوبی را برای گردشگران به وجود آورده

شکل ۳-۴: سد گاوشان. منبع سازمان گردشگری استان کردستان

است.

۳-۲-۶ رودخانه سیروان

بخشی از رودخانه سیروان به عنوان طولانی‌ترین رودخانه استان در این شهرستان جریان دارد حواشی زیبای این رودخانه

شکل ۳-۵: رودخانه سیروان. منبع سازمان گردشگری استان کردستان

محل استراحت گردشگران می باشد.

۳-۳ معرفی اجمالی روستای پالنگان

۱-۳-۳ موقعیت جغرافیائی روستای پالنگان

روستای پالنگان در شمال غربی شهر کامیاران واقع شده است و از نظر موقعیت جغرافیائی در ۴۶ درجه و ۳۶ دقیقه طول جغرافیائی و ۳۵ درجه و ۴ دقیقه عرض جغرافیائی، در میان کوه های شاهو و قلعه "دژن" قرار گرفته است.

روستای پالنگان از توابع دهستان ژاورود از بخش مرکزی شهرستان کامیاران می باشد، این روستا در فاصله ۴۸ کیلومتری شهر کامیاران و در فاصله ۱ کیلومتری از جاده اصلی قرار دارد. این روستا قبل از سال ۱۳۶۵ جزو شهرستان مریوان و دهستان ژاورود غربی بوده است.

۲-۳-۳ وضعیت توپوگرافی، شیب و دفع آب های سطحی

این روستا از دو قسمت تشکیل شده، و در قسمت شمالی شیب از شمال به جنوب برعکس بوده و هر دو بسیار تند و در حدود ۳۵ الی ۴۰ درجه می باشند. قسمت های پائین شیب دو طرف به رودخانه سیروان منتهی می شود و ساختمان ها بر روی بدنه شیب طبیعی قرار گرفته اند. رودخانه مذکور تنها رودخانه ای است که در محدوده روستا جریان داشته و با عبور از وسط روستا نقشی محوری را ایفا می کند. این رودخانه از نوع رودخانه های اصلی بوده و مسیر آن از شرق به غرب می باشد و به طور متوسط دارای دبی ۳ متر مکعب بر ثانیه می باشد. با توجه به حضور رودخانه سیروان و احتمال زیاد بالا آمدن فصلی آن همواره بروز سیل در منطقه موجه و منطقی است. این روستا دارای شبکه دفع فاضلاب نبوده و آب های سطحی و فاضلاب ساختمان ها از طریق سطح عابر و گذرگاه ها رودخانه سیروان جاری می شوند.

۳-۳-۳ وضعیت اقلیمی روستا

با توجه به تقسیم بندی های مرسوم اقلیمی روستای پالنگان را می توان جزو مناطق معتدل متمایل به گرم دانست. دمای هوای این روستا در طول سال بین ۵۵ تا ۴۲ درجه سانتیگراد می باشد. روستا در بهار و تابستان بسیار گرم و در فصول سرد دارای هوایی معتدل می باشد. هوای بسیار گرم تابستان و هجوم حشرات موذی فصلی باعث می شود که اهالی روستا در ماه های گرم سال به سمت مناطق جنوبی روستا کوچ کرده و ماه های گرم را در آنجا به سربرند. میانگین بارش سالیانه روستا در حدود ۵۰۰ میلی متر می باشد و بادهای غالب آن نیز عموماً در جهات جنوب، جنوب شرقی و جنوب غربی می باشد.

۳-۳-۴ پتانسیل های طبیعی، چشم انداز های مناسب و محوطه های تاریخی

منظرهای اصلی روستا دارای وحدت بسیار زیادی در ویژگی های بصری بوده همین دلیل شخص با دیدن منظر احساس آرامش بیشتری می یابد. شاخص ترین حالت روستا حرکات طبیعی و ارگانیک بناها بر روی شیب ها می باشد. علاوه بر آن حضور ارتفاعاتی سربه فلک کشیده، رودخانه ای همیشه زنده و فضائی امن و قابل لمس که در محدوده مابین دو شیب مقابل و فراخی سطوح و فضاها در اطراف محدوده روستا قابل تأمل می باشد. تنوع نسبتاً کم، رنگ های موجود در محیط و محدود شدن آنها به رنگ های اکر، کرم، خاکی، سبز و آبی خفه، بسیار مشهود است. در چنین حالتی اگر موضوعی بخواهد حضور خود را مطرح نماید باید با حالات و مایه رنگ های موجود در تضاد باشد. لازم به ذکر است که روستای پالنگان در سال ۱۰۴۶ هجری قمری به عنوان یک قلعه حکومتی مطرح بوده است و دژ حکومتی واقع در شرق روستا از موارد باارزش تاریخی آن می باشد.

۳-۴ مطالعات اجتماعی-فرهنگی

۳-۴-۱ ویژگی‌های انسانی و جمعیت شناختی

جمعیت این روستا در سرشماری سال ۱۳۴۵ برابر ۱۱۹۱ نفر و در قالب ۲۴۱ خانوار بوده است، این ارقام در سرشماری سال‌های ۵۵، ۶۵، ۷۰، ۸۰ به ترتیب ۱۶۰۹، ۹۳۶، ۷۶۸، ۷۰۸، ۷۸۹ نفر و در قالب ۳۲۸، ۱۸۳، ۱۴۱، ۱۵۰، ۱۴۱ خانوار بوده است. رشد جمعیت در سال‌های ۴۵، ۵۵، ۶۵، ۷۰، ۸۰، ۷۵ به ترتیب برابر با ۳،۰۵، ۵،۲۷، ۳،۸، ۱،۶۱، ۵،۵۶ - می‌باشد که نوسان نرخ رشد را نشان می‌دهد. جمعیت روستای پالنگان در آخرین سرشماری سال ۸۳ برابر ۸۳۱ نفر و در قالب ۱۸۴ خانوار می‌باشد. نرخ رشد جمعیت در این دوره در حدود "۳" می‌باشد.

۳-۴-۲ ویژگی‌های فرهنگی

اهالی روستا به لهجه اورامی که یکی از شاخه‌های زبان کردی می‌باشد، صحبت می‌کنند. پیرو دین اسلام و شافعی مذهب می‌باشند. مساجد به روستا دارای دو مسجد در دو طرف رودخانه می‌باشد که همواره مملو از جمعیت متدین و پرهیزکار بوده و یکی از عنوان مسجد جامع روستا مطرح می‌باشد. پوشش مردمان هر منطقه بارزترین سمبل فرهنگی و مهمترین و مشخص‌ترین مظهر قومی بوده و بسیار سریع انتقال می‌باشد. اهالی روستای پالنگان مانند مردمان سایر روستاهای منطقه پیشتر کلیه پوشاک و البسه خود را تولید و در این امر کاملاً خودکفا بوده‌اند، اما در حال حاضر پارچه‌ها و لباس‌های حاضری از شهرها و تولیدهای ماشینی مورد استفاده مردم قرار می‌گیرد. اما همواره نحوه استفاده از پارچه‌ها شیوه‌ای خاص داشته برخی از اجزاء لباس‌های مردم روستا همان دست بافت‌های سنتی و بومی خودشان می‌باشد، که از آنها نظیر می‌توان به سرپوش‌های زنان: کلاوزه‌ره، له‌چک، ره‌شتی، هه‌وری، کیش و سرپوش‌های مردان نظیر: تقیله، کلاوکلیته، ره‌شتی، جامانه و... تن‌پوش‌های مردان نظیر: پارچه‌نواری شکل مه‌ره‌ز، فه‌ره‌نجی، که‌لپوس، چوخه‌ورانک، کواوپانتول، کفش‌هایی نظیر

گیوه، کلاش و اشاره کرد. در مجموع می‌توان گویش و پوشش اهالی این روستا را ناب‌ترین و دست‌نخورده‌ترین آثار اصیل و ارزشمند فرهنگی مردمانش در مقایسه با سایر مقولات فرهنگی دانست. رقص در فرهنگ مردمان کرد زبان جایگاه خاصی دارد، در گذشته برای شروع جنگ، تغییر فصل‌ها، شادی‌ها، عزاه‌ها و رقص‌ها و حرکات موزون و دسته‌جمعی مختلفی وجود داشته است که می‌توان به برخی از آنها که هم‌اکنون در عروسی‌ها معمول و مرسوم می‌باشد اشاره کرد: چه‌پی، گه‌ریان، سی‌جار، فه‌تاج‌پاشایی،

۳-۴-۳ ویژگی‌های تاریخی و سیاسی

در تاریخ از منطقه پالنگان به عنوان یک شهر قدیمی و آباد یاد شده و بعد از ظهور اسلام هم اهمیت خود را تا مدت‌ها حفظ کرده است. در ایام قدیم در تمام نواحی مریوان و اورامان و منطقه پالنگان، دره تنگیور به نام دروازه معروف بوده و اوضاع و احوال نشان می‌دهد که این تنگه راهی داشته که از نظر

سوق الجیشی بسیار مهم و از دامنه شمالی کوه عظیم شاهو به سرزمین کوهستانی اورامان و مریوان وارد می‌شد و از آنجا به سرزمین بین‌النهرین راه پیدا می‌کرده به طوری که آثار

قلعه‌ها و استحکاماتی که بر فراز کوه شاه شکل ۳-۶: رقص کردی. منبع سازمان گردشگری استان کردستان

منطقه و کوه اورامان به چشم می‌خورد،

حکایت از وجود چنین راهی می‌نماید و معلوم می‌شود که این استحکامات برای حفاظت از راه ساخته شده است. در منطقه پالنگان و در روستائی به نام تنگیور در میان کوهی به نام زینانه بر سینه کوه کتیبه ای وجود دارد که هنوز بر روی متون آن کاری انجام نگرفته و همواره مفهوم و ماهیت اصلی آن

ناشناخته باقی مانده است. بنابه اسناد تاریخی پادشاه آشور به منظور سرکوبی سرزمین ماد چند بار به ایران لشکر کشیده و در یکی از لشکرکشی های خود تا که تا همدان پیش رفته، به خاطر فتح خود کتیبه ای در کوه های کردستان به یادگار می گذارد. برخی بر این عقیده اند که کتیبه منطقه پالنگان همان کتیبه آشوری ها می باشد. موارد فوق همه حکایت از سابقه و پیشینه بسیار زیاد این منطقه و به خصوص روستای پالنگان دارد. از مهمترین موارد تاریخی قرون اخیر این منطقه می توان به این نکته اشاره کرد که در حدود چهار قرن پیش و در سال ۱۴۰۶ هجری قمری روستای پالنگان به عنوان یک قلعه حکومتی مطرح بوده و آثار و بقایای این قلعه در شرق روستا به چشم می خورد. در سال های بعد از انقلاب ایران مناطق کردنشین دست خوش تحولات بسیار عمیق و ریشه ای سیاسی بوده است. در منطقه اورامان و روستاهای توابع مریوان، کامیاران و سرو آباد بارزترین مسائل مربوط به هواداری مردم این منطقه از " شیخ عثمان درود " و حزب " رزگاری " و همکاری با آنان بوده است. این حزب طی درگیری و تقابل با حکومت و همچنین نیروهای احزاب کومله و دموکرات متحمل ضربات جدی و اساسی شده و به تدریج خلع سلاح شده و منحل شدند. با شروع جنگ تحمیلی نیروهای عراقی علیه ایران این منطقه نیز تحت تاثیرات زیادی قرار گرفت. در اوایل این جنگ به علت نبود راه و امکانات تمامی حمل و انتقال ابزارآلات جنگی با همکاری اهالی روستاهای این منطقه انجام می گرفت. پس از پایان جنگ و ایجاد آرامش و خروج نیروهای ارتش و سپاه از این مناطق مجدداً اهالی به زندگی عادی خود برگشتند.

۳-۵ مطالعات اقتصادی

۳-۵-۱ تولید و درآمد در بخش کشاورزی

کشاورزی (زراعت و باغداری) در این روستا محدود می باشد به زمین هایی است که در اطراف روستا قرار گرفته و برخی باتکنیک تراس بندی " تالان " و تسطیح شیب کوه و تپه شده اند. براساس آمار منتشر شده ۱۰۰ هکتار زمین جهت کشت گندم و جو در اطراف این روستا موجود می باشد که به

صورت دیم و آیش مورد استفاده قرار می گیرند. مهمترین محصولات کشاورزی این روستا علاوه بر گندم و جو، ذرت، سیب زمینی، پیاز، صیفی جات، گردو، انگور و توت می باشد. در گذشته به علت کمی جمعیت روستا، مقدار زمین زراعی و درختان میوه، جوابگوی مصرف اهالی بوده ولی با افزایش جمعیت و تقسیم زمین و باغ بین وراثت، کشاورزی و باغداری به نسبت نیروی کاری که صرف آن می شود اقتصادی نبوده و به جز درخت گردو که در سال های اخیر به علت افزایش قیمت محصول آن، کشت آن رونق گرفته است، کشت دیگر محصولات تنها جنبه سنتی و فرهنگی داشته و احساس مالکیت بر زمین را نشان می دهد، به طوری که در حال حاضر سالانه مقدار متنابهی آرد جهت پخت نان و برآورده کردن نیاز اهالی وارد روستاهای این منطقه می شود.

در این روستا دامداری نقش غالب را بازی می کند و اغلب جمعیت شاغل روستا در بخش دامداری و خصوصاً در سال های اخیر در بخش پرورش ماهی و فعالیت تعداد زیادی از اهالی روستا در این بخش چه از دید اشتغال و چه از دید درآمدزایی رونق و پویایی زیادی به این روستا داده است. به طوریکه محصولات این استخرها در کل استان پخش شده و افراد زیادی را جهت خرید از محل پرورش به این روستا می کشاند. سالانه ظرفیت تولید اسمی مجتمع تکثیر و پرورش ماهیان سردابی پالنگان ۵۴۰ تن ماهی گوشتی و ۳ میلیون قطعه بچه ماهی قزل آلا رنگین کمان می باشد. تعداد دام های موجود در روستا در سال های اخیر به ترتیب ذیل می باشد:

جدول ۳-۱: تعداد دام های موجود در سال اخیر. منبع سازمان گردشگری استان کردستان

سال	گاو و گوساله	گوسفند و بز	اسب و الاغ	گاو کار
۱۳۴۵	۴۰۰	۲۵۰۰	۱۱۵	۲۰۰
۱۳۶۵	۲۰۰	۱۵۰۰	۹۰
۱۳۸۰	۲۵۰	۱۸۰۰	۱۸۵
۱۳۸۳	۸۰۰	۴۰۰۰	۳۱۵

۳-۵-۲ تولید و درآمد در بخش صنایع

بارزترین مصنوعات این روستا صنایع دستی متنوع و کاربردی اهالی می باشد. بیشترین قسمت لباس مردان، بخشی از لباس زنان، کفش، جوراب، دستکش، کلاه، ابزار کشاورزی، آلات موسیقی، سبدها، انواع زیر

انداز (گلیم، جاجیم، جانماز، موج، نمد)، شکل ۳-۷: کلاش بافی جزء صنایع دستی روستاییان. منبع سازمان گردشگری استان کردستان

..... در روستا تهیه شده و اضافه تولید

آنها به بازارهای خارج از روستا و اغلب در شهرهای اطراف به فروش می رسد. به عنوان مثال این منطقه همواره مرکز اصلی تولید لباس های مردانه دوخته شده از پارچه های مه ره زیامه ره س و کفش های دست باف (کلاش) در کل مناطق کردنشین روستاهای این منطقه می باشند.

۳-۶ مطالعات کالبدی-فضائی

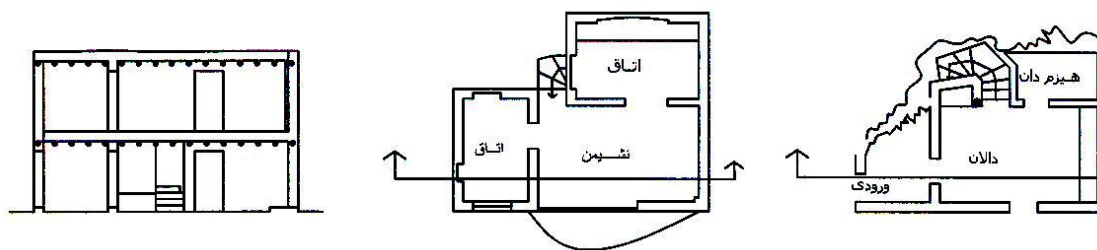
۳-۶-۱ مسکن

بافت کلی مسکن روستایی در نقاط بررسی شده به شکل مجتمع و توده ای است. در روستای پالنگان به علت قرار گرفتن در موقعیت کوهستانی روستاها به شکل مجتمع و پلکانی شکل است و معمولاً پشت بام هر خانه حیاط خانه دیگری محسوب می شود. در روستاهای منطقه اورامان به دلیل کوهستانی بودن منطقه معمولاً مسکن اصلی را روی آغل گوسفندان بنا می کنند. طویله و انبار و کاهدان در یک مجموعه جمع می شوند که حالتی نیمه زمینی روی دو پایه را تشکیل می دهد. دیوار خانه هایی که در این منطقه کوهستانی ساخته می شوند خشکه چین است. این دیوارها بدون استفاده

از ملات و با قرار دادن سنگ‌هایی که به این منظور تهیه کرده اند ساخته می‌شود. سنگ مورد نیاز برای ساخت خانه‌ها اغلب از کوه‌های اطراف روستا تأمین می‌شود و در دیگر نقاط بررسی شده دیوارهای سنگی به وسیله ملات گل بر روی هم چیده شده اند.

۳-۶-۲ فضاها و موارد استفاده از آن

در نقاط بررسی شده به علت کوهستانی بودن منطقه نگهداری دام بخصوص گوسفند و بز رونق زیادی داشته معمولاً از طبقات زیرین خانه که به آن چپر خان cerXan گویند به عنوان محل نگهداری دام و انبار استفاده می‌شود. در این منطقه محل نگهداری دام را گه ور gewir گویند. بر روی دیوار گه ور سوراخ‌هایی مربع شکل تعبیه می‌شود که به آن ویله wele گویند این سوراخ‌ها تأمین کننده نور و هوای داخل گه ور است. در نقاط بررسی شده محل زندگی اعضای خانه و پخت نان و غذا اغلب در طبقه بالا که در اصطلاح محلی به آن طبقه سر خان serXan می‌گویند. در این منطقه اتاقی مخصوص مهمان ساخته شده که به آن دیواخان DiwaXan گویند. لازم به ذکر است که در نقاط

شکل ۳-۸: پلان مسکونی روستا

بررسی شده مکانی در کنار خانه و یا در داخل حیاط مسقف شده که در آن مکان تنوری ساخته و برای پخت نان در طول فصل تابستان از آن استفاده می‌کنند و به آن سه رته نوور sertenur می‌گویند. مال mal اتاق مخصوص اهل خانه است که در مکان استراحت خانواده است و به این اتاق یانه yane می‌گویند. همچنین در وسط این اتاق تنوری ساخته شده که علاوه بر پخت نان در طول فصل زمستان یک کرسی بر روی آن قرار داده و اهل خانه در طول زمستان در زیر کرسی خود را گرم کرده و

استراحت می‌کنند. بر روی دیوار این اتاق نیز طاقچه‌هایی که به آن رفه له rifele گویند ساخته شده و همچنین قلاب‌هایی از تیر چوبی سقف آویزان شده که برای نگهداری مواد غذایی و یا وسایلی از آن استفاده می‌کنند. در گوشه ای از این اتاق مکانی برای نگهداری آرد ساخته شده که به آن که نوو kenu گویند. در حال حاضر استفاده از کنوله هایی که از جنس حلبی و توسط حلبی سازان ساخته می شود رایج گردیده است. پنجره ها و درهای ساخته شده در خانه های نقاط بررسی شده در گذشته بیشتر از چوب بوده و اغلب به رنگ آبی و یا سبز است و در حال حاضر استفاده از در و پنجره هایی از جنس آهن رواج یافته است .

۷-۳ ویژگی های کالبدی روستای پالنگان

۱-۷-۳ بافت

بافت روستایی حوزه اقلیمی سرد و کوهستانی در جهت مقابله با سرمای شدید شکل گرفته است . ویژگی های بافت روستایی در این اقلیم عبارتند از :

۱. بافت متراکم و فشرده

۲. فضاهای کوچک و محصور

۳. بهره گیری از جهات آفتاب و زمین (به عنوان عوامل تعیین کننده ی جهت استقرار و گسترش شهر و روستا و سیمای آنها)

۴. معابر باریک به موازات خط تراز

شکل ۳-۸ معابر باریک روستا پالنگان. منبع: نگارنده

زمین با توجه به شرایط اقلیمی منطقه سرد و کوهستانی در این منطقه به منظور جلوگیری از اتلاف حرارتی و کوران هوا ، بناها به صورت متراکم و فشرده و متصل و در کنار هم ساخته می شوند تا سطح تماس فضاهای گرم مسکونی با محیط سرد خارج کاهش یابد . همچنین بنا ها طوری کنار هم قرار می گیرند که یکدیگر را محصور نمایند و فضاها تا حد امکان کوچک شوند تا نفوذ جریان باد سرد به داخل فضاهای روستا کم گردد و تابش حرارت از سطح خارجی دیوارهای گرم ابنیه به فضاهای کوچک و محصور شهری ، هوای سرد آنها را تعدیل نماید . نکته قابل مشاهده دیگر در این نوع روستا ها ، طراحی معابر کم عرض و باریک برای استفاده بهتر از حرارت و جلوگیری از تبادل گرما و سرما است . معمولا در این نوع اقلیم ، مجتمع های زیستی در وسط دامنه بلندی ها و رو به جنوب و در داخل زمین یا روی آن به منظور بالا بردن ظرفیت حرارتی دیواره های بدنه شمالی و افزایش حجم داخلی نسبت به سطح بیرونی ، استقرار می یابند .

در واقع در صورت استقرار روستا در پائین دره اولاً خطر سیل خیزی و نابودی روستا وجود خواهد داشت . ثانیاً نفوذ هوای سرد سنگین به دره ها باعث افزایش شدت سرما به هنگام شب خواهد شد . ثالثاً جبهه شمالی کوه همواره در سایه قرار گرفته و سرد می باشد در حالیکه روستاها و شهرها باید جهت حداکثر استفاده از تابش خورشید ، رو به دره و در آفتاب بنا گردند . رابعاً به علت فزونی ناهمواری های زمین و شدت باد در بالای کوه و دسترسی به منابع آبی و رودخانه ها که در قسمت پائین ارتفاعات جاری هستند ، استقرار بافت روستایی و شهری بر بالای کوه صحیح نمی باشد.(قبادیان،

(۱۰۱،۱۳۸۵)

۳-۷-۲ نوع مصالح

مصالح مورد استفاده در ابنیه سنتی در مناطق سرد و کوهستانی مانند سایر حوزه های اقلیمی از مصالح موجود در آن اقلیم است. این مصالح باید از ظرفیت و مقاومت حرارتی خوبی برخوردار باشند تا گرمای بنا را در فضای داخلی آن حفظ نماید. لذا بدنه این ابنیه از سنگ (یا چوب ، ملات کاهگل ،

خشت و آجر) و پوشش سقف و بام از تیرهای چوبی و کاهگل می‌باشد. از سنگ و مصالح مقاوم و سنگین برای پی سازی بنا استفاده می‌کنند و در برخی نقاط، کرسی چینی با مصالح سنگین جهت جلوگیری از رطوبت به کار می‌رود، هر چند ابنیه این مناطق، به طور کلی، بر روی زمین بنا می‌شوند. در این منطقه ساختمان‌های سنگی، سیمایی موزون و هماهنگ به کل بافت روستاها داده است. سنگ که به وفور در این منطقه کوهستانی وجود دارد و به صورت لاشه و یا قواره در دیوارهای قطور ساختمان‌ها به کار می‌رود. در این منطقه اقلیمی سرد و نسبتاً پرباران، بام ساختمان‌ها مسطح و با تیر چوبی و کاهگلی پوشیده شده است.

فصل چهارم

❖ تحلیل و آنالیز سایت

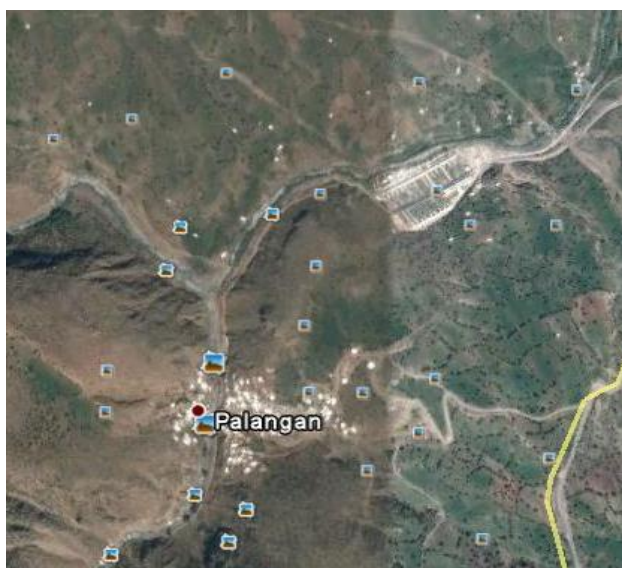
۱-۴ مقدمه: در این فصل به موقعیت مکانی و محدودیت‌ها و پتانسیل‌های مربوط به سایت می-

پردازیم

۲-۴ موقعیت مکانی سایت در شهرستان کامیاران

شکل ۱-۴: نقشه تقسیمات جغرافیایی ایران و استان کردستان

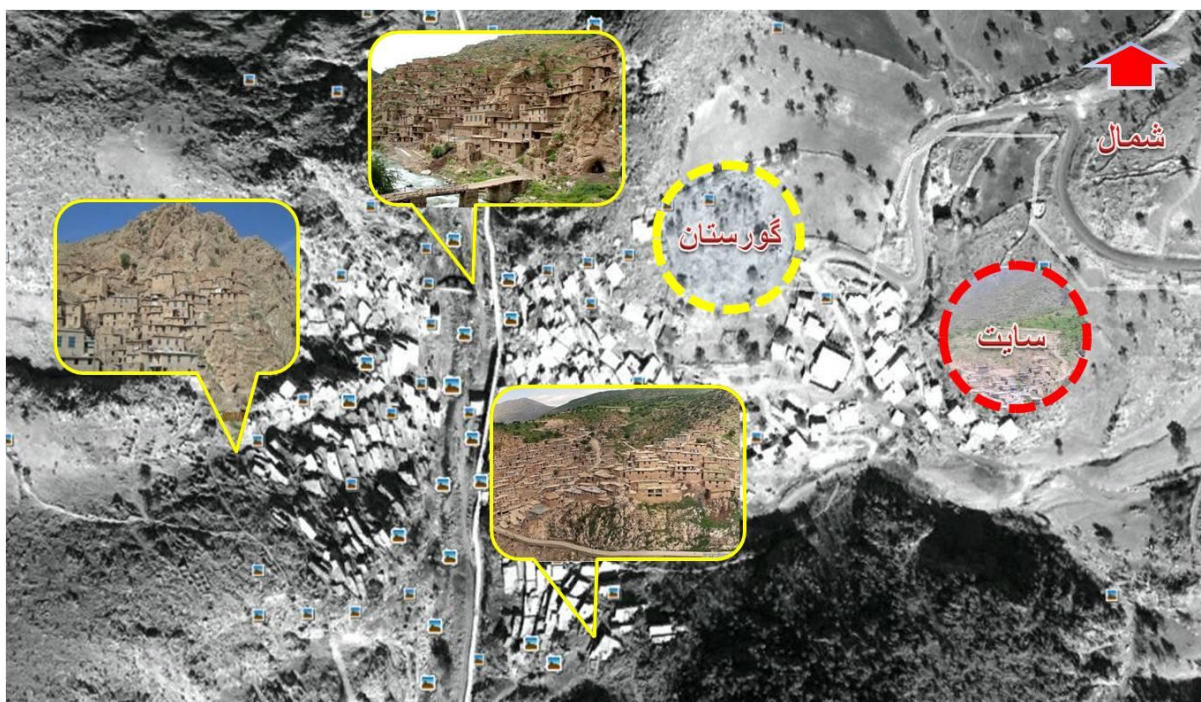
شکل ۳-۴: نقشه قرارگیری روستا در منطقه

شکل ۲-۴: نقشه مکان یابی روستا نسبت به شهرستان

۳-۴ چگونگی انتخاب سایت

روستای پالنگان که روز به روز در حال گسترش می‌باشد و بافت‌های جدید آن در حال رشد هستند و با کمبود زمین مناسب برای طراحی مواجهه بوده، تنها محل مناسب برای طراحی این چنین مجموعه ای بالای محله لیژه بود که هم در دامنه جنوبی کوه قرار داشت که از لحاظ دریافت نور جنوب در موقعیت بسیار خوبی قرار داشت و هم مسئله اشرافیت و دید و منظر به خوبی در آن قابل اجرا بود اما متأسفانه این قسمت نیز بخاطر وجود گورستان روستا نمی‌توان از آن به عنوان سایت استفاده کرد.

شکل ۴-۴: انتخاب و معرفی سایت

بنابراین در این پروژه ما مجبور به برگزیدن قسمتی دیگر از سایت اطراف روستا شدیم که در دامنه غربی کوه قرار داشت و علاوه بر این که نورغرب یکی از مشکلات طراحی بود از نور جنوب نیز محروم بود. تنها مزیت این بخش از روستا، داشتن دید کامل به بافت روستا و نزدیکی به مسیر سواره بود. بنابراین در طراحی مجموعه تفریحی و اقامتی اولویت را به داشتن دید به بافت روستا و منظر رود خانه

قرار داده و بعد از آن دریافت نور جنوب و عدم دریافت نور مزاحم غرب با ترفند های طراحی قرار داده شده است.

۴-۴ شیب و توپوگرافی سایت

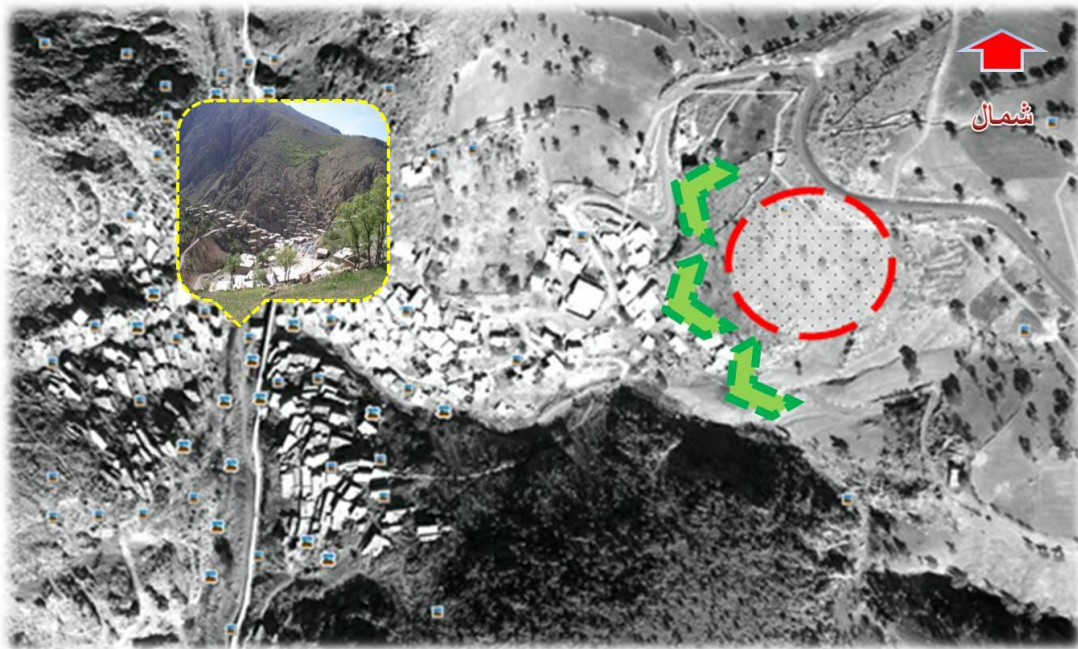

شکل ۴-۵: شیب و توپوگرافی سایت

سایت و بستر مجموعه در دامنه غربی کوه مشرف به روستا واقع شده که خود پتانسیلی برای خلق فضاهایی که دارای دید و منظر به روستا باشند محسوب می شود. شیب سایت در حدود ۳۰ درصد می باشد که در قسمت هایی این مقدار تغییر می کند و در بالای کوه منتهی می شود به مسیر سواره ای که وارد روستا می شوند. استفاده مناسب از شیب سایت برای داشتن خط آسمان زیبا و پرهیز از یکنواختی و طراحی براساس توپوگرافی زمین صورت گرفته که هماهنگی کامل با بستر به وجود آید و به یک طراحی بهینه ختم شود. همان طور که در عکس گرفته شده از گوگل ارث مشاهده می کنید مساحت محدوده طراحی حدودا یک هکتار می باشد. اختلاف ارتفاع بالاترین نقطه و پایین ترین نقطه محدوده طراحی تقریبا ۳۲ متر و عرض سایت که در شیب واقع شده حدودا ۱۱۵ متر می باشد.

۴-۵ دید و منظر

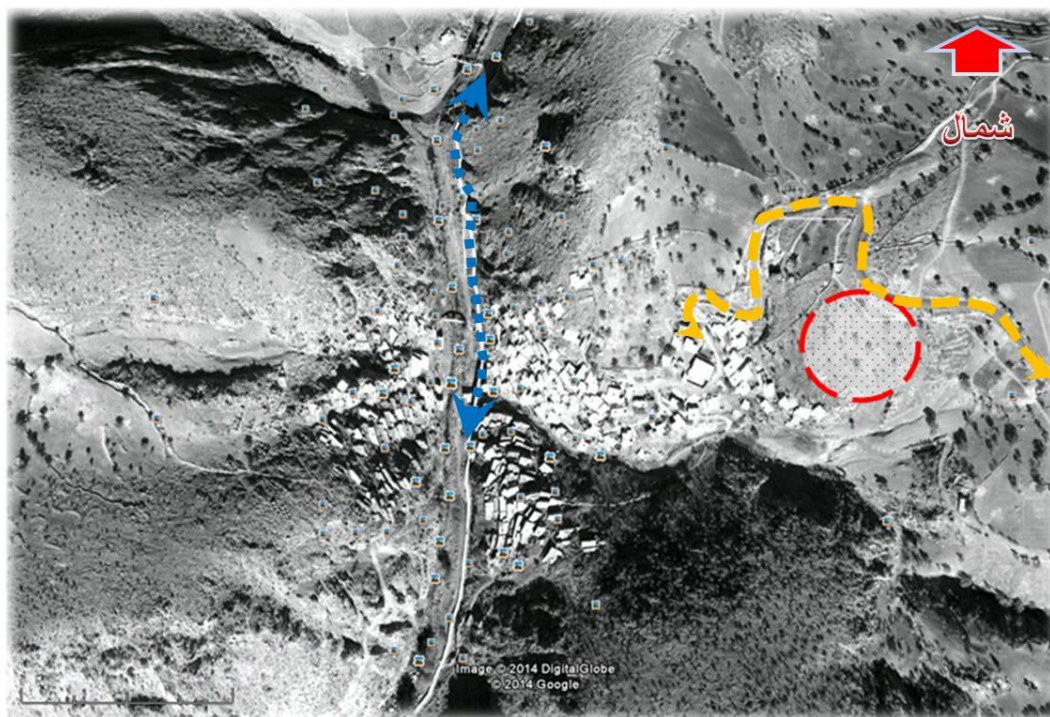
داشتن دید و منظر مناسب یکی از اولویت های بسیار مهم در این طراحی بوده است تا اندازه ای که دریافت نور جنوب در اولویت های بعدی قرار گرفته است. همان طور که در شکل مشاهده می کنید از محل سایت دید فوق العاده ای نسبت به اطراف وجود دارد و در طراحی مجموعه نیز سعی بر این بوده است که دیدهای متفاوت در کدهای ارتفاعی متفاوت خلق گردد که بر این پتانسیل بیفزاید.

شکل ۴-۶: دید از سایت به اطراف

۴-۶ دسترسی ها

دسترسی سواره به روستا از شرق صورت گرفته که از کنار سایت طراحی نیز می‌گذرد و وارد بافت جدید روستا می‌گردد که در شکل به رنگ نارنجی نشان داده شده است. دسترسی پیاده نیز از طرف

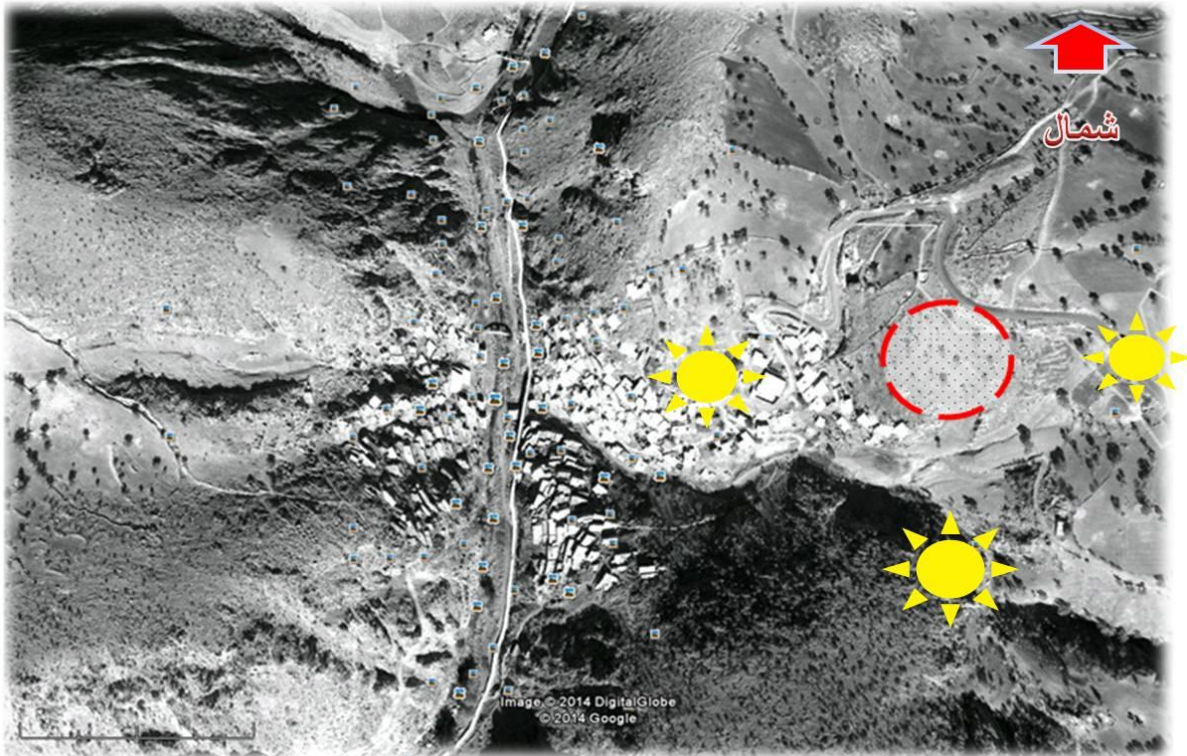

شکل ۴-۷: دسترسی های سایت

مجتمع های شیلات که در شمال روستا قرار دارد شروع می‌شود و همجوار با رودخانه تنگی ور به بافت قدیم روستا می‌رسد که در شکل با رنگ آبی نشان داده شده است.

۷-۴ نورگیری

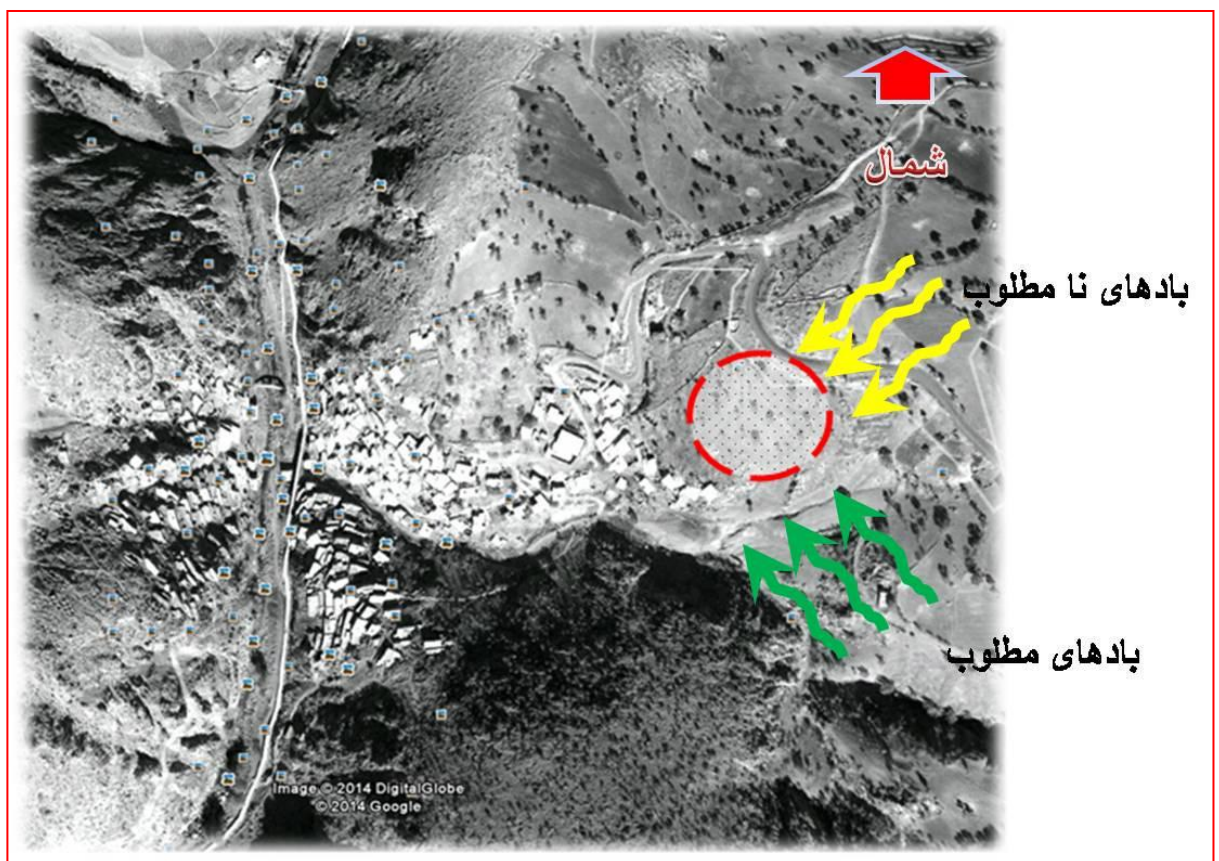
در شکل زیر مسیر حرکت و چرخش آفتاب را نسبت به سایت ملاحظه می‌کنید که محدوده طراحی در دامنه غربی کوه و مشرف به اطراف واقع شده است.

شکل ۷-۴: مسیر حرکت آفتاب نسبت به سایت

۸-۴ باد

مسیر وزیدن بادهای نامطلوب از سمت شرق و شمال شرق سایت و بادهای مطلوب از سمت جنوب می‌باشد که باید با راهکارهای طراحی و جهت گیری مناسب برای استفاده از باد مطلوب و بکارگیری باد شکن های طبیعی و غیر طبیعی از باد های نامطلوب در سایت کاست.

شکل ۴-۹: مسیر حرکت بادهای نامطلوب نسبت به سایت

فصل پنجم

❖ مبانی نظری و روند شکل گیری طرح

۵-۱ نقش معماری در گردشگری

۵-۱-۱ معماری به عنوان یک لازمه

هنگامی که از معماری از دیدگاه گردشگری بررسی می‌شود، می‌توان دو نقش اساسی برای معماری در گردشگری قائل بود: ۱- معماری به عنوان یک لازمه در صنعت گردشگری ۲- معماری به عنوان یک جاذبه گردشگری. پیش نیاز توسعه گردشگری، تاسیسات، زیر ساخت های گردشگری است.

توسعه گردشگری نیاز به زیر ساخت دارد و عمدتاً در قالب تاسیسات اقامت، خدمات، حمل و نقل و امکانات عمومی تعریف می‌شود. مسافرت و اقامت در مکانی غیر محل متداول زندگی فرد، بر طبق تعریف اساس گردشگری بشمار می‌آید. بنابراین فراهم کردن وسایل حمل و نقل و تاسیسات اقامتی از اجزای اصلی برنامه های توسعه گردشگری هستند. (ویلیامز، ۱۳۸۸)

از این عوامل به عنوان عوامل ثانویه در صنعت گردشگری یاد می‌شود. گردشگری به وسیله جاذبه های گردشگری به یک منطقه جذب می‌شوند و پس از آن زیر ساخت های گردشگری اند که باید پاسخگوی نیاز مسافران باشند. بعد از نیاز سنجی، جایابی، تعریف کارکرد و بسیاری از موارد دیگر که در حوزه ی علم جغرافیا و گردشگری است، مبحث طراحی و ساخت بنای این تاسیسات مطرح است. در این جاست که معماری مانند سایر بخش ها به کمک صنعت گردشگری آمده و در ساخت و کاربرد هر چه بهتر این بناها نقش بازی می‌کند.

اقامت		خدمات	حمل و نقل
هتل		مجتمع های تفریحی	فرودگاه ها
مهمان پذیر		دفاتر مسافرتی	پایانه های مسافرتی
متل		مجتمع های رفاهی بین راهی	ایستگاه های راه آهن
کمپینگ	ویلا		بنادر

امروزه در بسیاری از نقاط دنیا طراحی مانند هتل ها، فرودگاه ها، رستوران ها و ... از مهمترین فعالیت های مشترک معماری و گردشگری حساب می شود و معماران سعی می کنند تا علاوه بر طراحی اصولی زیبا بر جذابیت های بنا، به طوری که آن را منحصر به فرد نماید، بیفزایند. در گردشگری این عصر در بعضی مواقع تاسیسات گردشگری علاوه بر نقش رفع نیازهای مردم نقش جاذبه ای هم پیدا کرده اند. از مهمترین موارد قابل ذکر در طراحی چنین تاسیساتی، رعایت فرم در کارکرد بنا است. چرا که در چنین بناهایی کارکرد موثرتر است اما نباید از فرم آن غافل شد. یکی از مهمترین فضاهای گردشگری هتل است که باید نکات اساسی در طراحی آن به کار گرفته شود.

بعد از آن قطعه زمینی در محل معینی برای اجرای پروژه ساخت هتل تعیین شد، یک مطالعه مقدماتی امکان سنجی لازم دارد تا در راستای اهداف پروژه از سوی مالک یا مالکین توسط گروه متخصص و با همکاری یک مشاور هتلداری انجام می شود. دربخش نخست این برنامه، مشخصات زیر باید تعیین شود، متراژ زیر بنا، سطح زیر بنا، تعداد طبقات، تعداد و نوع اتاق ها و سویت ها، تعداد و نوع فضاهای غذا و نوشابه، تعیین درجه هتل، سالن ها و فضای مراسم و جشن ها و فضاهای خدماتی، اداری، لباسشویی، انبار ها و تاسیسات، فضاهای سبز و محوطه های عمومی، فضاهای ورزش و تفریحی، سپس با توجه به قوانین و ضوابط کشوری، لیست فضاها با مشخصات کلی بر حسب درجه

دلخواه و نوع کاربری هتل به آرشیوتکت داده می‌شود. آرشیوتکت یک نقشه شماتیکی با فضاهای مناسب تهیه و در اختیار کارفرما قرار می‌دهد. بدون تردید طراحی در یک نوبت انجام نمی‌شود و باید آرشیوتکت با همکاری مهندسين عمران ، تاسیسات ، دکوراتور و متخصص هتلداری ویا شرکت های گرداننده هتل همکاری و هماهنگی نموده تا بتوانند طراحی نهایی را ارائه نمایند. در طراحی ایجاد یک مفهوم منحصر به فرد می‌تواند تاثیر بسزایی در خاص شدن یک هتل داشته باشد(شیوا، ۱۳۹۰). این خاص بودن باعث می‌شود که مسافران و گردشگران زیادی را که حتی قصد و یا توانایی اقامت را در آن ندارند، به عنوان یه جاذبه به خود جذب کند. عوامل بیشماری در معماری و به ویژه طراحی یک هتل تاثیر گذارند و از تاثیر گذارترین این عوامل ، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- سیاست‌های شرکت: سبک محصول، نام تجاری و چشم انداز توسعه آینده و استراتژی.

۲- مفهوم: اهداف و جهت گیری بازار

۳- مکان : نوع مکان ، محیط و محدودیت های آن

۴- کارکرد: نوع استفاده از فضا ، گنجایش و نیازهای عملیاتی

۵- زیبایی شناسی: سبک، شخصیت و ویژگی های طراحی

۶- بودجه: شاخص های سرمایه گذاری ، باز پرداخت، تامین مالی و منابع.

۷- تدارکات: دوره های زمانی ، مراحل و پیمانکاران.

البته لازم به ذکر است که موارد ذکر شده مربوط به طراحی کلی یک هتل است، در حالی که یک هتل از قسمت‌های بسیار متعددی مانند لابی ، اتاق ها، فرانت آفیس ، بخش خانه داری و غیره تشکیل شده است. در طراحی یک هتل ، توجه به معماری هریک از قسمت‌های یاد شده تاثیر بسزایی در موفقیت یک هتل داشته و توجه به معماری داخلی ، رنگ آمیزی ، چیدمان و دیگر عناصر مربوط به معماری داخلی اگر اهمیتی بیشتر از خود بنا نداشته باشد مسلما کمتر از آن هم نیست.

اما مطلب ضروری آن که متصدیان و مسولان برنامه ریزی تسهیلات جهانگردی باید قبل از هر چیز با همه مقررات و ضوابط همراهی کنند. علاوه بر این مقررات و ضوابط چند رهنمود مفید دیگر نیز وجود دارد. این ویژگی ها در جدول شماره (۵-۲) به شرح زیر می باشد:

جدول ۲-۵: اصول پیشنهادی هماهنگ سازی معماری با گردشگری

ردیف	توضیحات
۱	به روح محل احترام و ارج بگذارند، ساختمان ها باید با محیط اطراف خود سنخیت داشته باشند. باید با محیط و فرهنگ محل همنوا باشد.
۲	ساختمان های قدیمی را نوسازی کنند ، اما به کاربری قدیمی و اولیه آنها ارج نهند، در صورت لزوم باید تعدیل و سازگار شوند و در هر حال یکارچگی و انسجام را حفظ کنند.
۳	فقط وقتی اجازه ساختن ساختمان های بلند را بدهند که در راستای مفهوم کلی توسعه باشد و با استاندارد های تراکم محل مطابقت داشته باشند.
۴	فضای سبز، بوم و آشیانه حیوانات را دست نخورده و سالم بگذارند.
۵	هر کجا که ممکن است درختان را حفظ کنند.
۶	مناظر و دید را با ساختمان سازی محدود نکنند.

باید بتوان تا حد امکان مناظر را از هر ایوان و پنجره ای مشاهده کرد. آلودگی بصری ، اغلب مفهومی بحث برانگیز است. بعضی چیز ها در تمام دنیا زشت منظر به شمار می روند (داس ویل ، ۱۳۸۸) اصولی که مطرح شد ، اصولی از همخوانی معماری و محیط به ویژه در خصوص تاسیسات گردشگری است.

۵-۱-۲ معماری به عنوان یک جاذبه

هنگامی که به آثار و پدیده‌های مختلف به دید گردشگری نگریسته می‌شود، بسیاری از آنها در زمره جاذبه‌های گردشگری دسته بندی می‌شوند. به عبارتی دیگر ویژگی‌های جذاب یک کشور یا یک منطقه اساس توسعه جهانگردی را فراهم می‌کند. به طور معمول جاذبه‌هایی باید جستجو شوند که میراث و ویژگی‌های منحصر به فرد و متمایز فرهنگی و طبیعی یک ناحیه را منعکس کنند و برای تقویت این ویژگی‌ها به درستی توسعه یابند. (ضرغام، ۱۳۹۰) همان طور که آمد گردشگری دارای جاذبه‌های فراوان و متعددی است. انواع جاذبه‌های گردشگری را می‌توان در سه گروه دسته بندی کرد:

۱- جاذبه‌های طبیعی: جاذبه‌های مبتنی بر ویژگی‌های طبیعی محیط زیست اند.

۲- جاذبه فرهنگی: مبتنی بر فعالیت‌های انسانی اند.

۳- جاذبه‌های ویژه: جاذبه‌هایی که به طور مصنوعی خلق شده اند.

از مهمترین جاذبه‌های طبیعی می‌توان به آب و هوا، چشم اندازهای طبیعی، نواحی ساحلی و دریایی، پوشش گیاهی و حیات جانوری، خصیصه‌های ویژه زیست محیطی (مانند کوه‌ها، اشکال زمین شناختی غارها، چشمه آب گرم) و پارک‌ها و مناطق حفاظت شده اشاره کرد (داس ویل ۱۳۸۶) جاذبه‌های فرهنگی را این گونه دسته‌بندی و تعریف می‌کند: جاذبه‌های فرهنگی عبارت است از کلیه تجلی‌ها، تبلورهای بیرونی و رسمی فرهنگ یک کشور که می‌توان آنها را دید، نمایش داد و یا اجرا کرد.

این خود بخشی از محصول جهانگردی است. جاذبه‌های فرهنگی مادی و یا مصنوعی هستند. جاذبه‌های فرهنگی مادی شامل: اماکن تاریخی، موزه‌ها، معماری به طور کلی، بناهای تاریخی، بناهای مذهبی (مسجدها، معابد، کلیساهای جامع) و مراکز فرهنگی، محل‌های باستانی و مراکز

فرهنگی ، محل های باستانی و مراکز مسکونی جدید، جاذبه های معنوی شامل : موسیقی ، هنر های نمایشی، شعر ، ادبیات ، نقاشی ، مجسمه ، حکاکی ، فرهنگ عامه و صنایع دستی است. معماری به طور کلی سبک معماری ویژه یک کشور یا منطقه و یا یک دوره خاص زمانی و یا یک شیوه و روش خاص و همچنین آثار و ابنیه مربوط از اجزای جاذبه های فرهنگی می باشند.

۵-۱۲ احکام طراحی

۵-۲-۱ اصل یک: استفاده از فرهنگ بومی

فرهنگ هر جامعه که ریشه در تاریخ آن مرزو بوم دارد، هویت ملی مردم آن دیار است که حاصل سال ها کار و فعالیت های آنان در جهت شکل دهی ، رشد و تکامل و حفظ وارث گذاشتن آن فرهنگ، برای نسل های آینده می باشد. هر اجتماع با هر نوع ایدئولوژی، دارای آرمان های خاص خود می باشد. وظیفه اصلی فرهنگ، نمایش این ایده های ذهنی است توسط نمود اشکال عینی ، که در این فرایند، معماری ساخت بشر نقش اساسی را ایفا می کند، به همین جهت هر اثر معماری خود یک جلوه و شاهد فرهنگی است. بنابراین اثر معماری یک خاطره ای است که در ذهن تک تک افراد جامعه نقش بسته است. البته باید دقت نمود که در این طراحی به ورطه ی کپی برداری از سبک های قدیمی سقوط ننماییم.

۵-۲-۲ اصل دوم: طبیعت گرایی

امروزه که زندگی در طبیعت با توجه شرایط مدرن امروزی ، تقریباً ناممکن است، بهتر است که مراکزی در دل طبیعت ایجاد گردد تا بتوان از مواهب و زیبایی های آن استفاده نمود. احترام به طبیعت، بسط طبیعت و عناصر طبیعی و ایجاد معماری همساز با اقلیم یکی از اهداف انسان امروزی می باشد. در فرهنگ های شرقی ارتباط کاملاً نزدیکی بین انسان و طبیعت وجود داشته و امروزه نیز این وابستگی دیده می شود و انسان خود را از طبیعت

جدایی ناپذیر می‌بیند. فرهنگ این منطقه نیز، با طبیعت عجین شده و انسان از بدو تولد، خود را در دامان طبیعت می‌دیده است. چنین مردمانی بهره گرفتن از مواهب طبیعی را به خوبی می‌دانند و مبارزه با نا ملایمات آن در وجودشان ریشه دوانده است. احداث چنین مجموعه‌ای در دل طبیعت و استفاده از موتیف‌های بومی و طبیعی، جای آشنایی برای اهالی این سرزمین و نیز مکانی برای نمود فرهنگ و هنر و طبیعت آن می‌طلبد. مخصوصاً که مردم این منطقه از محدودیت‌ها و مشکلات زیر رنج می‌برند:

- فقدان الگوی مناسب در سیستم حمل و نقل شبکه دسترسی
- از میان رفتن ذخایر طبیعی و محیط زیست
- ساخت وسازهای ناهمگون
- فقدان مدیریت روستایی و منطقه‌ای
- عدم کارایی و کمبود زیر ساخت‌های رفاهی

طراحی در همچنین سائتی از حساسیت‌های خاص خودش برخوردار است. طراحی که هم رنگ و بو با آن بافت سنتی و معماری اصیل باشد و همزمان بتواند نیازها و اهداف اصلی مجموعه را برآورده نماید، نیازمند مطالعات گسترده‌ای در مورد آداب و رسوم و فرهنگ محلی، اقلیم، نقشه‌های توپوگرافی و زمین‌شناسی معماری و مصالح آنجا می‌باشد که بتوان تمام پتانسیل‌ها و انرژی‌های بالقوه آنجا را تبدیل به بالفعل کرد. طراحی بایستی حدالمقدور با رعایت یک سری خطوط قرمز تا جایی که امکان دارد خود را در مسیر معماری و بافت روستا همراستا نشان دهد و در تضاد با آن نباشد و بتواند در این چارچوب به تمام نیازها و عملکردهای مجموعه پاسخ دهد. هدف اصلی از این مجموعه استقلال اقتصادی برای روستاییان است به نحوی که آنها احساس نکنند که این مجموعه درصد تصاحب و استعمار روستا به وجود آمده است که این عمل موجب مهاجرت بیشتر روستاییان بشود. بنابراین باید مدیریت و نگهداری کل مجموعه به عهده خود اهالی روستا باشد که می‌تواند در کل

توسط یک ارگان دولتی نظارت گردد که اصول اولیه و راهنمایی‌های ضروری را در اختیار آنها قراردهند. این مجموعه قرار است که جزئی از روستا و برای مردم روستا باشد، بنابراین باید حتی قبل از برنامه ریزی های مالی و غیر مالی و هماهنگی های ارگان های مربوطه دولتی مانند: سازمان گردشگری میراث فرهنگی و بنیاد مسکن و تهیه نقشه های عمرانی و معماری، بایستی مشورت کردن با اهالی روستا جهت طراحی فضاها و عملیات‌های پروژه طراحی این کار انجام بگیرد. چون آنها نیازهای روستا و چگونه بودن آنها را بهتر از هر کسی دیگری تشخیص می‌دهند. ویلا و سویت‌های طراحی شده تا حد امکان با هزینه پایین ساخته شود و با مبلمان ساده و دکوراسیون روستیک باشند که هم بتوانند فرهنگ آنها را ترویج دهند و هم اینکه تفاوت این جا را با سایر مجموعه‌های اقامتی شهری را بتوانند به وضوح مشاهده نمایند. استفاده از مصالح بومی و قابل دسترس و بازیافت یکی از مسایل مربوط به معماری پایدار محسوب می‌شود. در این پروژه برای ساختمان‌های مجموعه از سنگ های بستر سایت و سنگ های استخراج شده از معدن پایین دست روستا استفاده شده که هم ارزان و هم قابل دسترس و هم این که هیچ گونه تضادی با معماری وبافت روستا نداشته باشد. و هم این که مردم خود روستا با این مصالح آشنایی کامل دارند و می‌توانند در ساختن ساختمان ها از آنها به عنوان عوامل اجرایی استفاده کرد. بافت و معماری روستا از مکعب های سنگی که در کمر کش دامنه کوه و شانه به شانه قرار گرفته شده اند، تشکیل شده که یک طرف بنا به کوه تکیه داده و به صورت توده ای یکپارچه و فشرده درآمده است. در طراحی فضاهای مجموعه نیز تا جایی که امکان داشته از فرم های کیوبیک و در کنار هم با حداکثر تماس ساخته شده اند که تبادل حرارتی به حداقل ممکن برسد و از فرم های ناهمگون پرهیز شده که هارمونی مجموعه و بافت روستا حفظ شود .

در تمامی فضاها سعی شده که بخاطر اقلیم سرد و کوهستانی منطقه از ارتفاع زیاد در بنا ها پرهیز شود. برای طراحی فضای باز و پرداختن به محوطه مجموعه نیز از همان سنگ های روستا استفاده شده که علاوه بر در دسترس بودن و همناختی با سایت مقاومت و سختی کافی را برخوردار می‌باشد. مصالح و نحوه اجرا و ساخت مجموعه باید در کمال سادگی باشد و از سیستم های ساخت پیچیده

استفاده نشود که مردم خود روستا بتوانند نقشی در اجرای پروژه داشته باشند که خود نوعی اشتغال زایی می‌باشد و در تمام مراحل ساخت مردم حضور داشته باشند که از همه زیرو بم آن آگاهی داشته باشند و تعمیر و نگهداری مجموعه نیز نیاز به متخصص نداشته باشد که خود افراد بومی از عهده این کار برآیند یا اینکه با یک دوره آموزش ساده به افراد روستا بتوان اکثر مسئولیت‌ها را به آنها واگذار نمایند. در این منطقه برای زدن سقف خانه‌ها از چوب به عنوان تیر استفاده می‌کنند، به گونه‌ای که مقداری از آن تیر به صورت سایبان از سقف بیرون زده است، از این سو در طراحی مجموعه برای جلوگیری از ورود نور غرب از همان موتیف‌های سایبانی که در معماری روستا وجود دارد استفاده شده است. روستاییان از کاهگل به عنوان عایق روی بام خانه‌ها استفاده می‌کنند که هم ارزان و هم در دسترس می‌باشد و علاوه بر این برخلاف ایزوگام موجب انعکاس نور آفتاب نمی‌شود از این قاعده نیز در طراحی استفاده شده است که هم آسایش استفاده‌کنندگان را مهیا کند و هم این که راه رفتن روی آن مشکلی ایجاد نمی‌کند.

معماری فوق‌العاده و بی‌نظیر این منطقه یکی از اهداف اصلی برای گردشگران خاص محسوب می‌شود لذا بایستی که طراحی مجموعه‌ای که در دل این روستا نیز قرار می‌گیرد. در راستای همین هدف قرار بگیرد. بنابراین باید فاکتورهای طراحی که در نظر گرفته می‌شود هماهنگ با معماری و بافت روستا باشد و بتواند در کنار هم یه کلیت واحد را تشکیل بدهند. و در نتیجه بتواند علاوه بر تامین نیازهای اقامتی و تفریحی و سازماندهی آنها خود معماری مجموعه نیز بتواند موجب جذب و جلب مسافران شود تا بر گردشپذیر بودن روستا بیفزاید.

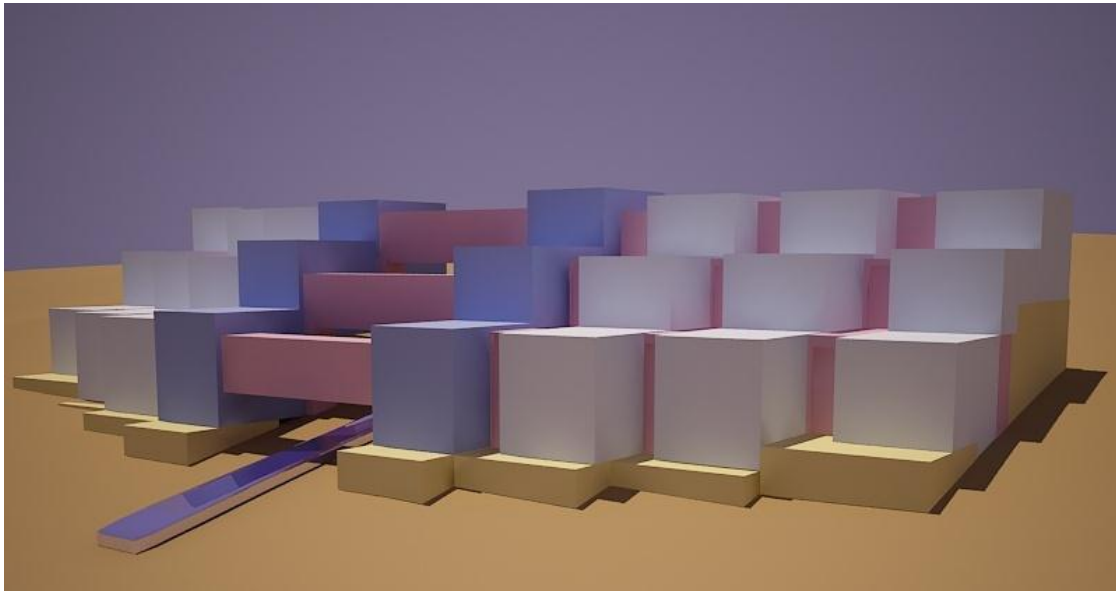
۵-۳ ایده‌های طراحی

معماری این منطقه بخاطر استحاله‌ای که طی چندین دهه در آن اتفاق افتاده به پختگی رسیده و می‌تواند، منبع الهام وسیعی از تمام جوانب از قبیل: هویت، فرهنگ، بافت، اقلیم، فرم، و بسیاری دیگر از فاکتورهای موثر در یک معماری باشد. نوع بافت فشرده و معماری برون‌گرای این منطقه، رنگ بافت

وتیپولوژی بناها، نوع و نحوه استفاده از مصالح بومی، هندسه فراکتال گونه معماری ارگانیک پلکانی، و اقدامات اقلیمی به تکامل رسیده هر کدام از این پارامترها بایستی در طراحی مد نظر قرار بگیرد تا بتوان به یک کلیت قابل قبولی برای طراحی در این منطقه دست یافت و در مرحله بعد بنا به خلاقیت و توانایی معماری به پاسخ دادن به نیازهای عملکردی و زیبایی شناختی طرح پرداخته شود.

۵-۳-۱ پلکانی بودن

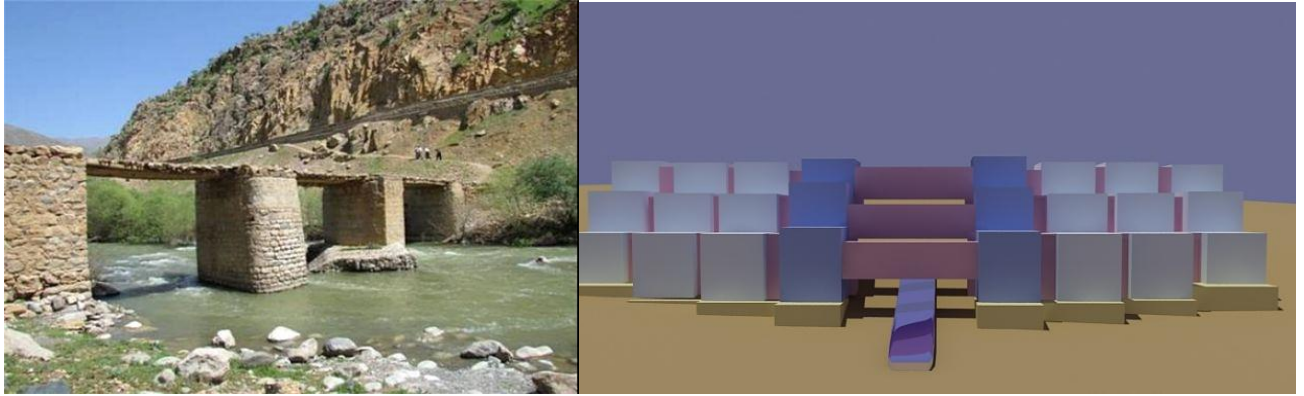
توپوگرافی و شیب زیاد و کمبود زمین باعث شده است که ساختمان‌ها را به صورت پلکانی بسازند و از حداقل زمین حداکثر استفاده را ببرند. در طراحی این مجموعه نیز به دلیل اینکه سایت و محدوده طراحی در دامنه کوه قرار دارد، نوع برخورد با شیب با همین شیوه بوده به نحوی که کمترین دخالتی در طبیعت و کوه انجام بگیرد. این پلکانی بودن علاوه بر مزایای بالا موجب می‌شود که دیدهای متفاوتی را خلق کند و واحدها نیز به هیچ وجه نسبت به هم دیگر اشرافیت نداشته باشند و حریم هریک از آنها کاملاً رعایت شده باشد.

شکل ۵-۱: الهام از پلکانی بودن

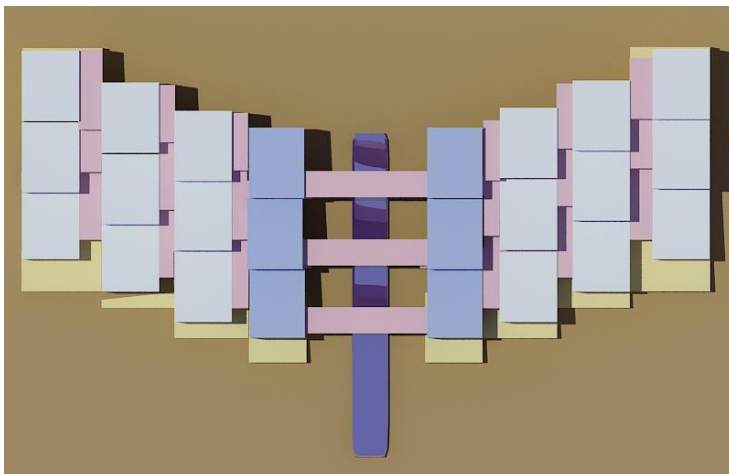
۵-۳-۲ وجود آب و پل های متعدد

یکی از وجه تسمیه های روستای پالنگان به خاطر وجود ۳ پل متعدد می باشد که دو عدد از آنها بر

شکل ۵-۲: الهام از پل در طراحی

روی رودخانه تنگی و بنا نهاده شده اند و ارتباط دو طرف رودخانه را فراهم می کنند و آن پل دیگر که جدید التاسیس است ، همان معبر کانال آب شیلات روستا می باشد. در این روستا وجود پل علاوه بر رفع نیاز و ایجاد ارتباط به عنوان یک هویت فرهنگی تاریخی و معماری از لحاظ کارکرد و نحوه ساخت ایفای نقش می کند. ازین رو در طراحی مجموعه نیز برای به وجود آوردن همان حس تعلق و القای همان ارتباط میان دو بخش ، از ایده ایجاد پل بر روی آب استفاده شده است که ارتباط بین ترازهای اقامتی را بر عهده دارند.

شکل ۵-۳: الهام از تیپولوژی احجام

۵-۳-۳ تیپولوژی احجام

در روستاهای این منطقه بخاطر اقلیم سرد و کوهستانی و قرار گیری در دامنه کوه و مصالح در دسترس خانه ها را به صورت ساده و فرم مکعب می سازند که هم توانایی

ساخت آنها را دارند و هم جوابگوی نیاز های خودشان در حد مقبول می باشند. این مکعب ها به

صورت ارگانیک در کنار هم قرار گرفته اند و یک شبه هندسه فراکتال را تشکیل داده است. در طراحی مجموعه نیز سعی شده است که واحد های اقامتی را به صورت مدول در آورده و هماهنگ با توپوگرافی و سایت قرار گرفته شوند.

۵-۳-۴ استفاده از موتیف های سقف

در روستا برای سقف خانه ها از چوب به عنوان تیر استفاده می کنند و مقداری از تیر ها که بیرون زده میشوند به عنوان سایبان استفاده می شوند و پنجره ها که نزدیک به سقف قرار دارند از این سایبان حداکثر استفاده را می برند. در این طراحی نیز از بام های لبه دار بهره گرفته شده تا علاوه بر نقش عملکردی سایبان بودن آنها جنبه زیبایی شناختی فرم ها نیز رعایت شود. این بام ها به رنگ مصالح بومی ساخته شده اند که علاوه بر هماهنگی با بافت و معماری روستا و عدم بازتاب نور خورشید بتوانند به راحتی روی آنها حرکت کنند.

شکل ۵-۴: الهام از موتیف های سقف

۵-۳-۵ سایر ایده ها

استفاده از سایه روشن در ترکیب احجام

استفاده از سقف های مسطح با مصالح بومی و غیر براق

استفاده از پنجره های نزدیک به سقف

رنگ و نوع مصالح استفاده شده و بومی بودن آنها

برونگرا بودن فرم ها

۵-۴ برنامه فیزیکی

برای به دست آوردن برنامه فیزیکی طراحی ابتدا بایستی برای نیازهای کار و اهداف در نظر گرفته شده در زمینه طراحی به جوابی متناسب با آنها رسید. چنانچه در مطالب قبلی توضیح داد شد یکی از اهداف اصلی این مجموعه سروسامان بخشیدن به مشکلات اقامتی مسافران و گردشگران می باشد. لذا قسمت اعظم طراحی به این بخش از فضاها اختصاص داده شده است. که خود این بخش از طراحی نیز با تفاوتی ناچیز به دو بخش عادی و ویژه تقسیم می شوند. طراحی بخش فرهنگی مجموعه نیز برای هدفمند کردن فعالیت های فرهنگی و اجتماعی و مسایل مربوط به شناخت بیشتر فرهنگ منطقه و امکانات رفاهی گردشگران در نظر گرفته شده است، که شامل گالری و کتابخانه و انجمن های ورزشی و تفریحی می شود. همچنین برای فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی روستاییان و موثر واقع شدن این فرایند نیز فضاهای فروشگاهی در نظر گرفته شده است. مابقی فضاها نیز در ارتباط با این بخش ها شکل گرفته اند که به نحوی مکمل کننده و منسجم شدن مجموعه را در بر خواهند داشت که بتواند نیازهای خود مجموعه و گردشگران را پاسخ گو باشد.

جدول ۵-۳: برنامه فیزیکی

اسم فضا	تعداد	مساحت هر فضا	مساحت کل
لابی و پذیرش	۱	۲۱۰ متر مربع	۲۱۰ متر مربع
فضای تفریحی سرپوشیده	۱	۲۲۰ متر مربع	۲۲۰ متر مربع
فضای اقامتی			
فضای اقامتی معمولی	۲۲	۳۰ متر مربع	۶۶۰ متر مربع
فضای گپ (اقامتی معمولی)	۶	۳۰ متر مربع	۱۸۰ متر مربع
فضای اقامتی ویژه	۱۴	۳۵-۴۰ متر مربع	۴۹۰-۵۶۰ متر مربع
فضای رستوران			
فضای آشپزخانه	۱	۲۰۴ متر مربع	۲۰۴ متر مربع
فضای غذا خوری	۱	۳۷۰ متر مربع	۳۷۰ متر مربع
تریا	۱	۱۰۰ متر مربع	۱۰۰ متر مربع
سرویس بهداشتی	۲	۸ متر مربع	۱۶ متر مربع
اداری			
مدیریت و جلسه	۱	۱۸ متر مربع	۱۸ متر مربع
استراحت کارکنان	۱	۲۲ متر مربع	۲۲ متر مربع
حسابداری وامور مالی	۱	۱۶ متر مربع	۱۶ متر مربع
بایگانی	۱	۱۶ متر مربع	۱۶ متر مربع
انبار محلفه	۱	۱۸ متر مربع	۱۸ متر مربع
رخت شو خانه	۱	۲۳ متر مربع	۲۳ متر مربع
سرویس بهداشتی	۲	۷ متر مربع	۱۴ متر مربع
فرهنگی			
کتابخانه و فضای مطالعه	۱	۴۵ متر مربع	۴۵ متر مربع
سایت کامپیوتر	۱	۳۱ متر مربع	۳۱ متر مربع
گالری	۱	۱۴۵ متر مربع	۱۴۵ متر مربع
انجمن های ورزشی	۱	۳۵ متر مربع	۳۵ متر مربع
اتاق جلسه	۱	۲۰ متر مربع	۲۰ متر مربع
فضای فروشگاه			
فضای فروشگاه	۱۷	۲۱ متر مربع	۳۵۷ متر مربع
فضای پارکینگ			

پارکینگ	۵۳	۱۰ متر مربع	۵۳۰ متر مربع
جمع کل	۳۷۳۰ متر مربع		

۵-۵ شرح و نحوه طراحی فضاها

۵-۵-۱ لابی

نقطه عطف طراحی و قلب مجموعه قسمتی است که فضای لابی در آن قرار گرفته است و تنها فضایی است که ارتفاع بیشتری نسبت به فضاها دیگر دارد. ورودی این بخش بخاطر ورزش باد نامطلوب از طرف شرق به صورت غیر مستقیم طراحی گشته است. در طرفین نمای این بخش دو رمپ قرار گرفته که مسافران را به بالای آن هدایت می کنند و بر روی سقف آن یک فضای جمعی پیش بینی شده که به عنوان یک منظرگاه دید فوق العاده ای به سمت روستا برای مهمانان فراهم می نماید. نمای پشتی آن برای بهره گیری از نور جنوب با یک صفحه تمام شیشه ای با مقداری چرخش طراحی شده است. فضای لابی در مرکزیت مجموعه قرار گرفته و علاوه بر تقسیم فضایی که بر عهده دارد به عنوان یک حجم شاخص کادر بصری پرسپکتیو را از پایین به بالا می بندد. از طریق فضای لابی به بخش اداری و سویت های ویژه دسترسی پیدا می کنند و در خود لابی به وسیله یه راه پله به طبقه پایین راه پیدا می کنند که در آنجا یه استخر و چند وسیله بازی و تفریحی تعبیه شده است.

۵-۵-۲ بخش اداری

قسمت اداری مجموعه به صورت مختصر در نظر گرفته شده در جنوب لابی اصلی واقع شده که بیشتر در دسترس باشد و ارتباط آن از فضای خود لابی می باشد و شامل فضاهای مدیریت، حسابداری و بایگانی و اتاق پرسنل و انبار فضای شستشو و غیر... می باشد.

۵-۵-۳ سویت ها

برای طراحی سویت های معمولی اولویت اول به دید و منظر داده شده و در مرحله بعد برای دریافت نور جنوب نمای سویت ها به صورت شکسته طراحی شده که این از یکنواختی مجموعه نیز می‌کاهد. سویت های معمولی در دو باله اقامتی و در سه تراز و کد ارتفاعی مختلف و هماهنگ با شیب سایت به صورت پلکانی طراحی شده اند به صورتی که سقف هر سویت حیاط سویت بالایی می‌باشد و به این ترتیب دید تمامی سویت‌ها بسیار وسیع بوده و علاوه بر این هر سویت داری تراس خصوصی برای خود می‌باشد. هر تراز با پله هم از داخل و هم از بالای سقف به ترازهای پایین تر دسترسی دارند. در دو طرف هر تراز اقامتی فضایی برای نشستن و گپ زدن تعبیه شده که مهمانان بتوانند روابط بیشتری را با بقیه مهمانان تجربه کنند و هر فضای گپ به وسیله پلی به تراز مقابل خود ارتباط پیدا می‌کند و زیر آنها آب روانی جاری شده که با شیب کوه به پایین هدایت می‌شود و در نهایت به حوضچه فضای تفریحی و جمعی می‌رسد که تداعی کننده همان پل‌های خود روستا خواهد بود که در مجموعه سه عدد پل در سه تراز مختلف قرار دارد که دید های مختلفی در ارتفاع های متفاوت برای مهمانان ایجاد می‌کند.

۵-۵-۴ سویت های ویژه

محل قرار گیری این سویت‌ها که در دو تراز طراحی شده اند در قسمت شمالی لابی اصلی مجموعه قرار دارد که از لابی به آن دسترسی داده شده است که هم دسترسی به آنها راحت تر و سریع تر باشد و هم اینکه نزدیک به فضای رستوران باشند که بتوانند مستقیم از رستوران برای آنها غذا سفارش داده شود. برای ورود به آنها ابتدا وارد تراز بالایی شده و به وسیله یک پله به تراز پایین تر ارتباط داده می‌شوند. تفاوت سویت های ویژه با معمولی این است که سویت‌های ویژه تعداد کمتری نسبت به سویت های معمولی دارند و علاوه بر فضاهای سویت‌های معمولی یک فضا برای دیدن تلویزیون برای آنها در

نظر گرفته شد. همچنین با نزدیکی به رستوران و کافه تریا راحت تر خدمات دریافت خواهند کرد. برای دریافت نور جنوب و داشتن دید و منظر مناسب به روستا و جلوگیری از ورود نور مزاحم غرب همان ترفند های خاص در نظر گرفته شده که آسایش مهمانان را تا حد امکان فراهم نمایند.

۵-۵-۵ رستوران

فضای رستوران در نزدیکی ورودی مجموعه قرار داده شده که به محض ورود و پارک کردن وسیله نقلیه بتوانند به رستوران دسترسی داشته باشند. فضای آشپزخانه آن نیز در محلی قرر داده شده که قسمت بارآنداز آشپزخانه نیز به بتواند با مسیر سواره در ارتباط باشد و به وسیله آن مواد اولیه را در اختیار آشپزخانه قرار دهد. فضای رستوران در طبقات بالاتر از سویت های ویژه قرار گرفته که دیدی وسیع به روستا و طبیعت زیبای اطراف را برای مهمانان فراهم نماید. برای دریافت نور جنوب نیز در فرم آن شکست هایی وجود دارد که بتوان از نور مناسب جنوب هم بهره کافی و لازم را برد. تمام فضاهای داخلی آن باید با مبلمان ساده و روستایی تزئین شود. در رستوران از افراد محلی برای پرسنل آن استفاده کنند که هم شغلی برای آنها ایجاد شود و هم اینکه این افراد در تهیه غذاهای محلی آشنایی بیشتری دارند و به این صورت رستوران دارای یک هویت محلی و منطقه ای برای تهیه نیاز- های مسافران خواهد شد.

۵-۵-۶ بخش فرهنگی

گالری مجموعه در قسمت پایین فضاهای فروشگاه قرار دارد که به مسافران این امکان را می دهد که بعد از خرید کردن بتوانند به آسانی به قسمت فرهنگی دسترسی داشته باشند. در بخش گالری که به صورت یک پلان باز طراحی شده است که و با پارتیشن های چوبی تفکیک فضایی انجام گرفته که بتواند انعطالف کافی را دارا باشد. در این بخش آثار باستانی و قدیمی قلعه پالنگان و روستاهای اطراف و آثار نفیس صنایع دستی به نمایش داده می شود و همچنین می توان نمایشگاه عکاسی از طبیعت آن

منطقه در این مکان برگزار گردد. کتابخانه و بخش کامپیوتر در دل مجموعه گالری قرار دارد و شامل کتاب های در مورد تاریخ و فرهنگ منطقه جهت مطالعه آزاد برای مهمانان می باشد که با چندین قفسه کتاب و جای مطالعه غیر رسمی شکل می گیرد. روستای پالنگان دارای طبیعتی بکر و دست نخورده است که دل هر مسافری را به وجد می آورد که چند روزی را در آنجا سپری کند و این طبیعت را لمس نماید. ارتفاعات شاهنشین ، عوالان و شاهو در اطراف روستا ازین جمله می باشند. تشکیل انجمن ها و گروه های ورزشی و فرهنگی مانند انجمن های کوهنوردی ، کوهپیمایی، طبیعت گردی. شکارهای قانونی ،اسب سواری می تواند یکی از پتانسیل های گردشگری در پالنگان به حساب آیند. که مسئول و لیدرهای این انجمن ها باید به عهده اهالی خود روستا باشد که آشنایی بیشتری با مناطق اطراف دارند و هم خطرات احتمالی را راحت تر می توانند پیش بینی نمایند. فضای مورد نیاز برای انجمن ها در طبقه بالای گالری واقع شده که این قسمت دارای اتاق جلسه نیز می باشد.

۵-۵-۷ فضای فروشگاه

قسمت بالای سایت دارای شیب کمتری نسبت به دامنه آن می باشد ، در نتیجه قسمت فروشگاه را در این قسمت قرار داده ایم که مسافران راحت تر بتوانند از محصولات کشاورزی و صنایع دستی که روستاییان عرضه می کنند خریداری نمایند.یکی دیگر از دلایل قرار دادن این بخش در بالای مجموعه دسترسی آسان به آن است که اگر مسافری فقط قصد خرید کردن را دارد دیگر مجبور نباشد وارد فضاهای دیگر شود و سریع به فضای مورد نظر دستیابی پیدا کنند. برای طراحی این بخش از مجموعه چون فضا ها زیاد به همدیگر وابستگی فضایی ندارند تا جایی که امکان داشته به صورت یک شبه روستا طراحی شده طوری که هر مغازه مانند یک خانه ی روستایی طراحی شده به صورتی که انگار داخل خود روستا قرار گرفته اید.

۵-۵-۸ کمپ ها

فضاهای نیمه بازی برای چادر زدن مسافران در طرفین باله های اقامتی در نظر گرفته شده که علاوه بر ایجاد فضای پر تحرک باعث تداوم بصری مجموعه گشته است. این فضا ها به صورت مدول های مربع شکل بر روی چهار ستون قرار داده شده اند که در سقف آنها نیز از همان موتیف های خانه های روستا استفاده شده است. این فضای نیمه باز به نحوی طراحی شده است که می توانند بر روی سقف آنها نیز قرار بگیرند و دید های متفاوتی برای آنها ایجاد شود.

۵-۵-۹ فضای جمعی

طراحی فضای عمومی باید در مقیاس مناسب و از نظر توجه به فاکتورهای دید و چشم انداز، مناسب بوده و از جاذبه و مطلوبیت لازم برای تجمع برخوردار است و سعی شده که حریمی مناسب بین بافت خود روستا و مجموعه ایجاد شود که این مسئله خدشه ای به بافت روستا وارد نیاورد و طراحی مجموعه با نگاه بوم محور بوده و از همان بافت ارگانیک و تم فشرده روستا ایده گرفته شده است. در این فضا علاوه بر تجربه های جمعی برای گردشگران و لذت بردن از مناظر اطراف فضایی در نظر گرفته شده که بتوان در آنجا موسیقی محلی زنده اجرا شود، همچنین فضایی برای برپایی مراسم و جشن ها و بازی های محلی خواهد بود که این موجب زنده ماندن و ترویج آن ها خواهد شد.

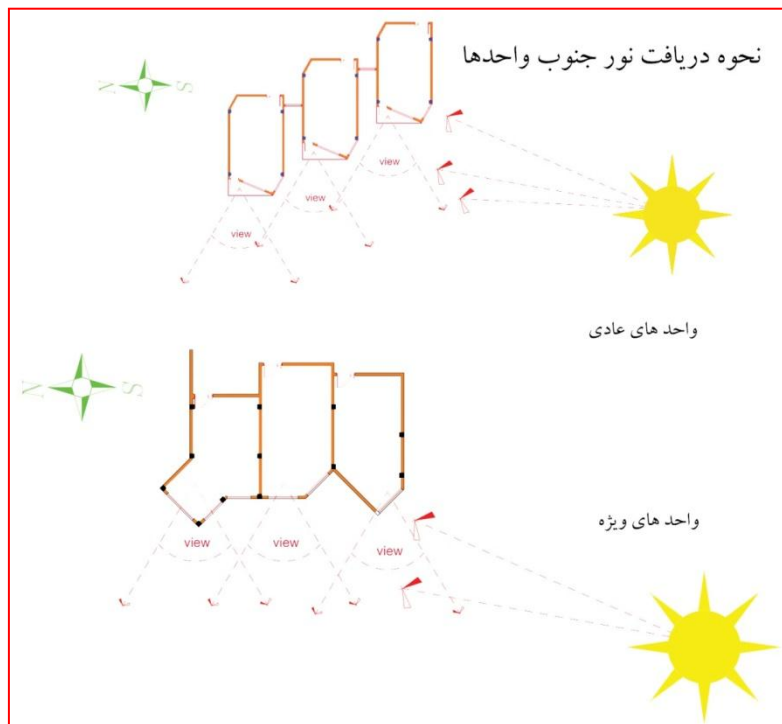
۵-۵-۱۰ پارکینگ

دسترسی اصلی به کل مجموعه از سمت بالای کوه واقع شده همچنین فضای پارکینگ نیز در بالای دامنه طراحی گشته که وسایل نقلیه حداقل امکان وارد بافت روستا نشوند و موجب آلودگی صوتی و بصری نگردند و مسیر های سواره روستا با توجه به کم عرض بودنشان موجب افزایش بار ترافیکی نشوند.

۵-۶ ترندهای طراحی

۵-۶-۱ نحوه نورگیری واحدها

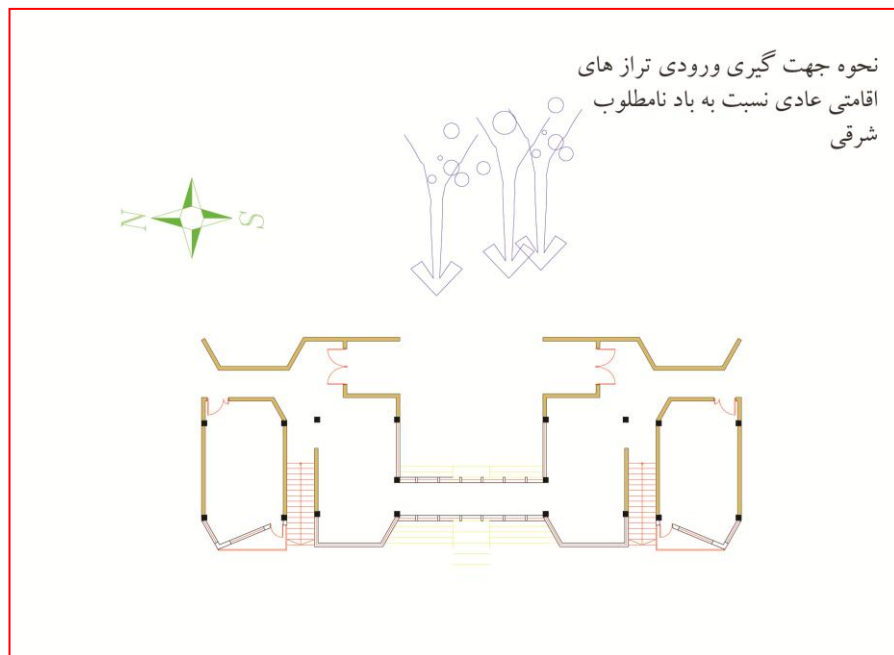
بخاطر در اولویت قرار دادن دید و منظر نسبت به نورگیری فضاها طراحی به صورتی انجام گرفته که تمام واحدها داری دید فوق العاده ای نسبت به خود روستا و طبیعت اطراف باشند همچنین برای بهره‌گیری از نور جنوب از شکستگی در نما استفاده شده است. همان طور که در شکل (۵-۵) می‌بینید هیچکدام از واحدها نسبت به هم اشرافیت ندارند و محرمیت تک تک فضاها رعایت شده است و همزمان برای تک تک فضاهای اقامتی و رستوران به مسئله دید و منظر پرداخته و در اولویت قرار داده شده است که هم بافت زیبای روستا و هم طبیعت زیبای آن در معرض دید مسافران باشد.

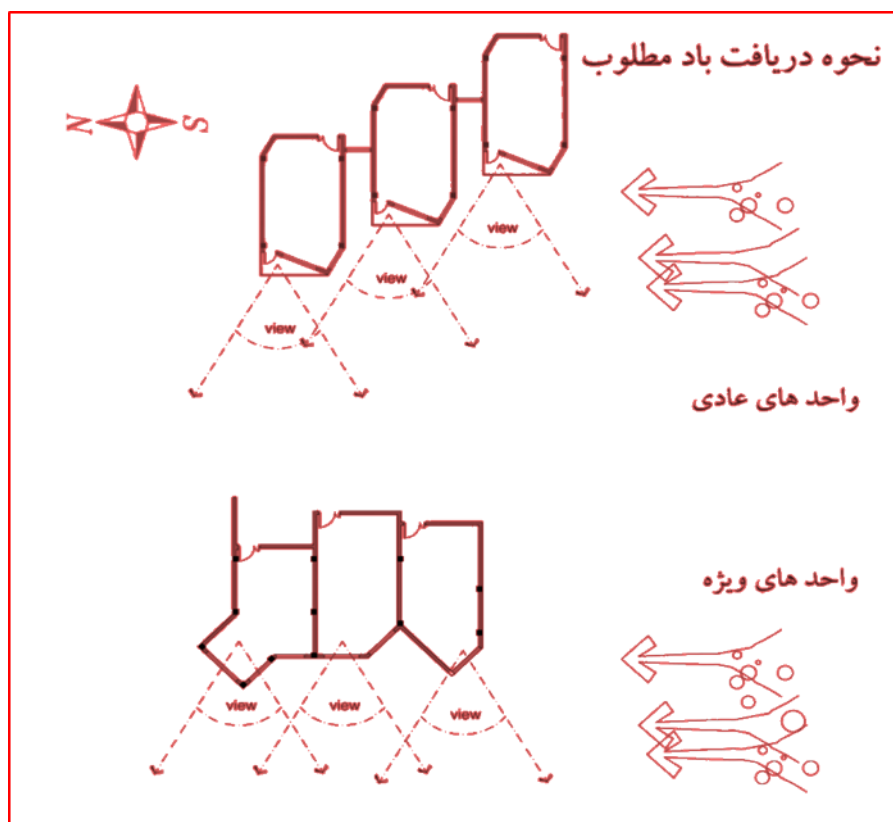
شکل ۵-۵: نحوه دریافت نور جنوب سویت ها

۵-۶-۲ جهت گیری نسبت به بادها

برای جلوگیری از باد های نامطلوبی که از سمت شرق سایت در جریانند تا جایی که امکان داشته ساختمان های مجموعه پشت به این باد طراحی شده اند، حد الامکان ورودی ها با یک چرخش و غیر مستقیم در نظر گرفته شده اند تا در فصول سرد در امان باشند . ورودی لابی اصلی مجموعه و ورودی های تراز های اقامتی همه شامل این نوع برخورد می شوند. همچنین برای بهره گیری از باد مطلوب جنوب با ترفند های طراحی برای فضاها این قابلیت ایجاد شده که تمام فضا های اقامتی ،لابی و رستوران حداکثر استفاده لازم را برده باشند.

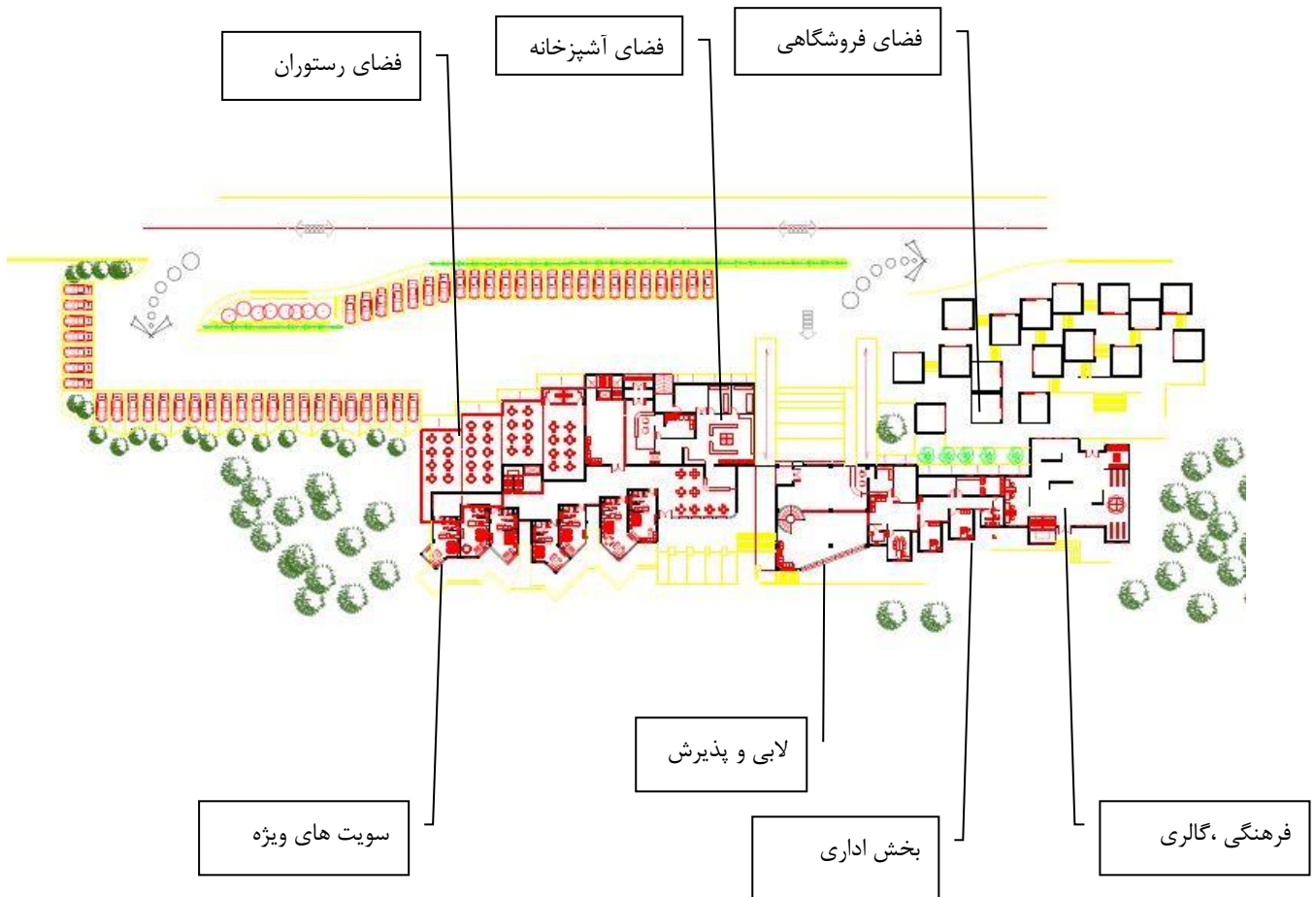

شکل ۵-۶: نحوه جهت گیری ورودی تراز های اقامتی عادی نسبت به باد نامطلوب شرقی

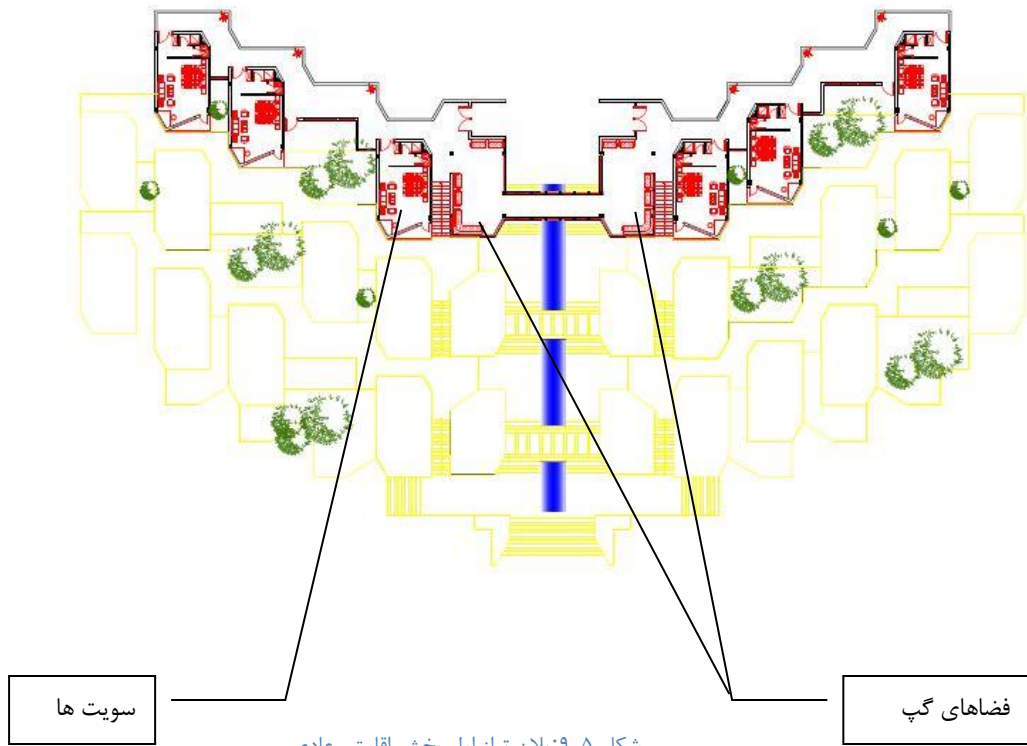

شکل ۵-۷: نحوه دریافت باد مطلوب در سویت ها

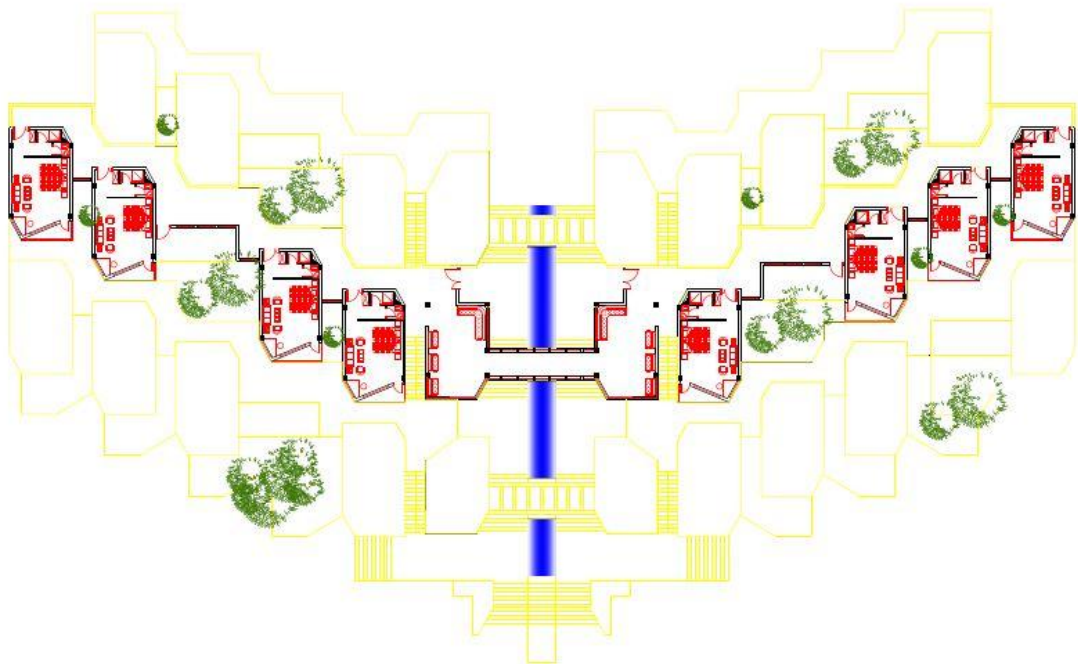
۷-۵ مدارک طراحی

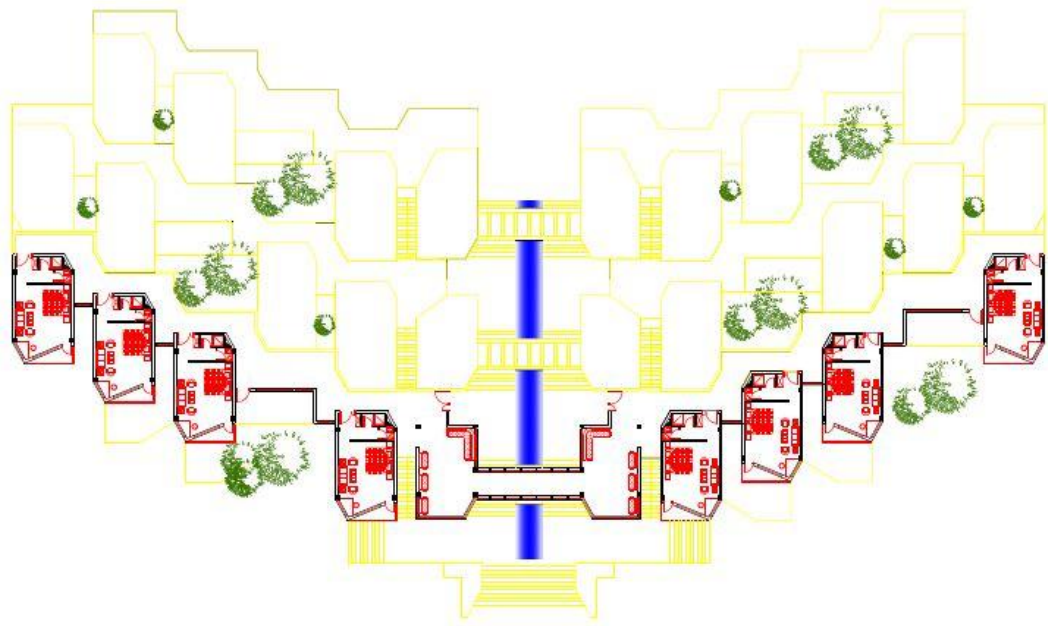
شکل ۸-۵: پلان معماری

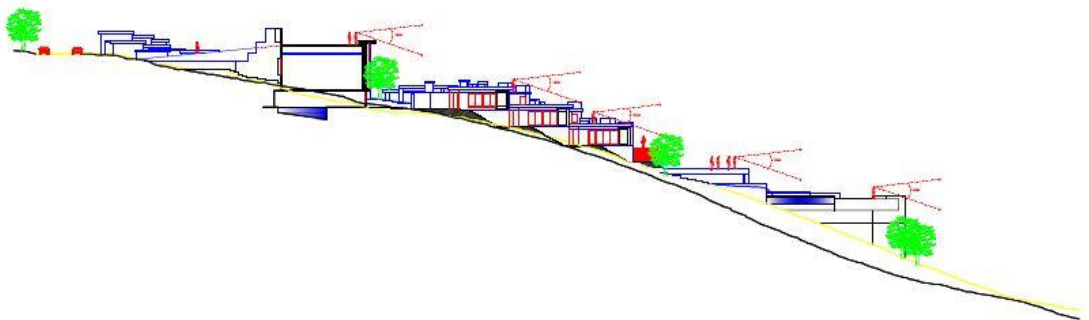
شکل ۵-۹: پلان تراز اول بخش اقامتی عادی

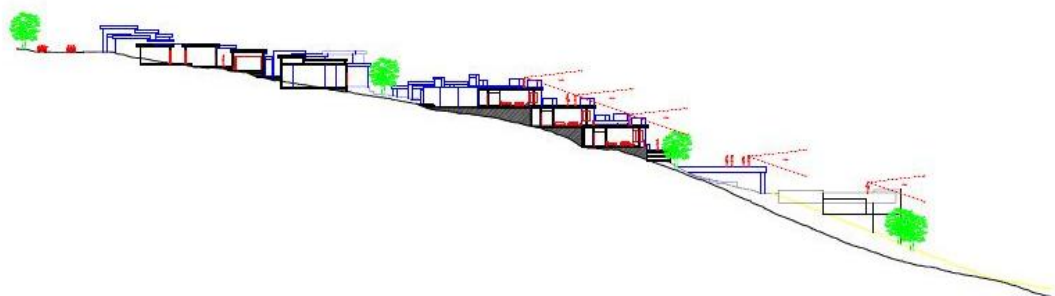
شکل ۵-۱۰: پلان تراز دوم بخش اقامتی عادی

شکل ۵-۱۱: پلان تراز سوم بخش عادی اقامتی

شکل ۵-۱۲: برش عرضی از مجموعه

شکل ۵-۱۳: برش عرضی از مجموعه

پر سپکتیوها

شکل: ۵-۱۴ پرسپکتیوها

منابع و مآخذ

۱. ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (۱۳۸۸)، توسعه روستایی با تأکید بر جامعه روستایی ایران، تهران: نشر نی.
۲. امین زاده، ب (۱۳۷۸)، نقش زمین در توسعه پایدار شهری، مجموعه مقالات همایش زمین و توسعه شهری، مرکز تحقیقات و مطالعات شهرسازی و معماری ایران.
۳. ای فنل، دیوید، (۱۳۸۵)، «مقدمه ای بر طبیعت گرایی»، ترجمه جعفر اولایی قادیکلایی: انتشارات دانشگاه مازندران.
۴. تاج، شهره، (۱۳۸۲) مدلی برای توسعه اکوتوریسم، **مجله دانشنامه**، شماره ۴۴، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران.
۵. حاجی پروانه، لیلیا، (۱۳۸۷)، «اکوتوریسم در ایران»، **مجله شکار و دوستداران طبیعت**، تهران، شماره ۱۰۴.
۶. داس ویل، ر. (۱۳۸۶). مدیریت جهانگردی (ترجمه ی داود ایزدی و سید محمد اعرابی). انتشارات دفتر پژوهش های فرهنگی.
۷. داوری نژاد مقدم، مسعود و همکاران (۱۳۹۰)، کنفرانس ملی توسعه پایدار و عمران شهری موسسه آموزش عالی دانش پژوهان، اصفهان، ایران، آذر ماه ۱۳۹۰.
۸. راستی، افتخار، (۱۳۸۳)، «بررسی اقلیم چهار محال و بختیاری به منظور توسعه گردشگری»، پایان نامه کارشناسی-ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان.
۹. رضوانی محمد رضا (۱۳۷۴)، توسعه گردشگری با رویکرد گردشگری پایدار، انتشارات دانشگاه تهران.
۱۰. رضوانی، علی اصغر، (۱۳۸۲) نقش اکوتوریسم در حفاظت محیط زیست. محیط شناسی،
۱۱. رضوانی، علی اصغر، (۱۳۸۰)، «نقش اکوتوریسم در حفاظت محیط زیست»، **مجله محیط شناسی**، شماره ۳۱.
۱۲. رضوانی، علی اصغر، (۱۳۹۰)، جغرافیا و صنعت توریسم، انتشارات دانشگاه پیام نور.
۱۳. رکن الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۸۵)، راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT دهستان لواسان کوچک، **مجله مدرس علوم انسانی**، دوره ۱۰، شماره ۲، تهران.
۱۴. رهنمایی، محمد تقی، (۱۳۶۹)، جغرافیای اوقات فراغت و جهانگردی، پلی کپی، گروه جغرافیای دانشگاه تهران.
۱۵. زاهدی، شمس السادات، (۱۳۸۵)، «مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار (باتاکی-دبر محیط زیست)»، تهران: انتشارات دانشگانه علامه طباطبایی.
۱۶. زیاری، کرامت الله، (۱۳۸۳) مکتب ها، نظریه ها و مدل های برنامه و برنامه ریزی منطقه ای، انتشارات دانشگاه یزد، چاپ اول، یزد.

۱۷. سازمان ایرانگردی و جهانگردی (۱۳۸۷) گزارش سالیانه گردشگران داخلی کشور. سنندج.
۱۸. سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان، (۱۳۸۴) گزارش اقتصادی و اجتماعی استان کردستان. سنندج.
۱۹. شریف زاده ا.، مرادنژاد ه.، "توسعه پایدار و گردشگری روستایی" **ماهنامه اجتماعی اقتصادی جهاد**، خرداد ۱۳۸۱.
۲۰. شفیعی، محمد رضا، (۱۳۷۵)، "بررسی توان های جهانگردی در شهرستان فارس و آثار آن بر توسعه شهرستان"، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی تهران.
۲۱. صدوقی، رضا، (۱۳۷۲)، جایگاه فراغت در علوم انسانی، خلاصه مقالات سمینار ایرانگردی، جهانگردی و توسعه.
۲۲. ضرغام بروجنی، ح. (۱۳۸۹). برنامه ریزی توسعه ی جهانگردی روپکردی هم پیوند و پایدار. انتشارات مهکامه.
۲۳. قبادیان، وحید (۱۳۸۵)، بررسی اقلیمی ابنیه سنتی ایران، انتشارات دانشگاه تهران.
۲۴. گلی، ع.، (۱۳۸۷)، " مهمترین چالش ها در توسعه اکوتوریسم ایران " ، **ماهنامه مسافران**، صنعت توریسم و هتل داری، شماره ۲۴۰
۲۵. گلی، ع. (۱۳۸۹) " مدیریت اکوتوریسم و بررسی قابلیت های آن در توسعه استان سیستان و بلوچستان" ، خلاصه مقاله چاپ شده در چهارمین کنگره بین المللی جغرافی دانان جهان اسلام، زاهدان.
۲۶. لی، ج. (۱۳۸۷)، گردشگری و توسعه در جهان سوم (ترجمه افتخاری و همکاران)، چاپ اول، تهران، شرکت چاپ و نشر بازرگانی.
۲۷. مخدوم، مجید. (۱۳۷۵)، شالوده های آمایش سرزمین. دانشگاه تهران.
۲۸. مداح، مجید. (۱۳۸۶)، صنعت گردشگری و تولید منطقه ای با تاکید بر محدودیت های استان سمنان، مجموعه مقالات همایش ملی توانمندی ها، موانع و راهکارهای توسعه گردشگری استان سمنان.
۲۹. مرادی نژاد، ه. ش. نظری، (۱۳۸۲)، توریسم و توسعه روستایی در ایران، **مجله جهاد**، سال بیست و سوم، شماره ۲۵۶.
۳۰. مشبکی، اصغر و اسماعیل ملک اخلاق، (۱۳۸۲)، طراحی الگوی سیاست گذاری در بازاریابی صنعت جهانگردی ایران، **دوماه نامه علمی پژوهشی دانشور**.
۳۱. معدن کن، ایراندخت، (۱۳۶۸)، به سوی رونق جهانگردی، سازمان برنامه و بودجه، مدیریت ارشاد و فرهنگ و هنر
۳۲. منشی زاده ر، نصیری، ف. (۱۳۸۰) گردشگری روستایی؛ ترجمه: ج. شارپلی ریچارد؛ نشر منشی
۳۳. منشی زاده ر.، (۱۳۸۴)، اندر مقوله گردشگری، نشر: منشی
۳۴. موسوی، میر نجف، (۱۳۸۵) ، کاربرد مدل در جغرافیا با تاکید بر برنامه ریزی شهری و ناحیه ای، ناشر علم و دین.

۳۵. نیازمند، مازیار، (۱۳۸۱)، "تصویر جهانی اکوتوریسم در سال ۲۰۰۲"، ماهنامه صنعت حمل و نقل، شماره ۲۱۶.
۳۶. ویلیامز، ا. (۱۳۸۸). جغرافیای گردشگری (ترجمه محمود ضیایی). انتشارات دانشگاه پیام نور.

منابع لاتین

1. Albaladejo pina, I&delfa, M. (۲۰۰۹). tourist preferences for rural house stays: evidence from discrete choice modeling in Spain. *Tourism management* ۳۱.
2. Anderson. (۲۰۰۷). travel and communication and international differences in gdp per capita. *journal of international development*. ۱۹.
3. Aronsson, Lars, " Sustainable Tourism system, Example of Sustainable Rural Tourism in Sweden", In B. Bramwell and B. Lane (Eds.), *Rural Tourism and Sustainable Rural Development*, Clevedon, Channel, View Publication, ۲۰۰۴, P. ۷۷.
4. Briedenhann J., Wickens E.; Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas- vibrant hope or impossible dream? *Tourism management*; www.Elsevier.com/Locate/Tourman.P.۱, ۲۰۰۴.
5. Clark, G&chabrel, M. (۲۰۰۷). measuring integrated rural tourism, tourism geographies ۹(۴).
6. Dickinson, J& Robbins, D. (۲۰۰۸). representations of tourism transport problems HN arural destination. *Tourism management* ۲۹.
7. Gao, S&huang, S&huang, Y. (۲۰۰۹). rural tourism development in china. *International journal of tourism research*. ۱۱.
8. Godrey, V. (۱۹۹۰). representation and images of people, place and nature in grenades tourism. *geografiska annaler*. ۸۷.
9. Greffe, X, *Rural Tourism a Lever for Economic and Social development*, Clevedon, Channel View Publication ۱۹۹۳, p. ۲۳.
10. Holland J., Burian M., Dixey L.; *Tourism in poor rural areas; Diversifying the Product and Expanding the Benefits in Rural*, ۲۰۰۳.
11. Lyer, Pico: *Postmodern Tourism*, www.Scottlondon.Com, 2002.
12. McIntyre, *Sustainable Tourism Development: Guide for Local Planners.*, Madrid, W.T.O., ۱۹۹۳, p. ۶۷.

13. -Lane, M&marsat, J. (٢٠٠٤).promoting integrated rural tourism: comparative perspectives on institutional networking in France and Ireland. *Tourism geographies* ٩(٤).
14. Pearce, D. (1999), *tourist development*, Longman, Harlow
15. Reid D.; *Planning for growth? Re-thinking the rural tourism opportunity*; Faculty of Environmental Design and Rural Development University of Guelph, Guelph, Ontario, ٢٠٠١.
16. Reinholde TK., Diara A.; *The role of the tourism in development planning*; Department of Business Management, ٢٠٠٠.
17. Rosentraub, M&joo, M. (٢٠٠٩).tourism and economic development: which investments gains for regions, *tourism management* ٣٠.
18. Sanjay, K (٢٠٠٨).tourism-induced rural energy consumption in the Annapurna region of Nepal, *tourism management* ٢٩.
19. Sharpley J.R., Sharpley J.; *Rural Tourism: An Introduction*, I.T.P., London, ١٩٩٧.
20. Tyler Maclaren, F.(2002). *A Strategic Approach for Community-based*
21. Zanotti, L&chernela, J. (٢٠٠٨).conflicting cultures of nature: ecotourism, education and the kayapo of the Brazilian Amazon, *tourism geographies* ١٠ (٤).

Abstract

Nowadays, in the countries is developing with the expansion of urbanization areas and increasing population the growing and pollution of urban life and quality Decline of life and the decline of natural resources must to thinking of was appropriate solutions in order to deal with the These problems arisen. So with proper planning and infrastructures thought-out of ways to solve this kind of problems considered.

In countries that have a high potential of natural and cultural and historic. Potential and actual potentially should find them. Maximum use necessary take in order to to improve their living conditions of Welfare and. One of these the potentials a variety of tourist attractions to attract tourists and boost this the industry is High income. But if attract tourism and without Planning . Negative feedback will be exactly. Only income and other benefits that would temporarily. Irreparable damages to natural and cultural resources of the be host.

Therefore to solve this problem, is a type of tourism where tourism is a responsible and Targeted as the ecotourism formed. This type of tourism that is related to travel tourism nature with various purposes covers If implemented properly, this type of tourism is not only preserved but also host natural and cultural resources to promote it can be very effective .One of the issues related to ecotourism, rural tourism is .This is due to differences in climate can be extremely valuable in the iran. One of this the villages, a village near the city of Kamyaran in of Kurdistan province is Palangan .Due to wonderful gift of natural and ancient culture and extraordinary architecture in the appropriate chapters host dozens of passengers. But unfortunately in this village has no specific program for organize this valuable potential has not been And the village only by hospitality and their limited facilities are receptive to the passengers

In this thesis, we have with the design of tourist recreational complex based on the approach mentioned in this village and Led to the finding and solving problems ahead passengers and villagers and their natural resources

KeyWords: Leisure. Ecotourism. Sustainable Development. Village Palangan

Shahrood University of Technology

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirments
for
The Degree of Master in Architectural Engineering**

**The Design of Tourism Center in Palangan Village,
with a Focus on Sustainability and Ecotourism**

Supervisor:

Dr. Saeid Khaqani

By:

Behrooz malek

September 2014